

MINISTERUL EDUCAȚIEI

Manuela POPESCU
Ioan MĂRCULEȚ
Alina CHILĂ
Marius LUNGU

GEOGRAFIE

Manual pentru clasa a VI-a

**Acest manual este proprietatea
Ministerului Educației.**

Acest proiect de manual școlar este realizat în conformitate cu
Programa școlară aprobată prin Ordinul ministrului educației
și cercetării nr. 3393/28.02.2017

Numărul de telefon european
de asistență pentru copii:
119 sau 116.111

MINISTERUL EDUCAȚIEI

Manuela POPESCU
Ioan MĂRCULEȚ
Alina CHILĂ
Marius LUNGU

GEOGRAFIE

Manual pentru clasa a VI-a

 AROBS
Transilvania Software

Manualul a fost aprobat prin Ordinul ministrului educației nr. 5022/06.07.2023.

Manualul este distribuit elevilor în mod gratuit, atât în format tipărit, cât și în format digital.

Inspectoratul Școlar .....

Școala/Colegiul/Liceul .....

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT:

Anul	Numele elevului	Clasa	Anul școlar	Aspectul manualului*			
				format tipărit		format digital	
				la primire	la predare	la primire	la predare
1							
2							
3							
4							

Pentru precizarea aspectului se va folosi unul dintre următorii termeni: *nou, bun, îngrijit, neîngrijit, deteriorat*.

- Cadrele didactice vor verifica dacă informațiile înscrise în tabelul de mai sus sunt corecte.
- Elevii nu vor face niciun fel de însemnări pe manual.

Referenți: Lect. univ. dr. Dana Maria (Oprea) Constantin, Facultatea de Geografie, Universitatea București
Prof. dr. Cristina Mihălțeanu, Inspector Școlar pentru Geografie, IȘJ Constanța
Prof. gr. I Georgeta Camilar, Școala Gimnazială „Simion Florea Marian”, Iliești
Prof. gr. I Cristina Mihaela Miron, Școala Gimnazială nr. 7, București
Prof. dr. Lucian Șerban, Colegiul Național „Gheorghe Vrănceanu”, Bacău

Redactare: Iuliana Voicu
DTP: Carmen Diana Mateescu
Copertă: Carmen Diana Mateescu
Corectură: Eugenia Oprea
Ilustrații și hărți: Marius Lungu, shutterstock.com
Regie animații: Cătălin Georgescu
Voce: Oana Bănuță
Activități digitale interactive: AROBS Transilvania Software

ISBN 978-606-009-609-2

Copyright © 2023 Aramis Print s.r.l. toate drepturile rezervate

Aramis Print s.r.l. • Redacția și sediul social: B-dul Metalurgiei nr. 46-56, cod 041833, sector 4, București, O.P. 82 – C.P. 38

Tel.: 021.461.08.08/10/12; fax: 021.461.08.09;

Departamentul desfacere: tel.: 021.461.08.08/10/12; fax: 021.461.08.09; e-mail: desfacere@edituraaramis.ro

www.edituraaramis.ro

www.librariaaramis.ro

CUVÂNT-ÎNAINTE

A început din nou școala și ești în clasa a VI-a, curios să știi ce vei studia la geografie în acest an. În clasa a V-a ai studiat geografia fizică a lumii, care ți-a descris însușirile naturale ale planetei noastre și te-a ajutat să înțelegi procesele și fenomenele care se produc în jurul nostru. Folosește ceea ce ai învățat anul trecut ca pe un fundament pe care să construiești un ansamblu de noi cunoștințe. În clasa a VI-a vei învăța despre oamenii care trăiesc pe această planetă minunată pe care o numim „casa noastră”. Vei descoperi diversitatea populației, așezărilor, activităților omenești și modul în care acestea au modificat trăsăturile naturale ale mediului înconjurător. Vei afla lucruri noi despre continentul nostru european: ce oceane și mări îi scaldă țărmurile, ce caracteristici prezintă relieful, clima și vegetația, care sunt principalele fluvii și lacuri, ce activități economice desfășoară locuitorii săi și cât de important este ca acestea să nu dăuneze planetei pe care trăim.

Manualul de geografie cuprinde patru unități de învățare. Prima unitate, **Cunoașterea lumii în care trăim**, te poartă în trecutul marilor descoperiri geografice și îți reamintește cât de importante sunt hărțile în studierea geografiei. Unitatea 2, **Antroposfera – omul și activitățile umane**, îți va furniza informații despre populația planetei, așezările omenești, resursele naturale, activitățile economice și grija pe care trebuie să o avem pentru mediul înconjurător. Unitatea 3, **Europa – identitate geografică**, îți prezintă caracteristicile naturale și umane ale continentului, regiunile și țările acestora. În Unitatea 4, **Europa în lumea contemporană**, vei afla care sunt valorile culturale și umane europene și care este calitatea vieții în Europa.

Organizarea manualului te va ajuta să sintetizezi noțiunile, pentru a le înțelege și a le reține mai ușor. Structura lecțiilor te va conduce pe un traseu care pornește de la rubricile **Amintește-ți!** care apelează la informațiile pe care le ai deja și **Descoperă** care te incită cu unele noi. Materialele grafice te vor ajuta să înțelegi conținuturile lecției pe care le vei **Reține**. Caută la **Dicționar** termenii necunoscuți și la **Știi că?** lucruri noi și interesante. Vei ști să exersezi, să investighezi, să analizezi și să tragi concluzii singur sau în echipă, împreună cu colegii tăi. Te vei informa și vei confecționa materiale pentru a realiza proiecte sau portofolii. **Recapitulările și evaluările** te vor provoca să-ți testezi competențele dobândite.

Ai încredere că manualul tău de geografie, îți va fi un ajutor de nădejde în călătoria pe care o începi acum. Folosește-ți imaginația și urcă pe vârfurile din Alpi sau Carpați, navighează pe Dunăre de la izvor și până la vărsare, vizitează țările și orașele frumosului nostru continent. Și dacă această călătorie te-a învățat mai multe despre lumea în care trăiești, înseamnă că ai înțeles că Terra înseamnă acasă și că trebuie să o iubești și să o protejezi.

COMPETENȚE GENERALE ȘI SPECIFICE

1. Prezentarea realității geografice utilizând mijloace și limbaje specifice

1.1. Precizarea prin cuvinte
proprii a sensului termenilor
geografici

1.2. Descrierea relațiilor dintre
elementele și fenomenele
geografice utilizând termeni
specifci

2. Raportarea realității geografice spațiale și temporale la reprezentări cartografice

2.1. Poziționarea elementelor
geografice pe reprezentări
cartografice

2.2. Ordonarea spațială și/sau
cronologică a elementelor,
fenomenelor și proceselor
geografice după criterii date

2.3. Utilizarea informațiilor oferite
de suporturile cartografice,
grafice și alte materiale vizuale în
contexte/situații diferite

3. Studiarea spațiului geografic realizând conexiuni cu informații dobândite la alte discipline școlare

3.1. Utilizarea informațiilor cu
caracter geografic obținute cu
ajutorul instrumentelor TIC/GIS
și al elementelor din matematică
și științe

3.2. Prezentarea caracteristicilor
elementelor, fenomenelor și
proceselor geografice prin
utilizarea instrumentelor TIC/GIS

3.3. Prezentarea diversității
naturale, umane și
culturale realizând corelații
interdisciplinare

3.4. Descrierea patrimoniului
local, național, european și
mondial utilizând diverse surse

4. Elaborarea unui demers investigativ din perspectiva educației permanente și pentru viața cotidiană

4.1. Construirea unui demers
investigativ dirijat

4.2. Caracterizarea elementelor,
fenomenelor și proceselor după
un algoritm dat

4.3. Compararea elementelor,
fenomenelor și proceselor după
caracteristicile geografice

CUPRINS

Competențe generale și specifice	4
Instrucțiuni de utilizare a manualului	6
Recapitulare	7
Evaluare inițială	8
Unitatea 1. Cunoașterea lumii în care trăim	9
Lecția 1. Repere ale cunoașterii Terrei – de la marile descoperiri geografice la explorarea modernă	10
Lecția 2. Continente și țări – reprezentări cartografice. Harta politică a lumii	14
Aplicații practice: Exerciții de apreciere a distanțelor și suprafețelor pe suporturi cartografice clasice și/sau digitale	19
Recapitulare	21
Evaluare	22
Unitatea 2. Antroposfera – omul și activitățile umane	23
Lecția 1. Populația Terrei: evoluția numerică, răspândirea geografică, diversitatea umană, mobilitatea teritorială	24
Lecția 2. Așezările omenești – forme de locuire și diferențieri teritoriale	28
Lecția 3. Resursele naturale și valorificarea acestora.....	32
Lecția 4. Domeniile activităților economice pe Terra: agricultura, industria, serviciile (caracteristici generale).....	35
Lecția 5. Efectele activităților umane asupra mediului și calitatea vieții.....	38
Aplicații practice: Analiza și interpretarea caracteristicilor demografice și de locuire din orizontul local și apropiat. Provocări locale în context mondial. Trasee turistice aplicate pe domenii de interes. Regiuni turistice	41
Recapitulare	45
Evaluare	46
Unitatea 3. Europa – identitate geografică	47
Mediul natural ca suport al locuirii umane	48
Lecția 1. Poziția geografică. Țărmurile: golfuri, insule, peninsule și strâmțori	48
Lecția 2. Caracteristici generale ale reliefului. Unități majore	52
Lecția 3. Hidrografia	56
Lecția 4. Diferențieri climatice și biogeografice	60
Recapitulare și evaluare secvențiale	64
Oameni și locuri	65
Lecția 5. Harta politică – state și regiuni	65
Lecția 6. Răspândirea geografică a populației. Elemente de diversitate umană (diversitate etnică, lingvistică, confesională și culturală)	69

Lecția 7. Mari orașe europene.....	73
Economia	75
Lecția 8. Resursele naturale și valorificarea lor	75
Lecția 9. Activitățile economice: agricultura, industria, serviciile	78
Lecția 10. Uniunea Europeană.....	81
Recapitulare și evaluare secvențiale	83
Caracterizarea geografică a unor state din fiecare regiune geografică	84
Lecția 11. Regiunea Europei Vestice: Franța	84
Lecția 12. Regiunea Europei Centrale: Germania	88
Lecția 13. Regiunea Europei Sudice: Italia	92
Lecția 14. Regiunea Europei Estice: Federația Rusă	96
Lecția 15. Regiunea Europei Nordice: Suedia.....	100
Recapitulare	103
Evaluare	104
Unitatea 4. Europa în lumea contemporană	105
Lecția 1. Valori culturale și umane europene	106
Lecția 2. Calitatea vieții în Europa.....	108
Recapitulare	110
Evaluare finală	111
Glosar	112

COMPETENȚE GENERALE ȘI SPECIFICE

1. Prezentarea realității geografice utilizând mijloace și limbaje specifice

1.1. Precizarea prin cuvinte proprii a sensului termenilor geografici

1.2. Descrierea relațiilor dintre elementele și fenomenele geografice utilizând termeni specifici

2. Raportarea realității geografice spațiale și temporale la reprezentări cartografice

2.1. Poziționarea elementelor geografice pe reprezentări cartografice

2.2. Ordonarea spațială și/sau cronologică a elementelor, fenomenelor și proceselor geografice după criteriile date

2.3. Utilizarea informațiilor oferite de suporturile cartografice, grafice și alte materiale vizuale în contexte/situații diferite

3. Studierea spațiului geografic realizând conexiuni cu informații dobândite la alte discipline școlare

3.1. Utilizarea informațiilor cu caracter geografic obținute cu ajutorul instrumentelor TIC/GIS și al elementelor din matematică și științe

3.2. Prezentarea caracteristicilor elementelor, fenomenelor și proceselor geografice prin utilizarea instrumentelor TIC/GIS

3.3. Prezentarea diversității naturale, umane și culturale realizând corelații interdisciplinare

3.4. Descrierea patrimoniului local, național, european și mondial utilizând diverse surse

4. Elaborarea unui demers investigativ din perspectiva educației permanente și pentru viața cotidiană

4.1. Construirea unui demers investigativ dirijat

4.2. Caracterizarea elementelor, fenomenelor și proceselor după un algoritm dat

4.3. Compararea elementelor, fenomenelor și proceselor după caracteristicile geografice

Instrucțiuni de utilizare a manualului

Manualul cuprinde:
variante tipărită

+
variante digitală similară cu cea tipărită, având în plus peste 80 de AMII (activități multimedia interactive de învățare) cu rolul de a spori valoarea cognitivă.

Activitățile multimedia interactive de învățare sunt de trei feluri și sunt simbolizate pe parcursul manualului astfel:

AMII static, de observare dirijată a unei imagini semnificative

Activitate interactivă, de tip exercițiu sau joc, în urma căreia elevul are feedback imediat

Activitate animată, filmuleț sau scurtă animație

În debutul versiunii digitale a manualului, sunt prezente instrucțiuni detaliate cu privire la structura meniului și la modul de navigare.

Manualul este structurat în patru unități de învățare, ce prezintă într-un mod atractiv conținuturile domeniilor din programa școlară: „Cunoașterea lumii în care trăim”, „Antroposfera – omul și activitățile umane”, „Europa – identitate geografică”, „Europa în lumea contemporană”.

Fiecare unitate de învățare cuprinde lecții de predare, aplicații practice, o lecție de recapitulare și una de evaluare.

Lecția de predare-învățare cuprinde rubrici care asigură o viziune de ansamblu a temelor abordate, iar metodele de evaluare sunt dintre cele mai diverse (portofoliu, proiect, autoevaluare etc.)

Pagină de unitate   Titlul unității de învățare

Aplicație practică

Titlu de lecție

Amii static

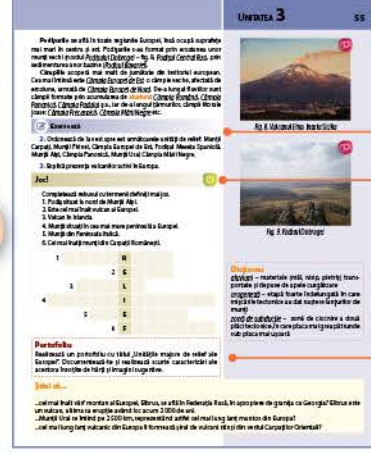
Animație

Exersează

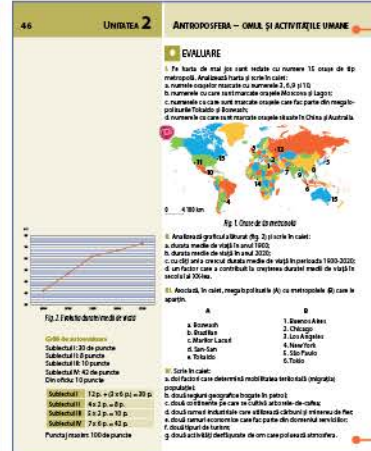
Activitate interactivă

Portofoliu

Secvență de recapitulare

Secvență de autoevaluare

RECAPITULARE

I. Definește, în cuvinte proprii, ce înțelegi prin: *Univers, galaxie, constelație, stea, planetă.*

II. Precizează câte o deosebire între:

- globul geografic și hartă;
- latitudine și longitudine;
- mișcarea de rotație și mișcarea de revoluție a Pământului;
- nucleul Pământului și scoarța terestră;
- formarea rocilor magmatice și formarea rocilor sedimentare;
- peninsulă și insulă;
- deal și munte;
- vreme și climă;
- fluviu și lac.

III. Observă desenul alăturat și rezolvă cerințele.

- Precizează numele geosferelor marcate cu numerele 1, 2, 3 și 4 și explică ce reprezintă fiecare.
- Precizează numele geosferei naturale care nu se află în desen.

IV. Numește:

- formele de relief major ale bazinelor oceanice;
- vânturile permanente;
- domeniile de viață ale vegetației și faunei;
- elementele care intră în alcătuirea solului.

V. Observă harta din fig. 2 și precizează numele peisajelor naturale marcate cu numere de la 1 la 10 și câte o caracteristică referitoare la climă sau la vegetație pentru fiecare dintre ele.

Fig. 1. Geosferele Pământului

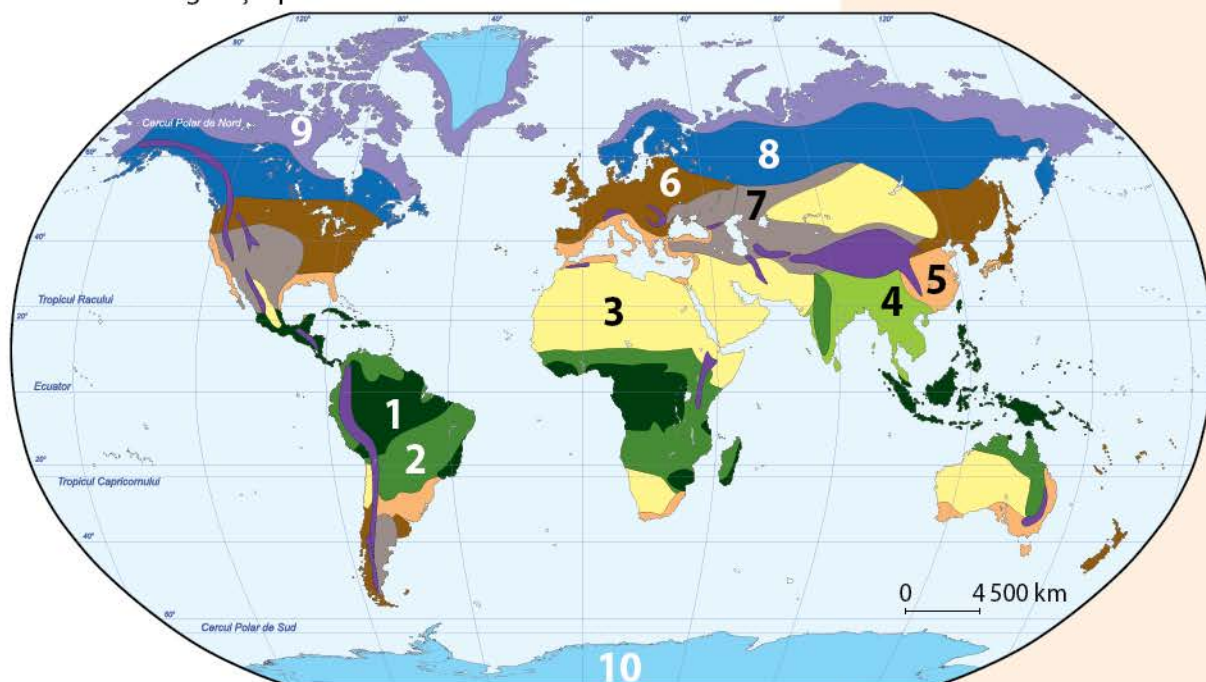

Fig. 2. Harta peisajelor naturale

Model de răspuns:

9. Hidrosfera este învelișul de apă al Pământului. – Adevărat

Model de răspuns:

7. Orinoco – h. America de Sud

Model de răspuns:

7 – a

Grilă de autoevaluare

Subiectul I: 24 de puncte

Subiectul II: 18 puncte

Subiectul III: 18 puncte

Subiectul IV: 30 de puncte

Din oficiu: 10 puncte

Subiectul I	8 x 3 p. = 24 p.
Subiectul II	6 x 3 p. = 18 p.
Subiectul III	6 x 3 p. = 18 p.
Subiectul IV	6 x 5 p. = 30 p.

Punctaj maxim: 100 de puncte

● EVALUARE ÎNȚĂLĂ

I. Scrie, în caiet, valoarea de adevăr (Adevărat sau Fals) pentru enunțurile de mai jos.

1. Sistemul Solar este alcătuit din mai multe stele, planete, meteoriți etc.
2. Cea mai mică planetă din Sistemul Solar este Mercur.
3. Scara numerică a hărții este o dreaptă împărțită în mai multe segmente egale.
4. Ecuatorul este cel mai lung meridian.
5. Anul bisect are 367 de zile.
6. Marmura și argila sunt roci magmatice.
7. Cea mai activă regiune vulcanică este cunoscută sub numele de „Cercul de Foc al Pacificului”.
8. Câmpiile sunt forme de relief cu înălțimi mai mari de 800 m.

II. Transcrie și realizează corespondența între fluvii (A) și continente (B).

A

1. Amazon
2. Chang Jiang
3. Mississippi
4. Murray
5. Nil
6. Volga

B

- a. Africa
- b. America de Nord
- c. America de Sud
- d. Antarctida
- e. Asia
- f. Australia
- g. Europa

III. Analizează harta alăturată și scrie în caiet litera corespunzătoare răspunsului corect pentru fiecare dintre afirmațiile de mai jos.

1. Continentul marcat cu litera G se numește:
  - a. America de Nord.
  - b. Asia.
  - c. Europa.
2. Munții Himalaya se află pe continentul marcat cu litera:
  - a. B.
  - b. D.
  - c. E.
3. Marea Mediterană scaldă sudul continentului marcat cu litera:
  - a. C.
  - b. F.
  - c. G.
4. Clima ecuatorială este întâlnită pe continentul marcat cu litera:
  - a. A.
  - b. F.
  - c. G.
5. Continentul marcat cu litera D se remarcă prin:
  - a. gheața care îl acoperă.
  - b. pădurile de conifere.
  - c. solurile fertile.
6. Continentul traversat de Ecuator și de meridianul de 0° este marcat cu litera:
  - a. A.
  - b. C.
  - c. G.

IV. Scrie în caiet:

- a. două consecințe ale mișcării de rotație a Pământului;
- b. două consecințe ale mișcării de revoluție a Pământului;
- c. două tipuri de arii protejate.

UNITATEA 1

CUNOAȘTEREA LUMII ÎN CARE TRĂIM

Conținuturi:

1. Reper ale cunoașterii Terrei – de la marile descoperiri geografice la explorarea modernă

2. Continente și țări – reprezentări cartografice. Harta politică a lumii

Aplicații practice: Exerciții de apreciere a distanțelor și suprafețelor pe suporturi cartografice clasice și/sau digitale

Recapitulare

Evaluare

Fișa de observare sistematică a comportamentului elevilor la orele de geografie

Criteriile evaluate	Nivel scăzut	Nivel mediu	Nivel ridicat
1. Respectarea regulilor grupului			
2. Nivelul de sociabilitate			
3. Emotivitatea și încrederea în sine			
4. Capacitatea de autoorganizare			
5. Atitudinea critică și implicarea în dezbaterile de la clasă			
6. Interesul față de disciplina geografie			

• Durata perioadei de evaluare este egală cu durata parcurgerii unității de învățare **Cunoașterea lumii în care trăim.**

Leția 1. Repere ale cunoașterii Terrei – de la marile descoperiri geografice la explorarea modernă

Descoperă

Imaginile de mai jos reprezintă: un **astrolab**, o busolă, un glob geografic, un **portulan**, un satelit artificial și o sondă spațială.

1. Precizează două instrumente care au fost folosite în timpul descoperirilor geografice din trecut.

2. Numește un instrument pe care îl poți folosi ca să te orientezi într-o excursie pe munte.

3. Informează-te și precizează importanța sateliților artificiali și a sondelor spațiale.

Fig. 1. Strabon (cca 63 î.H.-23 d.H.)

Reține

Aflați mereu în căutare de noi surse de hrană și terenuri fertile, de regiuni unde să facă schimburi comerciale etc., oamenii au călătorit și au cucerit teritorii încă din cele mai vechi timpuri. În Antichitate, grecii au navigat de-a lungul țărmurilor Mării Mediterane și ale Mării Negre înființând colonii, iar romanii au cucerit teritorii din Europa, nordul Africii etc.

Strabon (fig. 1), considerat întemeietorul geografiei, a fost cel care a consemnat pentru prima dată informații despre Europa, Asia și Africa, în lucrarea sa *Geografia*.

În Evul Mediu, dezvoltarea instrumentelor de navigație, dar și a corăbiilor, le-a permis navigatorilor spanioli și portughezi să organizeze expediții în zone necunoscute, în căutarea unor drumuri mai sigure și mai scurte către Asia.

Portughezul Bartolomeo Diaz (fig. 2), în încercarea de a ocoli Africa, a descoperit Capul Furtunilor din sudul continentului, în anul 1488, numit ulterior Capul Bunei Speranțe.

În anul 1492, italianul Cristofor Columb (fig. 3) a plecat sub pavilion spaniol spre vest, a traversat Oceanul Atlantic, a ajuns în Insula San Salvador și a descoperit America. Noul continent avea să fie numit așa de Amerigo Vespucci (fig. 4), un alt navigator tot de origine italiană.

Vasco da Gama (fig. 5) a parcurs pentru prima dată traseul maritim spre India, prin sudul Africii, în anul 1498, iar cel care a demonstrat forma sferică a Pământului a fost Fernando Magellan (fig. 6). Expediția în jurul lumii condusă de acesta, organizată la inițiativa Spaniei, a avut loc între anii 1519 și 1522.

Fig. 2. Bartolomeo Diaz
(1450-1500)

Fig. 3. Cristofor Columb
(1451-1506)

Fig. 4. Amerigo Vespucci
(1454-1512)

Fig. 5. Vasco da Gama
(1469-1524)

Fig. 6. Fernando Magellan
(1480-1521)

Expedițiile au continuat și în perioada de după **marile descoperiri geografice**, una dintre ele fiind cea a norvegianului Roald Amundsen (fig. 7), care în anul 1911 a ajuns la Polul Sud.

Odată cu progresele tehnice, oamenii și-au extins călătoriile în spațiul cosmic. În anul 1961, o rachetă sovietică, avându-l la bord pe astronautul Iuri Gagarin (fig. 8), a ieșit pe orbita terestră, iar în anul 1969, astronautul american Neil Armstrong (fig. 9) a ajuns pe suprafața Lunii.

În anul 1981, Dumitru Prunariu (fig. 10) a devenit primul român care a zburat în spațiu, iar în prezent explorările umane s-au extins spre planeta Marte și alte locuri ale Sistemului Solar.

Fig. 7. Roald Amundsen
(1872-1928)

Fig. 8. Iuri Gagarin
(1934-1968)

Fig. 9. Neil Armstrong
(1930-2012)

Fig. 10. Dumitru Prunariu,
(n. 1952)

Exersează

1. Citește cu atenție textul și răspunde la întrebări.

„Deși Cristofor Columb a condus prima expediție spaniolă care a descoperit pământuri ale unei Lumi Noi, noul continent poartă numele italianului Amerigo Vespucci, care, participând la expediția comandată de Alonso de Hojeda (1499-1500), descrie în două scrisori din anii 1503 și 1504, cu mult talent, natura și populația din regiunile nou-descoperite, dobândind o faimă mondială. Într-una din scrisori, aceste noi pământuri au fost denumite *Mundus Novus* (Lumea Nouă).”

Ioan Popovici, *Geografia Americii de Nord și Centrale*, 1977

Fig. 11. Hartă a Lumii Noi, publicată pentru prima dată în secolul al XVI-lea

Dicționar

astrolab – instrument utilizat pentru măsurarea poziției astrilor și a înălțimii lor deasupra orizontului

pavilion – drapel ce indică apartenența la o anumită țară

portulan – hartă a regiunilor maritime folosită în Evul Mediu

- Cine a descoperit „pământuri ale unei Lumi Noi”?
- De ce noul continent poartă numele lui Amerigo Vespucci?
- Cum au fost denumite noile „pământuri”?

2. Realizează corespondența între personalitățile din coloana A și afirmațiile din coloana B.

A

- Neil Armstrong
- Cristofor Columb
- Iuri Gagarin
- Vasco da Gama
- Fernando Magellan
- Dumitru Prunariu
- Strabon

B

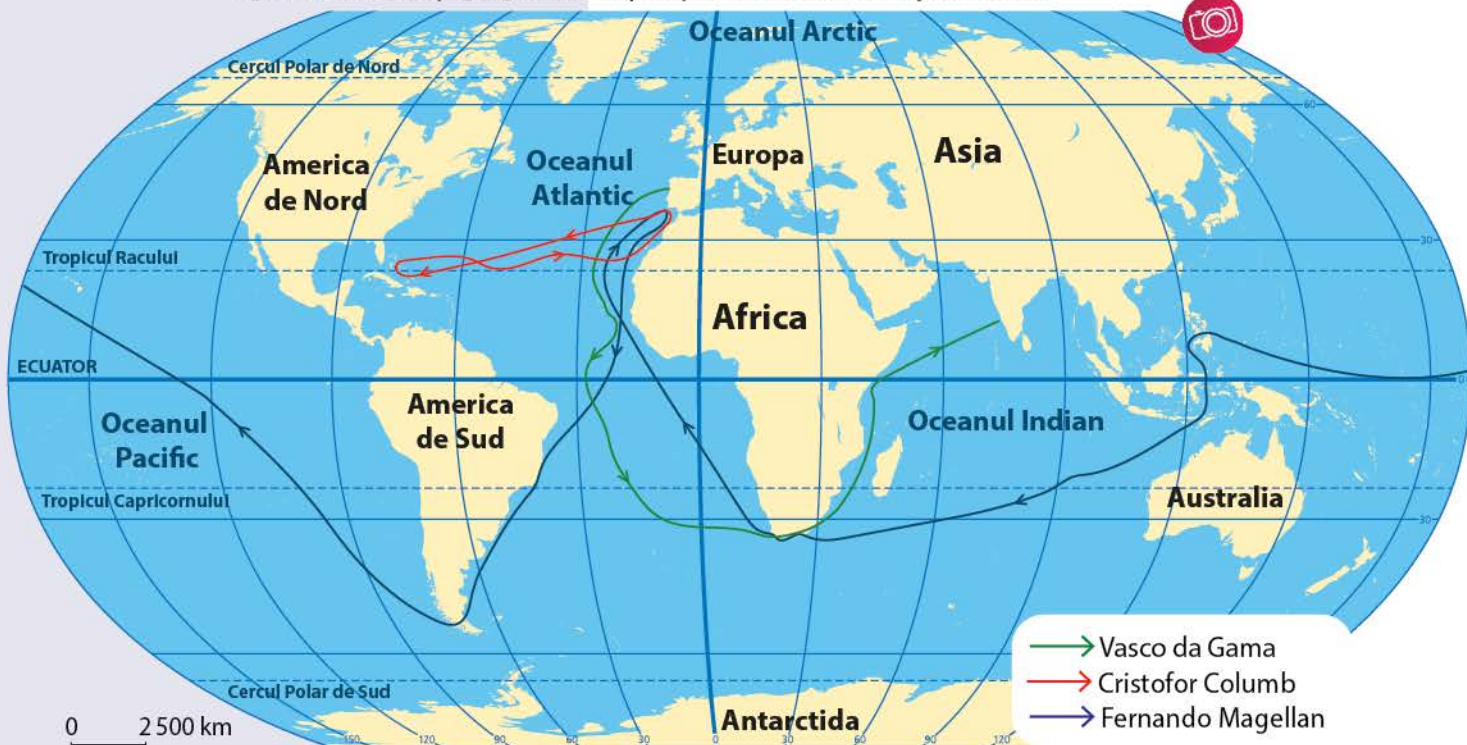
- autorul lucrării *Geografia*
- a descoperit Capul Bunei Speranțe
- a descoperit America
- a descoperit calea maritimă spre India
- a demonstrat că Pământul e rotund
- primul om care a ajuns pe orbita terestră
- a ajuns pe suprafața Lunii
- singurul astronaut român

Descoperă

Pe harta marilor descoperiri geografice din fig. 12 sunt marcate traseele urmate de trei mari exploratori.

- Urmărește traseul lui Cristofor Columb și pe cel al lui Vasco da Gama.
- Folosește harta lumii din atlasul geografic, caută și numește strâmtoarea descoperită de Fernando Magellan.
- Cu ajutorul aplicației Global Positioning System/Sistem de Poziționare Globală (GPS) de pe telefonul mobil, apreciază distanța parcursă de expediția care a făcut înconjurul lumii.

Proiect în echipă

Organizați-vă în echipe de câte trei-patru elevi și întocmiți o fișă biografică despre Dumitru Prunariu, astronautul român care, în anul 1981, a zburat în spațiul cosmic. Realizați apoi scenariul unui interviu cu acesta.

Reține

Intenția oamenilor de a cunoaște spațiul cosmic din exteriorul Sistemului Solar s-a concretizat prin lansarea Programului Voyager, de către National Aeronautics and Space Administration/Administrația Națională Aeronautică și Spațială (NASA) din Statele Unite ale Americii. În cadrul programului de cercetare, în anul 1977 au fost trimise în spațiu două sonde (Voyager 1 și Voyager 2), care, în prezent, au părăsit Sistemul Solar și se află în mediul interstelar.

Sondele dispun de câte un disc de aur pentru gramofon, pe care sunt înregistrate sunete și imagini de pe Terra.

Cercetarea spațiului cosmic se face și cu alte instrumente și aparate, între care se evidențiază telescoapele spațiale James Webb (fig. 14) și Hubble (fig. 15). Telescopul Hubble a fost plasat pe o orbită în jurul Pământului în anul 1990 și telescopul James Webb în anul 2021.

Investigație

Dorința oamenilor de a descoperi noi spații și noi provocări nu se va opri niciodată. Cu siguranță ai aflat despre călătoriile pe Marte ale unor sonde spațiale sau despre imaginile obținute de telescopul spațial Hubble. Alege una dintre aceste imagini și spune-le colegilor tăi ce ai observat.

Pentru informații poți folosi ca sursă <https://www.nasa.gov/multimedia/imagegallery/iotd.html> sau enciclopedii, pagini media etc.

Fig. 13. Racheta Soiuz 40, cu echipaj româno-sovietic

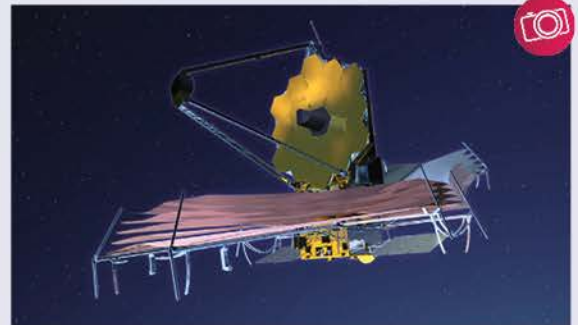

Fig.14. Telescopul spațial James Webb

Fig. 15. Telescopul spațial Hubble

Fig. 16. Emil Racoviță

Știi că...

...Cristofor Columb a călătorit de patru ori spre insulele descoperite de el, dar nu a știut niciodată că a descoperit un nou continent?

...Lumea Veche reprezenta un spațiu geografic cunoscut înainte de descoperirea lui Cristofor Columb, alcătuit din Europa, Asia și Africa? Numele de Lumea Nouă a fost dat spațiului care cuprinde America de Nord, America de Sud, Australia și Oceania.

...naturalistul Emil Racoviță (fig. 16) a fost primul român care a ajuns în Antarctica (1898), iar geograful Gheorghe Neamu a fost primul român care, în anul 1972, a ajuns la „Polul Frigului” (stațiunea de cercetări Vostok, Antarctica)?

Leția 2. Continente și țări – reprezentări cartografice. Harta politică a lumii

Continente	Suprafață (milioane km ²)
Africa	30,2
America de Nord	24,7
America de Sud	17,8
Antarctida	14,2
Asia	44,5
Australia	7,8
Europa	10,2

Fig. 1. Suprafața continentelor

Amintește-ți

Ce sunt continentele? Câte continente sunt pe Terra? Ce reprezentări cartografice cunoști? Ce este harta? Ce hărți ai folosit la școală în anii anteriori?

Reține

Continentele sunt cele mai întinse suprafețe de uscat. Unele sunt înconjugate în întregime de oceane și mări, iar altele sunt legate prin fâșii înguste de uscat numite istmuri. Singurele continente ce formează un bloc comun (Eurasia) sunt Europa și Asia.

Fig. 2. Harta continentelor

Exersează

- Analizează fig. 2 și precizează:
  - numele continentelor care sunt înconjugate în totalitate de apă și cele ale continentelor legate prin istmuri;
  - numele continentelor aflate în întregime în emisfera nordică și numele celor aflate în întregime în emisfera sudică;
  - numele continentului în care se află țara noastră.
- Analizează datele din fig. 1 și ordonează descrescător, în caiet, continentele în funcție de suprafețele lor.

Reține

Harta geografică este o reprezentare cartografică pe un plan orizontal a întregii suprafețe terestre (fig. 3) sau doar a unei porțiuni din aceasta (fig. 4). Pe hartă, elementele geografice sunt micșorate, generalizate și redată prin semne convenționale.

După conținutul lor, cele mai utilizate tipuri de hărți sunt cele fizice, care redau relieful, clima, apele, vegetația etc., și cele politice, pe care sunt reprezentate țările (statele) și **capitalele**.

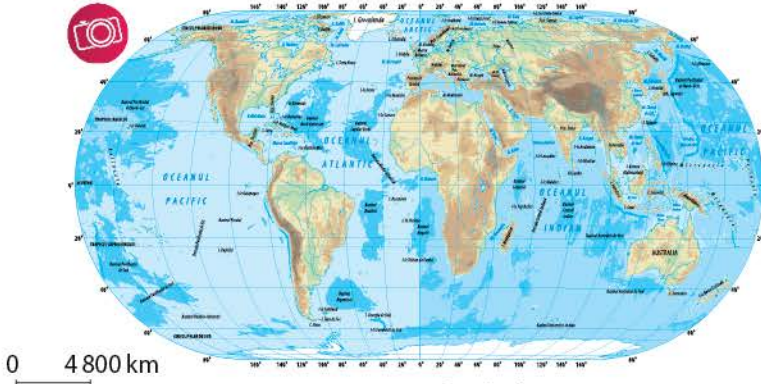

Fig. 3. Harta fizică a lumii

Harta politică a lumii redă, prin culori, țările, **teritoriile dependente** și pe cele cu statut special. Majoritatea țărilor (193 la număr, în anul 2023) sunt membre ale **Organizației Națiunilor Unite**.

Țările sunt unități administrativ-politice, independente, limitate de **granițe**. Acestea se deosebesc în funcție de localizarea pe hartă a teritoriului, de suprafață, de forma teritoriului, de numărul locuitorilor, de forma de guvernământ etc.

În funcție de **poziția geografică**, țările sunt: *continentale* – fără ieșire la mare (Austria, Mongolia, Bolivia) și *cu ieșire la mare* (România, Grecia, Malaysia, Somalia) – și *insulare* (Irlanda, Sri Lanka, Madagascar).

După **forma teritoriului** (fig. 5), țările se clasifică în: *fragmentate* (Indonezia, Japonia, Noua Zeelandă), *alungite de-a lungul meridianelor* (Chile, Finlanda) sau *a paralelelor* (Canada, Rusia), *compacte* (România, Uruguay, Angola) etc.

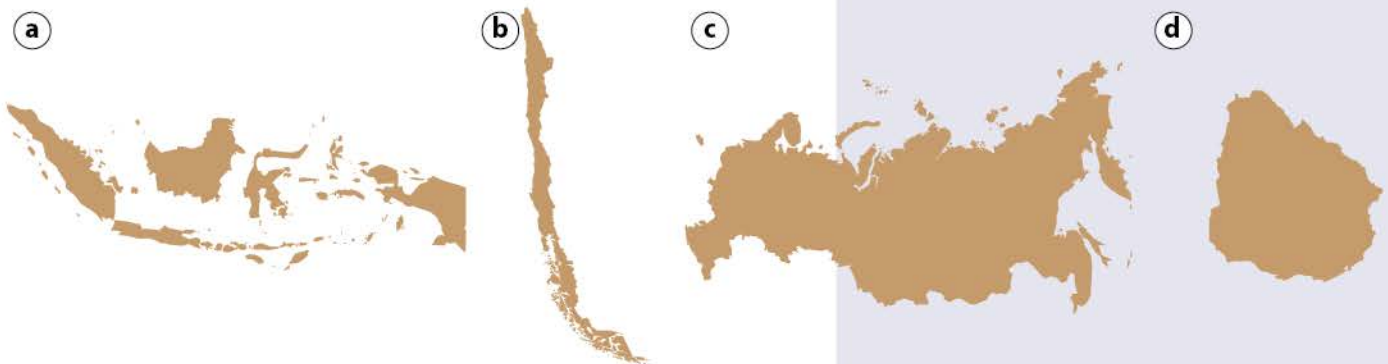

Fig. 5. Configurații de state: a. fragmentat (Indonezia); b. alungit de-a lungul meridianelor (Chile); c. alungit de-a lungul paralelelor (Rusia); d. compact (Uruguay)

Fig. 4. Harta fizică a Europei

DICȚIONAR

capitală – oraș în care sunt concentrate instituțiile administrativ-politice ale unei țări

graniță – linia ce stabilește limita între două sau mai multe țări

Organizația Națiunilor Unite (ONU) – cea mai mare organizație internațională guvernamentală, cu obiective legate de menținerea păcii, dezvoltarea economică etc.

teritoriu dependent – teritoriu condus sau guvernat de o țară, fără ca acesta să facă parte din țara respectivă

Fig. 6. Harta politică a lumii

Activitate în echipă

Formați echipe de câte trei-patru colegi și, folosind diferite surse de informare (lucrări de specialitate, enciclopedii, internet etc.), scrieți în caiet următoarele informații referitoare la Organizația Națiunilor Unite:

- anul înființării și țările fondatoare;
- orașul și țara în care se află sediul organizației;
- anul în care România a devenit stat membru;
- rolul Consiliului de Securitate.

Știi că...

...Lesotho, San Marino și Vatican sunt țări enclave, teritoriile lor „perforând” teritoriile altor țări? Lesotho se află în Republica Africa de Sud, iar San Marino și Vatican în Italia.

Fig. 7. Lesotho

Reține

În funcție de **întinderea teritoriului**, cele mai multe țări măsoară între 25 000 și 650 000 km². Sunt însă unele *foarte mari* (peste 7 milioane km²: Rusia, Canada, China) și altele *foarte mici* (sub 1 000 km²: Vatican, Monaco, Nauru).

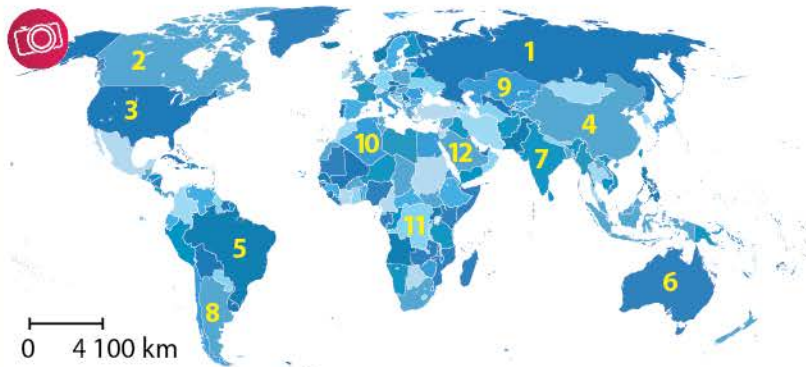
Numărul locuitorilor reprezintă un alt criteriu în clasificarea țărilor. Pe glob, sunt unele țări cu o *populație numeroasă* (peste un miliard de locuitori: China și India) și altele cu o *populație foarte redusă* (sub 50 000 de locuitori: Vatican, Tuvalu, Nauru).

După **forma de guvernământ** (organizarea și exercitarea puterii de stat), țările sunt *republici* (Franța, Brazilia, Algeria) și *monarhii* (Japonia, Spania, Arabia Saudită).

Exersează

3. Pe harta de mai jos sunt marcate 12 țări. Folosește fig. 6 (pag. 16-17) și completează, în caiet, un tabel după modelul de mai jos.

Nr.	Numele țării	Capitala
1	Rusia	Moscova
2		

4. Analizează harta de la pag. 16-17 și scrie, în caiet, litera corespunzătoare răspunsului corect pentru fiecare afirmație de mai jos.

- Continentul cu o singură țară se numește:
  - Africa.
  - Antarctida.
  - Australia.
  - Europa.
- Statul numit Mongolia are o formă:
  - alungită de-a lungul meridianelor.
  - alungită de-a lungul paralelelor.
  - compactă.
  - fragmentată.
- Cea mai întinsă țară din Africa este:
  - Algeria.
  - Egipt.
  - Mozambic.
  - Sudanul de Sud.
- Țara insulară din Asia se numește:
  - Afganistan.
  - Iran.
  - Oman.
  - Sri Lanka.
- Țara care face parte din categoria celor insulare se numește:
  - Columbia.
  - Coreea de Sud.
  - Filipine.
  - Mexic.

5. Cu ajutorul dicționarului geografic, al enciclopediei statelor lumii și al internetului, explică prin ce se deosebesc republicile de monarhii. Scrie în caiet numele a zece republici și a zece monarhii.

Exerciții de apreciere a distanțelor și suprafețelor pe suporturi cartografice clasice și/sau digitale

Amintește-ți

Ce este scara de proporție a hărții și de câte tipuri este? De ce este importantă aceasta?

Scara ne arată de câte ori suprafața terestră reală a fost micșorată pentru a încăpea pe hartă. Ea poate fi **directă, numerică și grafică**.

Scara directă (fig. 8 – a) arată explicit care este distanța din teren reprezentată de un centimetru pe hartă.

Scara numerică (fig. 8 – b) indică raportul dintre distanța de pe hartă și distanța reală de pe teren.

Scara grafică (fig. 8 – c) apare sub forma unei linii împărțite în segmente egale, în dreptul cărora este notată distanța reală corespunzătoare.

Cu ajutorul scării putem măsura și calcula pe hartă distanțele și suprafețele.

Aplicația 1

Urmărește pe harta României (fig. 10, pag. 20), măsoară cu rigla în linie dreaptă și calculează în caiet distanța dintre:

- a. orașele: București și Suceava; Sibiu și Arad; Iași și Oradea;
- b. reședința județului tău și capitala României;
- c. reședința județului tău și orașul Constanța.

• Pentru a verifica distanțele apreciate de tine, accesează linkul <https://ro.distance.to/> (Calculator distanță) și urmează pașii indicați de aplicație (fig. 9).

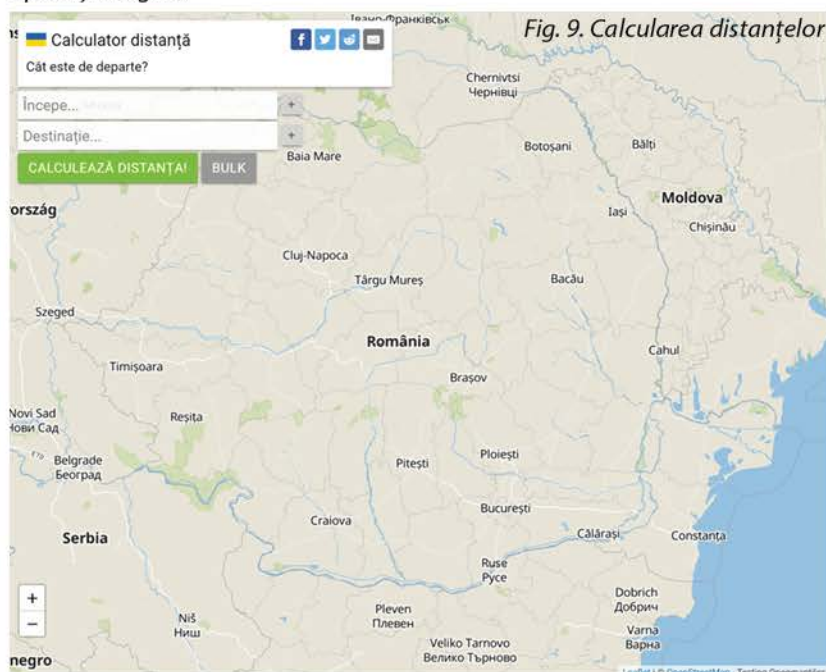

Fig. 9. Calcularea distanțelor

a. 1 cm = 1 km

b. 1 : 100 000 (1 cm pe hartă este egal cu 100 000 cm în teren, respectiv 1 km)

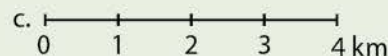

Fig. 8. Modele de scări: a. directă; b. numerică; c. grafică

Model:

Distanța Călărași – Constanța = 104 km;

- conform scării grafice, 1 cm = 40 km;
- măsurăm cu rigla distanța dintre cele două puncte = 2,6 cm;
- $2,6 \times 40 = 104$ km.

Fig. 10. Harta României

Activitate în perechi

Realizați un circuit turistic prin orașele Europei, având în vedere capitala României (ca punct de plecare și sosire în țară) și alte patru capitale europene.

Măsurați, cu rigla, în linie dreaptă pe harta politică a lumii (pag. 16-17), calculați în caiet și precizați:

- distanțele dintre orașele consecutive;
- cea mai mică și cea mai mare distanță dintre două orașe consecutive;
- lungimea întregului circuit.

Aplicația 2

Accesează linkul <https://www.mapsdirections.info/ro/> și, urmând pașii indicați de aplicație, măsoară suprafețele de teren (în km²) dintre orașele:

- București, Constanța și Tulcea (cu mouse-ul pe direcția București – Constanța – Tulcea – București);
- Miercurea-Ciuc, Brașov, Sibiu și Târgu Mureș;
- Botoșani, Călărași, Drobeta-Turnu Severin și Satu Mare.

**MAPS
& DIRECTIONS**

RECAPITULARE

- I. Definește termenii *continent*, *stat* și *hartă politică*.
- II. Realizează corespondența între numele exploratorilor și imaginile de mai jos.
1. Cristofor Columb; 2. Dumitru Prunariu; 3. Iuri Gagarin;
4. Neil Armstrong; 5. Vasco da Gama.

Model de răspuns:
6. *Fernando Magellan – f*

- III. Scrie, în caiet, valoarea de adevăr (Adevărat sau Fals) pentru enunțurile de mai jos.

1. Busola este un instrument folosit la măsurarea distanțelor.
2. Cristofor Columb a călătorit spre est, a traversat Oceanul Atlantic și a descoperit America.
3. Cel mai întins stat de pe glob este Rusia.
4. Cel mai mic continent este Antarctica.
5. O țară de tip monarhie este condusă de un președinte.
6. Vaticanul este o țară de tip enclavă.
7. România este o republică.
8. Iuri Gagarin a fost primul om care a ajuns pe Lună.
9. Indonezia este o țară insulară.
10. După întinderea teritoriului, Nauru face parte din categoria țărilor mari.

- IV. Compune un scurt text despre țările lumii folosind termenii din lista de mai jos.

Lista de termeni: America de Nord, Canada, Danemarca, Europa, Groenlanda, Somalia, teritoriu dependent, țară continentală.

- V. Construiește, în caiet, o scară grafică cu patru segmente, prin transformarea scării numerice 1 : 200 000.

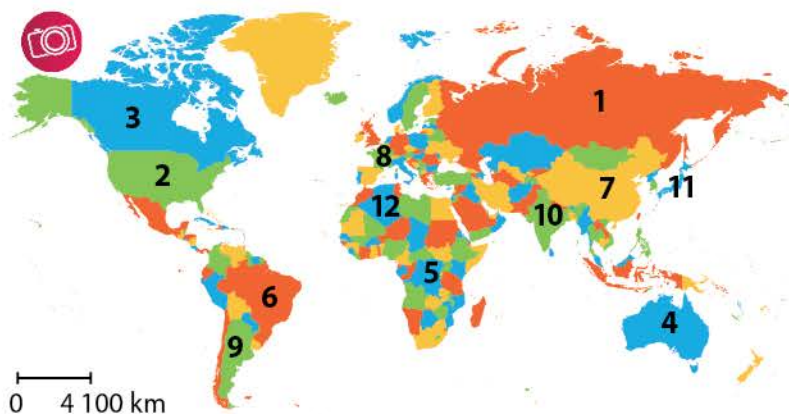
Model de răspuns:
11. Țara marcată cu numărul 3 se numește Canada.

EVALUARE

I. Scrie, în caiet, câte o deosebire între: harta fizică și harta politică; scara numerică și scara grafică; republică și monarhie.

II. Pe hartă sunt marcate, cu numere, douăsprezece țări. Scrie, în caiet, informația care completează fiecare dintre afirmațiile următoare.

1. Țara marcată cu numărul 6 se numește ...
2. Australia este marcată cu numărul ...
3. După poziția geografică, țara marcată cu numărul 11 este de tip ...
4. Cea mai întinsă țară situată integral în Asia este marcată cu numărul ...
5. Țara situată pe locul al doilea ca întindere pe glob este marcată cu numărul ...
6. Țara din Africa având ieșirea directă la Oceanul Atlantic este marcată cu numărul ...
7. După forma de guvernământ, țara marcată cu numărul 1 este o ...
8. Țara europeană situată în vestul continentului este marcată cu numărul ...
9. Argentina este marcată cu numărul ...
10. Țara în peninsulă cu ieșire la Oceanul Indian este marcată cu numărul ...

III. Transcrie și realizează corespondența între țări (A) și continente (B).

A

1. Bolivia
2. Lesotho
3. Mexic
4. Vatican
5. Vietnam

B

- a. Africa
- b. America de Nord
- c. America de Sud
- d. Asia
- e. Australia
- f. Europa

IV. Scrie, în caiet, numele:

1. exploratorului care a demonstrat sfericitatea Pământului;
2. românului care a zburat în spațiul cosmic;
3. celui mai populat stat de pe glob;
4. celui mai mic stat de pe glob;
5. organizației internaționale alcătuite din 193 de țări.

Grilă de autoevaluare

Subiectul I: 15 puncte

Subiectul II: 40 de puncte

Subiectul III: 15 puncte

Subiectul IV: 20 de puncte

Din oficiu: 10 puncte

Subiectul I	3 x 5 p. = 15 p.
Subiectul II	10 x 4 p. = 40 p.
Subiectul III	5 x 3 p. = 15 p.
Subiectul IV	5 x 4 p. = 20 p.

Punctaj maxim: 100 de puncte

UNITATEA 2

ANTROPOSFERA – OMUL ȘI ACTIVITĂȚILE UMANE

Conținuturi:

1. Populația Terrei: evoluția numerică, răspândirea geografică, diversitatea umană, mobilitatea teritorială
2. Așezările omenești – forme de locuire și diferențieri teritoriale
3. Resursele naturale și valorificarea acestora
4. Domeniile activităților economice pe Terra: agricultura, industria, serviciile (caracteristici generale)
5. Efectele activităților umane asupra mediului și calitatea vieții

Aplicații practice: Analiza și interpretarea caracteristicilor demografice și de locuire din orizontul local și apropiat. Provocări locale în context mondial. Trasee turistice aplicate pe domenii de interes. Regiuni turistice

Recapitulare

Evaluare

Pe parcursul unității de învățare **Antroposfera – omul și activitățile umane**, realizați, în echipă, o carte de identitate a localității în care se află școala în care învățați.

Pentru caracterizare, aveți în vedere: numărul locuitorilor, forma de așezare umană, resursele naturale din regiune, activitățile economice și efectele activităților umane asupra mediului și calității vieții.

Leția 1. Populația Terrei: evoluția numerică, răspândirea geografică, diversitatea umană, mobilitatea teritorială

Descoperă

Observă fig. 1 și 2 și descrie-le într-un text scurt, în caiet.

Fig. 1

Fig. 2

Reține

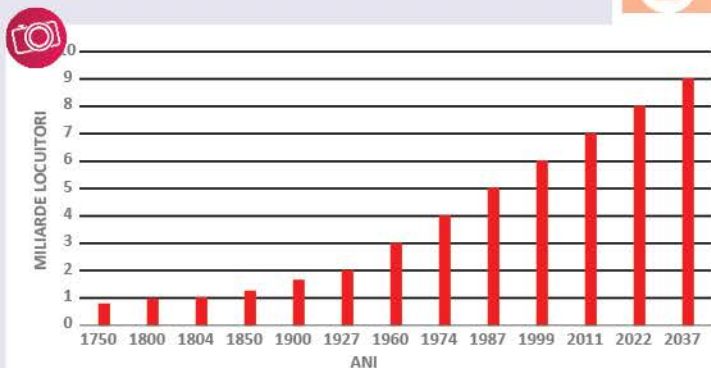

Fig. 3. Evoluția numerică a populației (1750-2037)

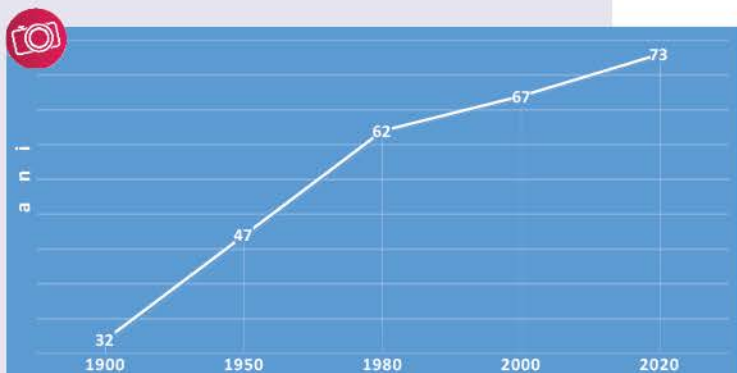

Fig. 4. Evoluția duratei medii de viață (1900-2020)

• Evoluția numerică a populației

Totalitatea oamenilor care trăiesc pe planeta noastră formează populația Terrei.

Pe glob, evoluția numerică a oamenilor (dinamica populației) este condiționată de **natalitate** și **mortalitate**. Până în urmă cu aproximativ 200 de ani, creșterea populației a fost extrem de lentă, din cauza slabei dezvoltări economice, a numeroaselor **molime**, a războaielor etc.

Începutul secolului al XIX-lea a marcat o nouă fază în dinamica populației. Progresele economice, determinate de apariția și dezvoltarea industriei, au contribuit la creșterea accelerată a numărului de locuitori. Astfel, primul miliard de oameni s-a înregistrat în anul 1804, al doilea – în anul 1927, al cincilea – în 1987 și al optulea – în 2022 (fig. 3). Conform estimărilor, în anul 2037, populația Terrei ar putea ajunge la nouă miliarde de locuitori.

Explozia demografică sau creșterea accelerată a populației a fost favorizată de creșterea calității vieții, de progresele din domeniul medicinei, de scăderea mortalității, de creșterea duratei medii de viață (fig. 4) etc.

Exersează

- Precizează:
  - trei cauze pentru care evoluția numerică a populației planetei a fost extrem de lentă, până în secolul în secolul al XIX-lea;
  - trei factori care au favorizat explozia demografică ulterioară.
- Analizează fig. 3 și scrie în caiet:
  - anii în care populația Terrei a ajuns la trei, patru, respectiv șase miliarde de locuitori;
  - intervalul cu cea mai rapidă creștere demografică.
- Observă fig. 4, identifică și scrie, în caiet, durata medie de viață pentru anii 1900 și 2020. Calculează cu cât a crescut durata medie de viață în perioada cuprinsă între acești ani. Încearcă să explici cum a fost posibil acest lucru.

Reține

• **Răspândirea geografică a populației**
 Cele opt miliarde de oameni sunt **răspândite inegal** pe suprafața uscatului. Această situație este determinată de mai mulți factori: *naturali* (relief, climă, hidrografie, soluri), *istorici și culturali* (tradiții, religie, continua locuire într-o regiune), *demografici* (natalitate, mortalitate, mobilitate teritorială) și *social-economici* (sistem educațional, dezvoltare economică).

Regiunile geografice cele mai populate sunt cele de câmpie și podișuri joase, situate în apropierea unor fluvii, mări și oceane (fig. 6). Dintre continente, cel mai populat este Asia, care concentrează peste jumătate din locuitorii planetei (fig. 5).

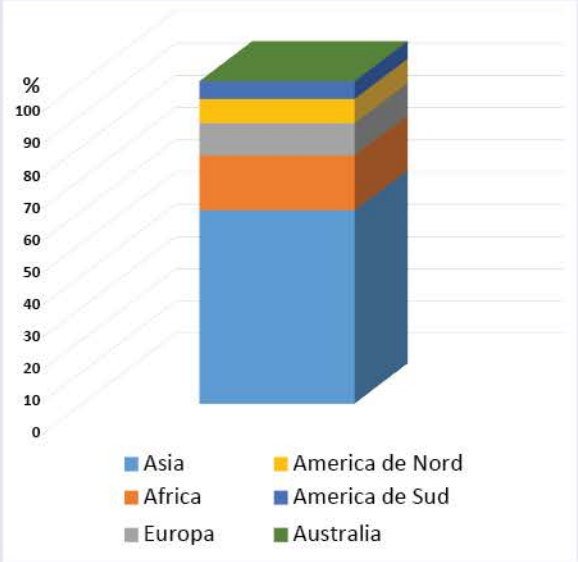

Fig. 5. Ponderele populației continentelor

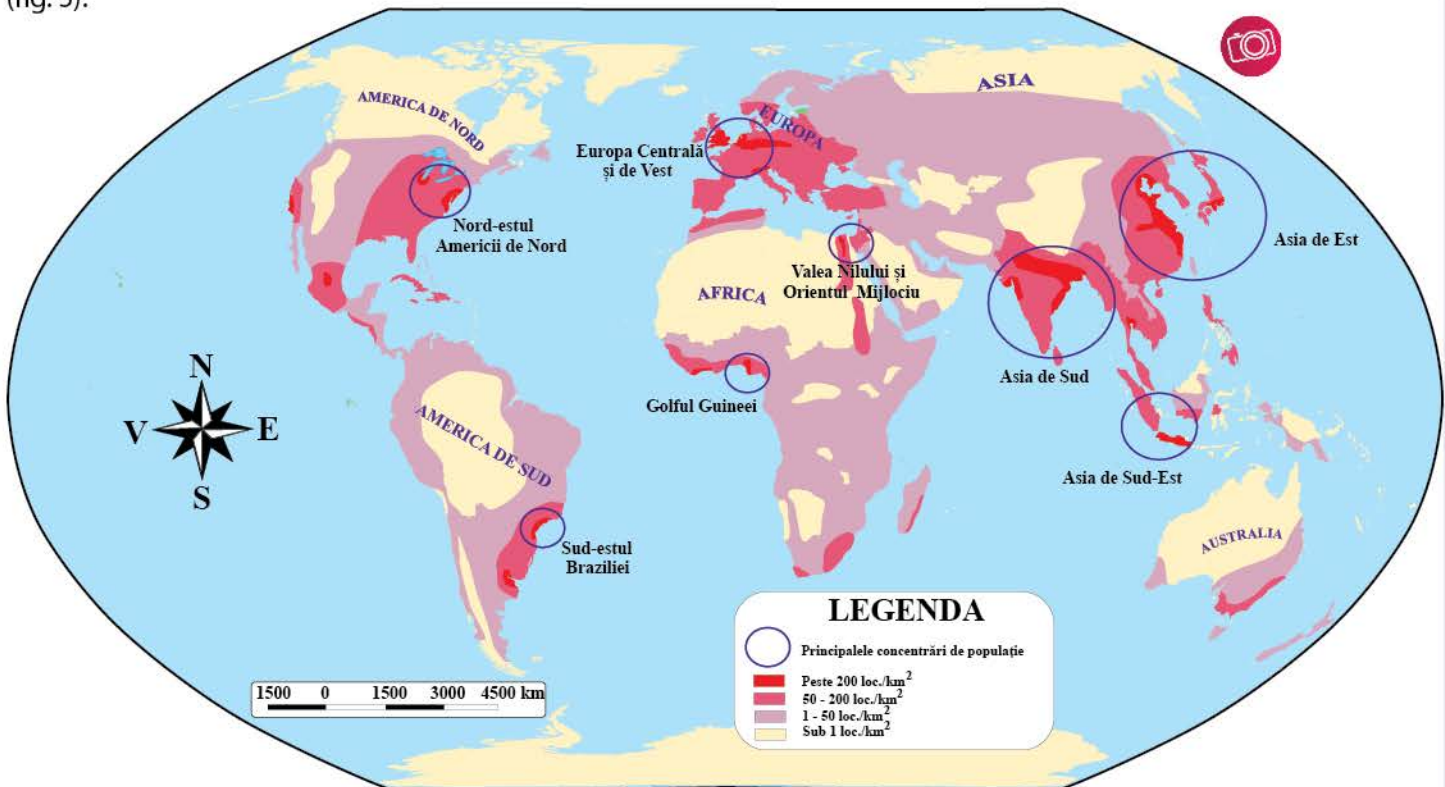

Fig. 6. Răspândirea populației pe Terra

Fig. 7. Rasele umane

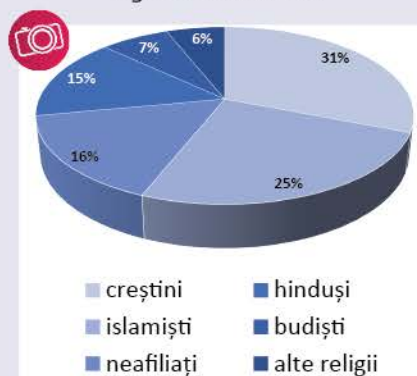

Fig. 8. Structura populației pe religii

Fig. 9. Ținutele tradiționale ale unor confesiuni religioase: a. budism; b-g. creștinism; h. iudaism; i. islamism; j. sikhism; k. hinduism; l. cultul lui Krishna

Descoperă

- Identifică pe harta de la pag. 25 principalele concentrări de populație de pe glob și notează-le în caiet.
- Cu ajutorul fig. 5 de la aceeași pagină, află și scrie, în caiet, cele mai populate trei continente, după Asia.
- Informează-te din diferite surse (lucrări de specialitate, internet etc.) și explică de ce Asia și Africa sunt cele mai populate continente.

Reține

Diversitatea umană

Deși sunt membrii unei singure specii, locuitorii Terrei sunt extrem de diferiți. Ei aparțin unor rase diferite, practică religii diverse, vorbesc numeroase limbi, au vârste diferite, trăiesc în medii variate.

În cadrul populației Terrei, aflată într-un amplu proces de **metisaj**, se individualizează trei rase: *europoidă*, *mongoloidă* și *ecuatorială*. Niciuna dintre acestea nu este „superioară” sau „inferioară” alteia.

Credințele religioase reprezintă un alt element de diversitate umană (fig. 9). Peste jumătate din locuitorii planetei sunt **adepti** a două religii: *creștină* și *islamică* (fig. 8).

Oamenii locuiesc în medii diferite: *sate* și *orașe*. În prezent, peste jumătate din populația globului trăiește în orașe (fig. 10).

Clubul geografilor

Realizați, împreună, o planșă cu titlul „Răspândirea raselor omenești pe Terra”.

Desenați pe un carton contururile continentelor. Lipiți pe harta construită de voi imagini cu reprezentanți ai raselor umane, în funcție de răspândirea lor geografică. Scrieți, pe etichete, principalele caracteristici ale raselor.

Pentru documentare, folosiți atlasul geografic, lucrări de specialitate, internetul etc.

Exersează

4. În fig. 8 este redată structura populației pe religii. Scrie, în caiet, numele religiilor cu cei mai numeroși adepți.

5. Analizează fig. 10 și precizează anul în care populația rurală a devenit egală cu populația urbană. Împreună cu un coleg/colegă, identificați și scrieți în caiet trei factori care au determinat diminuarea constantă a populației rurale.

Reține

Mobilitatea teritorială a populației

Deplasarea populației în interiorul unei țări sau dintr-o țară în alta, pentru o perioadă îndelungată sau pentru totdeauna, se numește **migrație**. Producerea ei are mai multe cauze: economice (un loc de muncă și un trai mai bun), naturale (inundații, cutremure, erupții vulcanice), educaționale, militare (invazii, războaie) etc.

Migrantul este **emigrant** pentru țara din care pleacă și **imigrant** pentru țara de destinație (fig. 11).

Exersează

6. Scrie, în caiet, cauzele migrațiilor. Realizează o investigație printre cunoscuții adulți și realizează o listă cu motivele pentru care a emigrat un număr mare de români.

7. Notează în caiet A (adevărat) sau F (fals) pentru fiecare propoziție.

1. În secolul trecut, evoluția numerică a populației a fost descrescătoare.
2. Cel mai populat continent este Asia.
3. O mare concentrare de populație se află în Asia de Est.
4. Religia islamică ocupă locul al doilea ca proporție în lume.
5. În țările de origine, emigranții determină o creștere a numărului de locuitori.

Știi că...

- ...vârsta medie a populației Terrei este de 31 de ani?
- ...populația sub 20 de ani ocupă 33% din totalul locuitorilor, cea cuprinsă între 20 și 59 de ani, 53% și cea de peste 59 de ani, 14%?
- ...pe Terra se vorbesc peste 3 000 de limbi și peste 6 000 de dialecte? Acestea sunt grupate în familii lingvistice.
- ...refugiații sunt persoane care își părăsesc țările de origine din cauza persecuțiilor și a războaielor?

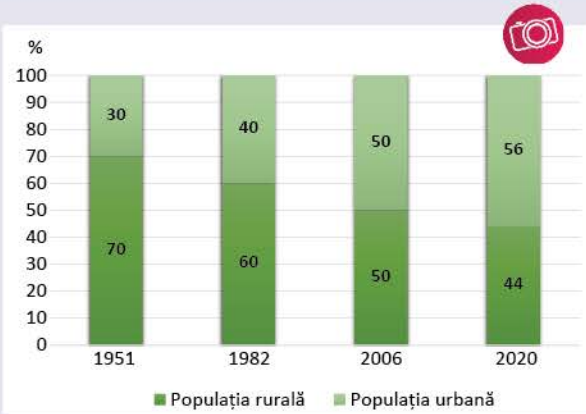

Fig. 10. Evoluția populației rurale și urbane (1951-2020)

Fig. 11. Mobilitatea teritorială

Dicționar

adept – persoană care aderă la o religie, la o asociație etc.

metisaj – încrucișare între două rase

molimă – boală cu caracter epidemic

mortalitate – frecvența deceselor în cadrul unei populații, pe o perioadă determinată

natalitate – frecvența nașterilor în cadrul unei populații, pe o perioadă determinată

Joc!

Găsește în careul de mai jos numele a opt țări în care emigrația este mai mare ca imigrația.

Z	M	A	R	O	C	A
F	C	S	F	P	Y	N
A	Z	Ț	I	L	O	G
U	P	E	R	U	Ț	O
C	Ș	V	N	C	S	L
R	O	M	Â	N	I	A
A	B	E	G	F	R	Q
I	G	X	D	Ă	I	A
N	Y	I	I	R	A	N
A	N	C	E	V	X	I

Leția 2. Așezările omenești – forme de locuire și diferențieri teritoriale

Descoperă

- Analizează imaginile din fig. 1 și rezolvă cerințele.
- Precizează ce imagine prezintă cea mai veche formă de locuire.
  - Compară imaginile a și c și stabilește trei deosebiri.
  - Privește imaginile c și d și numește o asemănare și două deosebiri dintre acestea.

a

b

c

d

Fig. 1. Diferite tipuri de așezări umane (a-d)

Fig. 2. Fermă

Fig. 3. Cătun

Fig. 4. Elementele componente ale unei așezări rurale

Fig. 5. Sat

Reține

De la apariția omului pe Pământ, așezările umane au evoluat continuu, de la cele primitive la cele moderne. Evoluția a fost influențată de dezvoltarea economică și socială, de tipul de relief, de climă etc.

Așezările umane sunt forme de locuire care, indiferent de mărimea lor, cuprind populația, construcțiile folosite în diverse scopuri (locuințe, clădiri publice, spații industriale etc.), drumurile etc.

Așezările umane se împart în: *așezări rurale* și *așezări urbane*.

Așezările rurale sunt cele mai vechi forme de așezări, cu un număr relativ mic de locuitori, care se ocupă în principal cu agricultura. Ele cuprind populația (locuitorii), vatra (spațiul ocupat de gospodăriile sătenilor, biserica etc.) și moșia satului (pe care sunt suprafețe arabile, pășuni, fânețe, vii, livezi ș.a.) (fig. 4).

După mărime, așezările rurale se împart în: **ferme** (fig. 2), gospodării agricole individuale, **cătune**, formate dintr-un număr mic de gospodării (fig. 3), și **sate**, cele mai dezvoltate forme de organizare rurală (fig. 5).

După situarea gospodăriilor în cadrul vetrei, satele sunt: **adunate** (fig. 6), **răsfirate** (fig. 7), **risipite** (fig. 8) și **liniare** (fig. 9).

Fig. 6. Sat adunat

Fig. 7. Sat răsfirat

Fig. 8. Sat risipit

Fig. 9. Sat liniar

Aspectul satelor (forma și așezarea caselor, materialele din care sunt realizate etc.) este influențat de regiunea geografică în care sunt amplasate. Acestea pot fi de tip **stup** (fig. 10), în Europa Mediteraneană, de tip **kraal** (fig. 11), în Africa de Sud, cu **iurtă** (fig. 12), în Asia Centrală, din **cărămidă** sau **piatră** (fig. 13), în Europa Vestică etc.

Fig. 10. Sat de tip stup

Fig. 11. Kraal

Fig. 12. Sat cu iurte

Fig. 13. Sat din cărămidă și piatră

Exersează

1. Precizează:

- cele două categorii de așezări umane;
- trei tipuri de așezări rurale în funcție de mărime;
- elementele care intră în alcătuirea unui sat;
- tipurile de sate specifice Asiei Centrale și Africii de Sud.

2. Observă elementele din fig. 4 și precizează categoriile de terenuri care se regăsesc pe o moșie.

3. Precizează din ce materiale sunt construite casele și cu ce se ocupă locuitorii din regiunea în care locuiești.

Descoperă

• Observă figurile 2, 3 și 5 și stabilește formele de relief cărora le sunt caracteristice.

Fig. 14. Oraș, așezare urbană

Dicționar

infrastructură – totalitatea construcțiilor și dotărilor tehnice care permit desfășurarea activităților economice și sociale

urtă – locuință asemănătoare cu un cort, cu schelet din lemn, acoperită cu pânză sau piei de animale

kraal – așezare rurală cu colibe dispuse circular în jurul unei incinte centrale, înconjurată de elemente de siguranță împotriva animalelor sălbatice

Reține

Așezările urbane sunt cele mai dezvoltate forme ale așezărilor umane. În funcție de numărul de locuitori, dispunerea în teritoriu etc., acestea se împart în: *orașe propriu-zise*, cu o formă clară și bine individualizată, **infrastructură** complexă etc., *metropole*, orașe cu peste un milion de locuitori, și *megalopolisuri*, aglomerații urbane foarte mari, formate din mai multe orașe învecinate.

Exersează

4. La istorie ai aflat că primele orașe au apărut în Orientul Antic. Poți numi trei orașe din Europa apărute în perioada Antichității?

5. Copiază textul de mai jos în caiet și completează spațiile goale cu termenii din listă.

Marile orașe au în ... lor clădiri administrative, ..., ..., spații comerciale, instituții culturale. În marile orașe americane sau asiatice, clădirile sunt de tip ..., în care se află birouri. Zonele ... sunt situate la marginile orașelor, pentru a reduce ... și aglomerația. Cartierele de locuințe sunt așezate la ...

Lista de termeni: bănci, centru, industriale, periferii, poluarea, sedii de firme, zgârie-nori.

Descoperă

• Analizează harta din fig. 15 și scrie, în caiet, numele megalopolisurilor și a opt metropole.

• Observă pe harta politică (pag. 16-17) țările în care se găsesc cele cinci megalopolisuri.

Fig. 15. Metropole și megalopolisuri

• Cu ajutorul hărții menționate (fig. 15), asociază metropolele din coloana A cu continentele în care se găsesc din coloana B.

A	B
1. Chicago	a. Africa
2. Dhaka	b. America de Nord
3. Lagos	c. America de Sud
4. Londra	d. Antarctida
5. São Paulo	e. Asia
6. Sydney	f. Australia
	g. Europa

Proiect în echipă

Împreună cu un coleg, căutați informații despre localitatea în care trăiți (ce tip de localitate este, câți locuitori are și care sunt activitățile economice reprezentative). Puteți folosi și internetul.

Investigație

„Orașele verzi” (fig. 16) sunt orașele în care ne dorim să locuim cu toții. Folosind internetul, enciclopedii sau alte surse, caută informații despre aceste tipuri de orașe și identifică două acțiuni care ar putea transforma localitatea în care trăiești într-o „localitate verde”.

Fig. 16. Clădire verde, Sydney, Australia

Știi că...

...cel mai mare oraș din lume, Tokio (fig. 17), numără aproximativ 38 de milioane de locuitori?

...la periferia marilor orașe există cartiere construite de locuitorii cu posibilități materiale reduse, mulți dintre ei imigranți? În Brazilia, aceste cartiere se numesc „favellas” (fig. 18).

...orașul-capitală aflat la cea mai mare altitudine din lume este La Paz, capitala Boliviei, situat la 3 640 m altitudine (fig. 19)?

Fig. 17. Tokio, capitala Japoniei

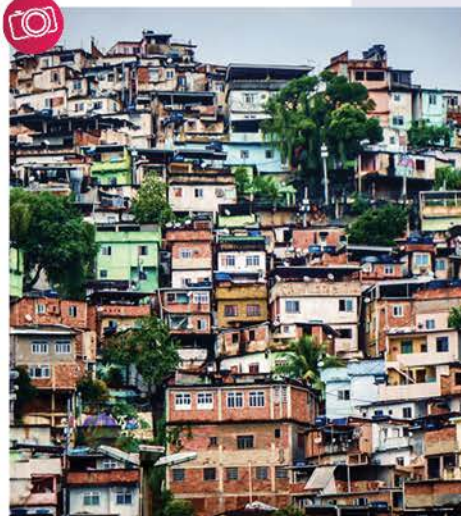

Fig. 18. Favellas, Brazilia

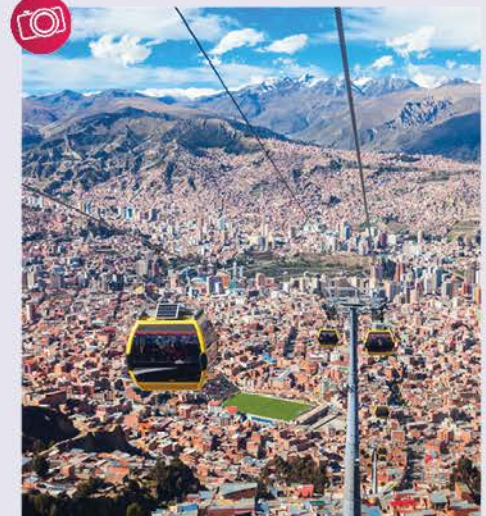

Fig. 19. La Paz, capitala Boliviei

Leția 3. Resursele naturale și valorificarea acestora

Descoperă

- Analizează cu atenție imaginile de mai jos. În care dintre ele se exploatează resurse ale scoarței terestre?
- Compară imaginea **b** cu imaginea **c**. În care este redată exploatarea unei resurse epuizabile?
- În regiunea în care locuiești ai observat aceste lucruri?

Fig. 1. Cărbuni

Fig. 2. Minereu de fier

Reține

Resursele naturale au constituit și constituie suportul dezvoltării economice și al îmbunătățirii condițiilor de viață ale oamenilor. În perioada contemporană, omul a înțeles că exploatarea și valorificarea resurselor trebuie să țină seama de păstrarea calității mediului înconjurător, pentru o **dezvoltare durabilă**.

Resursele naturale sunt formate din totalitatea elementelor din mediul înconjurător (combustibili, zăcăminte de minerale și minereuri, păduri, sol, apă, energie solară, eoliană, geotermală etc.), care pot fi utilizate de oameni, folosind diferite procese tehnice pentru acoperirea unor necesități.

Distribuția resurselor naturale este foarte variată. De la Soare primim **radiația solară** pe care o utilizăm pentru producerea energiei electrice, iar din atmosferă folosim gazele ce intră în alcătuirea sa (oxigenul, azotul) și **energia vântului** (energia eoliană).

Din litosferă (fig. 5), oamenii exploatează:

- **cărbuni** (fig. 1), din Rusia, China, Africa de Sud, Australia ș.a., folosiți în industria energetică pentru producerea energiei electrice și termice;
- **petrol**, din regiunea Golfului Persic (Arabia Saudită, Emiratele Arabe Unite, Iran), nordul Africii (Algeria, Libia), nordul Americii de Sud (Venezuela), SUA, Rusia, Marea Nordului ș.a., extras pentru producerea carburanților, maselor plastice, vopselurilor etc.;

- **gaze naturale**, folosite în industria energetică și în industria chimică;
- **minereu de fier** (fig. 2), din care se obțin oțel și fontă pentru industria constructoare de mașini, exploatat în Rusia, Brazilia, SUA, Australia, China, Suedia ș.a.
- **minereuri neferoase**: bauxita (din care se produce aluminiul), cuprul, zincul;
- **metale prețioase**: aur, argint, platină;
- **sare** (fig. 3), din Germania, Franța, România ș.a., folosită în industria chimică și alimentară;
- **roci de construcții**: calcar, marmură (fig. 4), granit etc.

Fig. 3. Sare

Resursele hidrosferei (apele continentale, mările și oceanele) sunt întrebunțate în aprovizionarea cu apă potabilă, în industrie, în agricultură (irigații), în transporturi etc.

Resursele biosferei (pădurile, pajiștile, fauna) au diferite valorificări: lemnul, pentru construcții, producerea celulozei și a hârtiei etc., fructele pădurii, în industria alimentară și farmaceutică, ierburile pajiștilor, pentru creșterea animalelor domestice, fauna, în industria alimentară etc.

Fig. 4. Marmură

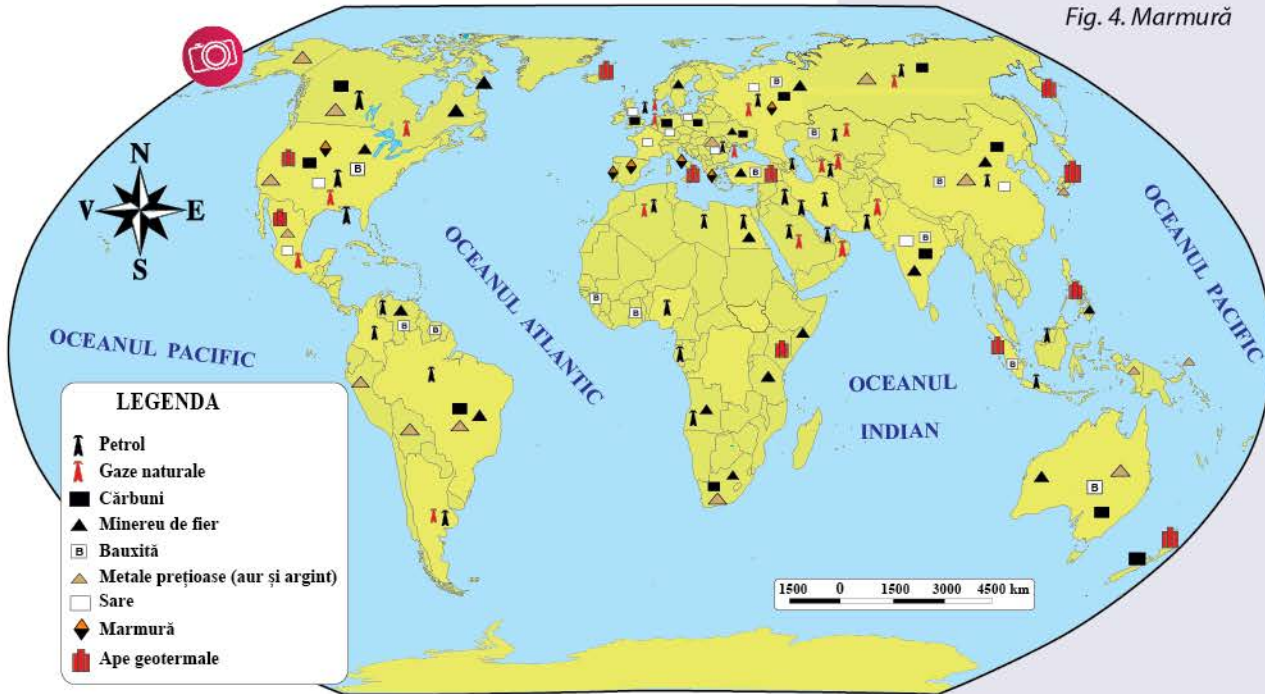

Fig. 5. Resursele litosferei

Exersează

1. Analizează fig. 5 și harta politică de la pag. 16-17 și notează, pe caiet, numele statelor cu resurse de petrol, cărbuni, minereu de fier, sare și marmură.

2. Scrie în caiet, răspunsul corect pentru afirmațiile de mai jos.

1. Țara situată în regiunea Golfului Persic din care se exploatează petrol se numește:

- a. Iran.   b. Mexic.   c. Nigeria.   d. Rusia.

Dicționar

dezvoltare durabilă – calitatea dezvoltării economice de a se realiza fără a epuiza resursele disponibile și fără a distruge mediul înconjurător, pentru a asigura generațiilor viitoare o viață normală

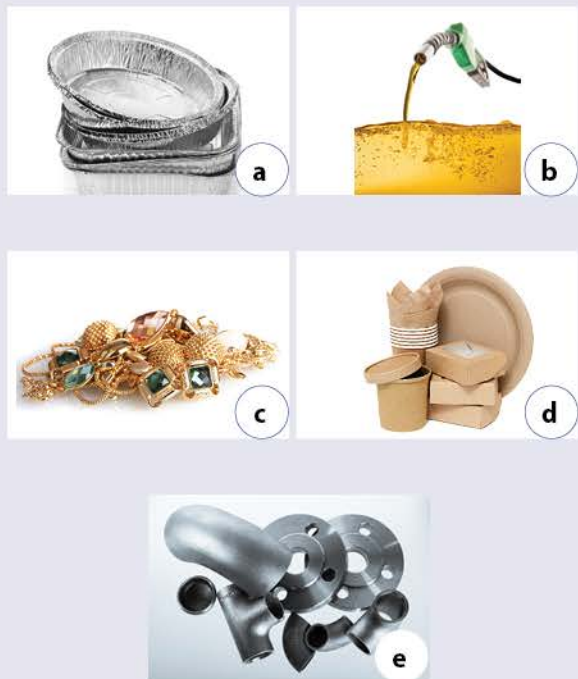

Fig. 6. Produse obținute din resurse naturale:
a. aluminiu; b. benzină; c. bijuterii; d. hârtie; e. oțel

Proiect în echipă

Formează o echipă cu alți colegi din clasă și, folosind diferite surse de informații (reviste, enciclopedii, internet), identificați două modalități prin care școala voastră să-și poată asigura energia electrică necesară din resurse regenerabile. Transmiteți soluțiile găsite de voi administrației școlii.

Știi că...

...solul este resursa care asigură majoritatea necesarului de hrană? Din cauza folosirii necorespunzătoare, solul își poate pierde rapid capacitatea de a susține culturile agricole.

2. Metale prețioase se exploatează în:

- a. Australia. b. Finlanda. c. Oman. d. Suedia.

3. Statul din nordul Africii bogat în petrol este:

- a. Algeria. b. Arabia Saudită. c. Canada. d. Venezuela.

4. Țara europeană cu resurse de minereu de fier se numește:

- a. Canada. b. Noua Zeelandă. c. Pakistan. d. Suedia.

5. Islanda este bogată în:

- a. ape geotermale. b. cărbuni. c. gaze naturale. d. petrol.

6. Statul sud-american bogat în minereu de fier și metale prețioase se numește:

- a. Brazilia. b. Cuba. c. Mexic. d. Uruguay.

7. Din Guineea se exploatează:

- a. ape geotermale. b. bauxită. c. gaze naturale. d. marmură.

8. Marmura se exploatează în:

- a. Italia. b. Japonia. c. Libia. d. Mongolia.

Reține

Resursele naturale pot fi grupate în:

- **poluante** (petrol, cărbuni, gaze naturale etc.) și **nepoluante** (energie solară, energie eoliană etc.);
- **epuizabile neregenerabile** (minereuri, roci de construcție etc.), **epuizabile regenerabile** (vegetație, sol etc.) și **inepuizabile** (energie solară, eoliană, apă etc.).

Problemele create de poluare și de epuizarea resurselor au determinat apariția preocupărilor pentru folosirea pe scară largă a „energiei verzi”, obținută din resurse regenerabile (vegetația) sau inepuizabile (energia solară, eoliană, geotermală etc.). Ca urmare, există state care au reușit să-și asigure mare parte din consumul energetic din acest tip de resurse (Islanda, Norvegia).

Exersează

3. Citește cu atenție textul de mai jos.

Energia electrică este produsă în centrale electrice care folosesc diferite resurse naturale. Termocentralele folosesc cărbuni, gaze naturale etc., hidrocentralele – energia apei, atomocentralele – substanțe radioactive, centralele eoliene – energia vântului, energia geotermică este produsă prin valorificarea căldurii apelor geotermale, energia solară este produsă prin folosirea panourilor solare. Forța mișcării apelor oceanice este valorificată în centralele maremotrice. În utilizarea acestor resurse se evidențiază atât avantaje, cât și dezavantaje.

Informează-te din lucrări de specialitate, de pe internet etc. și rezolvă următoarele cerințe.

a. Identifică un avantaj și două dezavantaje ale folosirii cărbunilor în producerea energiei electrice.

b. Numește cauze care limitează construirea hidrocentralelor, atomocentralelor și a centralelor eoliene.

c. În zona în care locuiești se produce energie electrică? Dacă da, ce resurse se folosesc pentru producerea ei?

Leția 4. Domeniile activităților economice pe Terra: agricultura, industria, serviciile (caracteristici generale)

Descoperă

- Analizează imaginile din fig. 1 (a-d) și stabilește care dintre ele reprezintă activități agricole, industriale, de transport sau de turism.
- În care dintre imagini observi o activitate care produce materie primă pentru industria alimentară?
- Identifică în imaginea **d** trei activități caracteristice unui singur domeniu economic.

Fig. 1. Activități agricole, industriale, de transport și turism

Reține

Economia este formată dintr-un ansamblu de activități prin care societatea folosește resursele pentru a asigura elementele necesare vieții și îmbunătățirii continue a calității acesteia. După activitățile desfășurate, economia include următoarele **domenii** sau **sectoare**:

- *primar*, ce cuprinde activitățile legate de exploatarea resurselor naturale etc. (agricultura, mineritul, pescuitul etc.);
- *secundar*, format din industria prelucrătoare și construcții;
- *terțiar* sau *serviciile* (transportul, comerțul, turismul etc.);
- *cuaternar*, ce include activități de prelucrare a informațiilor, controlul afacerilor, cercetarea științifică etc.

Descoperă

Analizează imaginile din fig. 2 (a-d).

- Ce activități agricole se desfășoară în imaginile **a** și **b**?
- În imaginea **c** este reprezentată o activitate agricolă? Dacă răspunsul este afirmativ, care este aceasta? Caută informații despre importanța albinelor pentru agricultură.
- Imaginea **d** îți prezintă o fermă de acvacultură. Folosind diferite surse de informații (dicționare, enciclopedii, internet), notează, în caiet, definiția acvaculturii și identifică două regiuni geografice de pe glob unde aceasta se practică.

Fig. 2. Activități agricole

Dicționar

plante tehnice – plante cultivate și utilizate în scopuri industriale (floarea-soarelui, sfecla de zahăr, inul, tutunul, soia etc.)

Reține

Agricultura este cea mai veche activitate economică. Cuprinde *cultura plantelor* (cereale, legume, **plante tehnice**, viță-de-vie etc.) și *creșterea animalelor* (ovine, porcine, pasări de curte etc.). Caracteristicile activităților agricole sunt determinate de condițiile de relief, de climă, de soluri, de dezvoltarea economică a regiunii unde se practică etc.

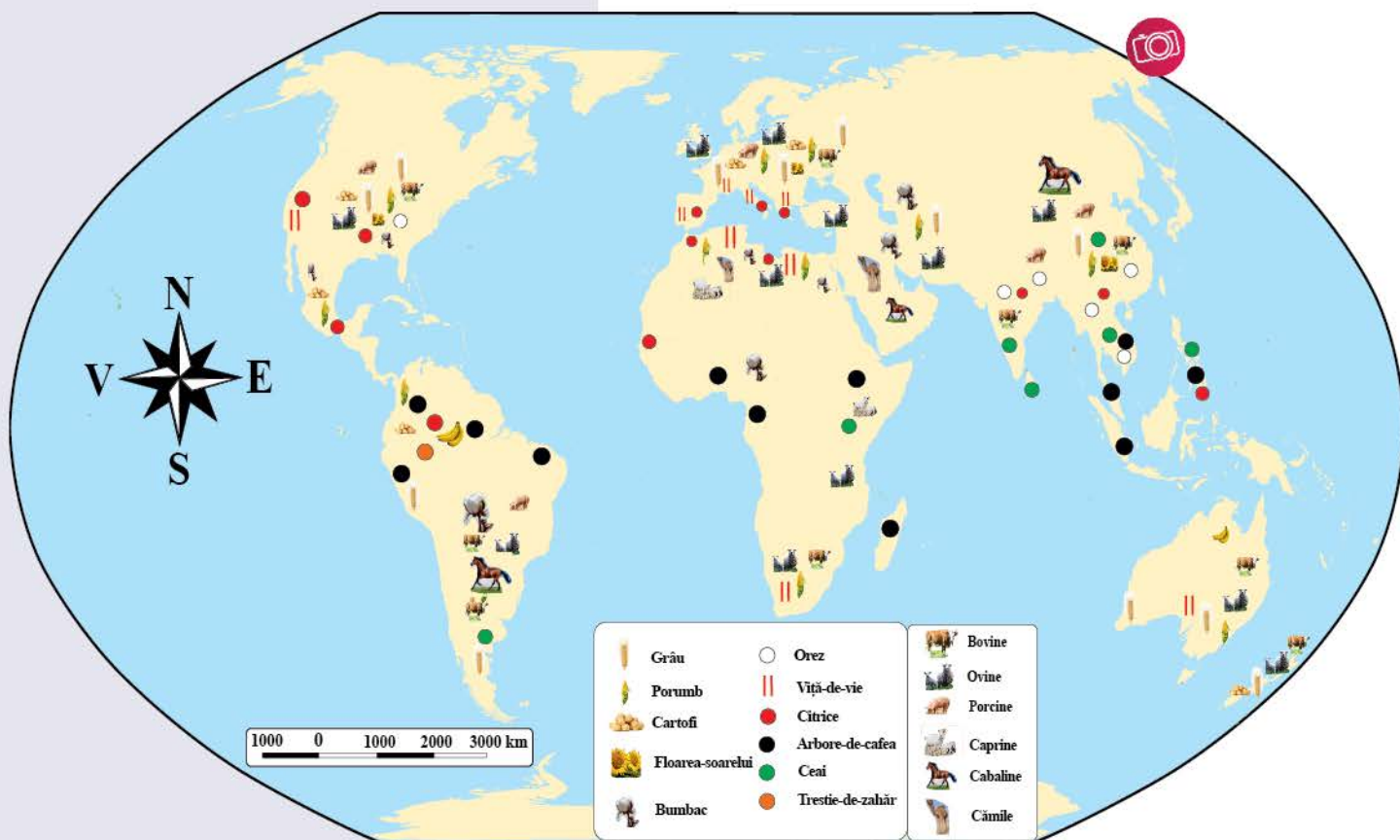

Fig. 3. Cultivarea plantelor și creșterea animalelor

Lucrează cu harta

Analizează harta cultivării plantelor și creșterii animalelor (fig. 3) și scrie în caiet:

- două continente pe care se cultivă grâu și porumb;
- un continent pe care se cultivă orez;
- două continente pe care se cultivă arborele-de-cafea;
- două specii de animale care se cresc în America de Nord;
- continentele pe care se cresc cămile.

Reține

Industria este activitatea ce prelucrează resursele naturale și produsele agricole și le transformă în diferite produse finite. Ea a apărut în secolul al XVIII-lea, după ce englezul James Watt a descoperit motorul cu aburi, în anul 1783, și s-a dezvoltat continuu. Ramurile industriei (industria energetică, industria metalurgică, industria chimică etc.) sunt diverse, deoarece ele încearcă să răspundă tuturor nevoilor.

Industria constructoare de mașini, ce produce utilaje, diferite aparate, automobile, roboți etc., și **industria energiei electrice** sunt printre cele mai importante ramuri industriale, ele contribuind la dezvoltarea economico-socială a țărilor.

Pe glob, printre statele cu industrie performantă se numără: SUA, Japonia, China, Germania, Franța, Italia, Coreea de Sud ș.a.

Descoperă

• Evoluția industriei a fost marcată de trei etape, numite **revoluții industriale**. Folosește diferite surse de informare (lucrări de specialitate, enciclopedii, internet etc.) și scrie pe caiet:

- 1) istoria celor trei etape;
- 2) două ramuri industriale apărute în secolul al XIX-lea;
- 3) ce a determinat apariția ultimei revoluții industriale.

Exersează

1. Energia electrică se produce în diferite tipuri de centrale: termocentrale, hidrocentrale, atomocentrale și centrale geotermale. Folosește informațiile din lecția anterioară și numește resursele naturale necesare funcționării acestora.

2. Identifică și precizează căror ramuri industriale le aparțin fabricile ilustrate în fig. 4-6.

3. Cum afectează activitățile industriale mediul înconjurător?

Reține

Serviciile cuprind o serie de activități destinate celorlalte sectoare economice și sociale.

Transporturile asigură circulația oamenilor și a mărfurilor. În funcție de mediul în care sunt amplasate, transporturile sunt *terestre* (feroviare și rutiere), *navale* (fluviale și maritime), *aerene* și *speciale* (telecomunicațiile – televiziunea, radioul, internetul etc. –, transportul prin conducte și transportul energiei electrice).

Transportul feroviar și cel naval sunt preferate pentru deplasarea la distanțe mari a mărfurilor voluminoase, în timp ce transportul rutier și cel aerian, pentru deplasarea mărfurilor ușoare și a pasagerilor.

Comerțul reprezintă schimbul de mărfuri care are loc în interiorul unei țări (intern) și între state (internațional). Statele care cumpără fac *importuri*, iar cele care vând fac *exporturi*. În general, statele dezvoltate (Japonia, Franța, Germania, SUA ș.a.) importă materii prime și exportă produse finite, iar cele slab dezvoltate exportă materii prime și importă produse finite.

Turismul este activitatea desfășurată în timpul călătoriilor, când cei care se deplasează descoperă locuri noi, se relaxează, au experiențe deosebite etc. Scopul acestor activități îl împarte în: turism cultural, balnear, religios, litoral, montan etc.

Exersează

4. Care este mai rapid: transportul rutier sau cel aerian? Ce avantaje oferă transportul feroviar? Ce tipuri de transport există regiunea în care locuiești?

5. Împreună cu un coleg, stabiliți de ce statele mai puțin dezvoltate exportă, în special, materii prime. Este în avantajul lor?

6. Scrie, pe caiet, obiectivele turistice din regiunea în care locuiești. În ce categorie de turism se încadrează?

Fig. 4. Rafinărie

Fig. 5. Fabrică de autoturisme

Fig. 6. Fabrică de pâine

Activitate în echipă

Împreună cu colegii, realizați traseul unei excursii de șapte zile într-o țară din Europa. În prima etapă, stabiliți țara și obiectivele ce urmează a fi vizitate. Apoi căutați mijloacele optime de transport, locurile de cazare și stabiliți bugetul necesar. Pe baza rezultatelor la care ați ajuns, redactați un ghid de călătorie.

Leția 5. Efectul activităților umane asupra mediului și calitatea vieții

Descoperă

Citește textul și analizează imaginile alăturate.

„O alunecare de teren produsă la o carieră minieră din Vâlcea riscă să distrugă comuna Alunu. Alunecarea **haldei de steril** a carierei Berbești a afectat până acum patru gospodării ale populației, terenuri agricole și forestiere. Dacă zecile de tone de pământ blochează cursul de apă din comună, jumătate din localitate ar putea fi inundată.”

Ziarul *Adevărul*, 30.05.2017

• Identifică:

- imaginea care redă un proces natural influențat de gravitație;
- imaginea care redă o exploatare în carieră.

• Notează două efecte negative asupra activităților umane și asupra mediului înconjurător observate în cele două imagini.

• Ce activitate umană a determinat alunecarea de teren produsă în județul Vâlcea?

• Cum afectează alunecarea de teren viața oamenilor din comuna Alunu?

Reține

Mediul înconjurător definește toate condițiile naturale de pe Terra sau dintr-o regiune geografică a sa, asupra căruia societatea umană acționează permanent. Activitățile umane pot avea un impact negativ asupra mediului înconjurător. Uneori, nivelul acestuia este atât de mare încât provoacă **dezastre ecologice**.

Pentru a obține spații necesare construirii locuințelor, extinderii suprafețelor agricole sau pentru a exploata resursele de lemn (fig. 1), omul a **defrișat** și încă mai defrișează suprafețe mari de pădure. Ca urmare, impactul asupra mediului este unul complex: crește pericolul apariției alunecărilor de teren, a inundațiilor, a degradării solului etc. Însă acesta poate fi diminuat prin acțiuni de **reîmpădurire** (fig. 2) sau printr-o exploatare rațională.

Societatea umană, prin majoritatea activităților economice, contribuie la poluarea apei, aerului și a solului. Substanțele poluante care ajung în mediul înconjurător provin din activitățile menajere (apa contaminată cu diferite reziduuri, deșeuri menajere etc.), industriale (noxele care provin din arderea combustibililor în termocentrale, reziduurile miniere etc.), agricole (îngrășămintele chimice folosite excesiv care contaminează apele subterane) etc.

a

b

Fig. 1. Defrișare, acțiune dăunătoare mediului

Fig. 2. Acțiuni de reîmpădurire

Exersează

1. În localitatea ta există poluare? Care sunt sursele de poluare?
2. Observă imaginile din fig. 3 și precizează activitățile oamenilor care determină poluarea aerului.

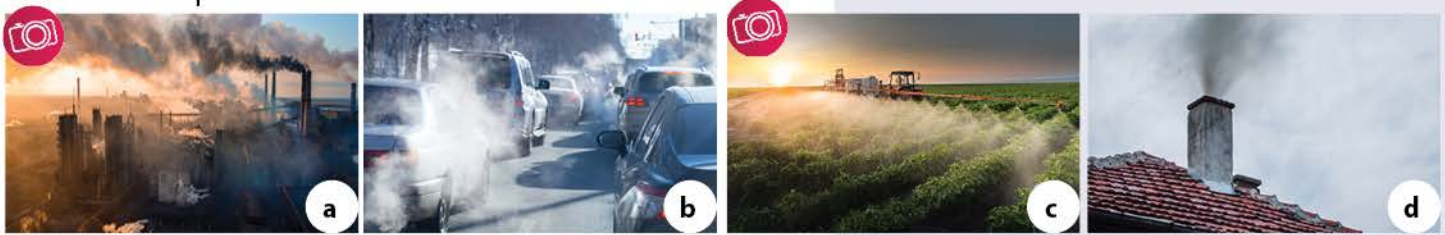

Fig. 3. Surse diferite de poluare a aerului

Descoperă

- Analizează imaginile de mai jos.
- a. Ce activitate a omului determină degradarea mediului?
  - b. Ce proces din imaginea **a** declanșează această degradare?
  - c. Identifică două măsuri care să limiteze deșertificarea.

Fig. 4. Degradarea solului (a) și deșertificarea (b), cauzate de pășunatul excesiv

Exersează

3. Analizează imaginile alăturate și răspunde la întrebări.
  - În care oraș dintre cele două ți-ai dori să locuiești? De ce?
  - Ce crezi că afectează sănătatea locuitorilor din imaginea marcată cu **b**?
4. Folosește informațiile din lecțiile anterioare sau din alte surse și discută cu colegul tău de bancă despre dezvoltarea durabilă și beneficiile ei.
5. Din lista de mai jos, alege sursele de poluare de care sunt răspunzători oamenii.

Listă: erupție vulcanică, poluarea apei cu substanțe chimice, accidentele nucleare, furtunile de nisip, transporturile.

ACTIVITATE ÎN GRUP

Împreună cu colegii de clasă, identificați o acțiune prin care să reduceți poluarea în regiunea în care locuiți și pe care să o desfășurați în cadrul programului școlar „Săptămâna verde”.

Reține

Agricultura intensivă, cultivarea plantelor și creșterea animalelor afectează mediul înconjurător cu urmări foarte grave. Prin lucrările agricole aplicate necorespunzător, folosirea îngrășămintelor chimice, pășunatul excesiv, lipsa valorificării ecologice a reziduurilor din fermele de animale, apar fenomene diverse, precum distrugerea solului și deșertificarea, contaminarea apelor subterane, poluarea aerului etc.

În ultimii ani a apărut conceptul de agricultură ecologică sau **permacultură**, deoarece tot mai mulți consumatori doresc să achiziționeze produse ecologice și să consume hrană produsă într-un proces care să respecte mediul înconjurător (fig. 6).

Fig. 5. Utilizarea îngrășămintelor chimice

Fig. 6. Permacultură

Dicționar

agricultură intensivă – agricultură care folosește mijloace tehnice moderne pentru a obține o producție cât mai mare în raport cu suprafața cultivată

dezastre ecologice – evenimente catastrofale privind mediul natural, care pot fi generate de activitățile oamenilor

haldă de steril – locul unde se depozitează materialele neutilizate dintr-o mină, dintr-o fabrică etc.

permacultură – activitate agricolă care folosește modelul naturii în aplicarea ei și, ca urmare, nu afectează mediul înconjurător

Investigație

Folosește diferite surse de informare (discuții cu familia și prietenii, internetul etc.) și caută o fermă ecologică din apropierea localității tale. Ce produce ea? De ce este ecologică?

Reține

Calitatea vieții este determinată de calitatea tuturor bunurilor și serviciilor de care beneficiază locuitorii unei regiuni. Se poate distinge calitatea vieții materiale (locuințe, transport, condiții de muncă), calitatea vieții biologice (determinată de alimentație, stres etc.), calitatea vieții spirituale (acces la studii, cultură etc.). Calitatea vieții este influențată major de calitatea mediului înconjurător, de aceea preocupările pentru menținerea unui mediu curat sunt preocupări pentru o viață sănătoasă.

Știi că...

...un litru de ulei alimentar poate polua un milion de litri de apă, cantitate necesară unui om în 14 ani de viață? Uleiul uzat poate fi reciclat în centre speciale.

...poluarea fonică sau acustică poate afecta grav sănătatea oamenilor? Datele Agenției Europene de Mediu susțin că peste 22 de milioane de oameni din Europa suferă de disconfort cronic accentuat din cauza poluării fonice.

Aplicația 1. Analiza și interpretarea caracteristicilor demografice și de locuire din orizontul local și apropiat

De ce sunt importante datele despre populație? Precizează două domenii în care informațiile despre evoluția numerică a populației sunt esențiale.

Reține

După cum ai învățat, numărul locuitorilor variază de-a lungul timpului, fiind influențat de numeroși factori: numărul nașterilor, numărul deceselor, migrarea populației etc. Aflarea numărului de locuitori o fac **statisticienii**, prin **recensăminte** ale populației, ori prin estimări realizate prin analiza unor date demografice.

Exersează

1. Analizează graficul din fig. 1 și notează pe caiet:

- a. anul cu cel mai mare număr de locuitori din orașul Piatra Neamț;
- b. anul cu cel mai mic număr de locuitori din Piatra Neamț;
- c. anii consecutivi în care a avut loc cea mai mare scădere a numărului de locuitori;
- d. anul în care numărul de locuitori a crescut, după o perioadă de scădere.

2. Caută pe harta României orașul Piatra Neamț și scrie în caiet:

- a. unitatea de relief în care se află orașul;
- b. râul care curge prin zona orașului;
- c. două moduri în care mediul înconjurător influențează dezvoltarea economică și socială a orașului;
- d. funcția îndeplinită de orașul Piatra Neamț în cadrul județului Neamț.

3. Observă graficul din fig. 2 și notează pe caiet:

- a. cel mai mare număr de locuitori din județul Neamț și anul când s-a înregistrat;
- b. cel mai mic număr de locuitori din județul Neamț și anul când s-a înregistrat;
- c. cu cât a scăzut numărul locuitorilor din județ între anii 2014 și 2020.

4. Apreciază câți locuitori trăiau în celelalte localități din județul Neamț în anul 2020, dacă excludem orașul reședință de județ.

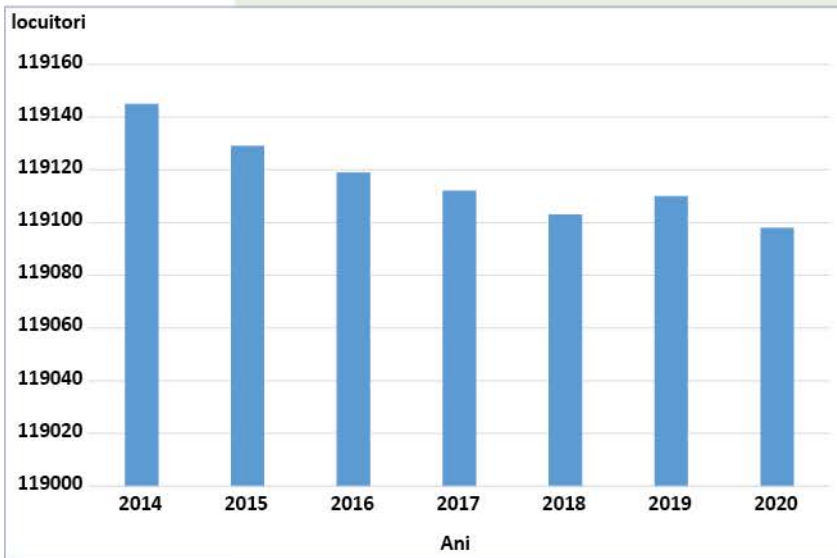

Fig. 1. Evoluția populației după domiciliu din orașul Piatra Neamț

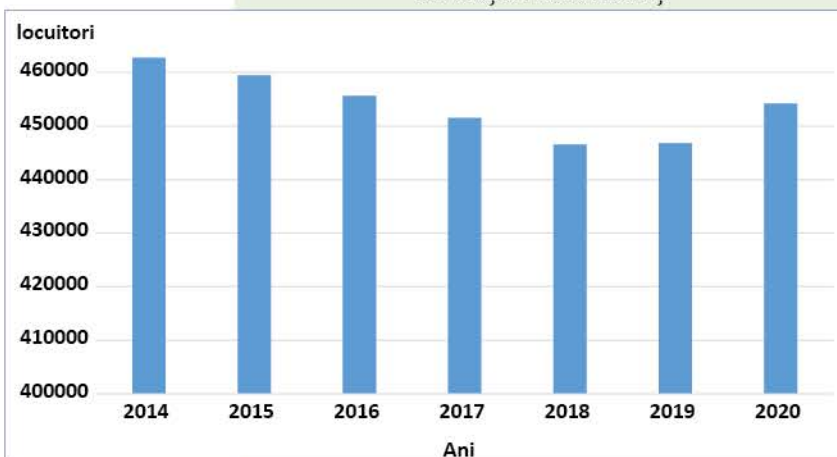

Fig. 2. Evoluția populației după domiciliu din județul Neamț

Descoperă

Folosește internetul, statistici, enciclopedii etc. și caută informații despre populația localității și județului în care trăiești. Realizează un grafic al evoluției numărului de locuitori din județ, după modelul din fig. 2. Descrie evoluția numerică a locuitorilor.

Cu datele despre populație din localitatea ta, pentru cinci ani, realizează, în caiet, un tabel după modelul de mai jos. Colorează diferit căsuțele tabelului, cu cei mai numeroși și cei mai puțini locuitori.

Ani	...	...	...	...	...
Număr locuitori	...	...	...	...	...

Fig. 3. Model de tabel pentru evoluția numărului de locuitori

Aplicația 2. Provocări locale în context mondial

Una dintre cele mai mari provocări ale lumii contemporane este reducerea poluării mediului înconjurător.

Dintre toate formele de poluare, datele recente au arătat că poluarea cu plastic a atins un nivel critic, deoarece afectează medii diverse (fig. 4-6), iar microparticule de plastic (fig. 7) au fost găsite în apă, în sol, în corpul animalelor, păsărilor și al oamenilor.

Prin selectarea deșeurilor, prin implicarea în protejarea mediului (fig. 8), această poluare poate fi diminuată.

Fig. 4. Poluarea cu plastic a oceanelor

Fig. 5. Poluarea cu plastic a țărmurilor mărilor

Fig. 6. Poluarea habitatelor

Fig. 7. Microparticule de plastic în apă

Fig. 8. Colectarea deșeurilor care poluează mediul

PROIECT ÎN ECHIPĂ

Împărțiți în echipe de câte patru-cinci colegi de clasă, realizați un proiect cu titlul „Poluarea în localitatea noastră”. Acest proiect, pe care puteți să îl realizați în cadrul programului „Săptămâna verde”, trebuie să cuprindă:

1. o hartă pe care să fie marcate locurile poluate din localitate, realizată pe baza identificării lor în teren și a discuțiilor cu rudele și prietenii;
2. o clasificare a deșeurilor aruncate sau depozitate necorespunzător: plastic, deșeurii menajere, resturi de la construcții (moloz) etc.
3. acțiunile întreprinse de voi și de prietenii care să ajute la strângerea deșeurilor și la evitarea poluării viitoare, cum ar fi: campaniile de ecologizare, semnalarea problemelor legate de mediu autorităților locale și cunoscuților, realizarea unor materiale prin care să fie popularizate aceste probleme, folosind inclusiv platforme online etc.

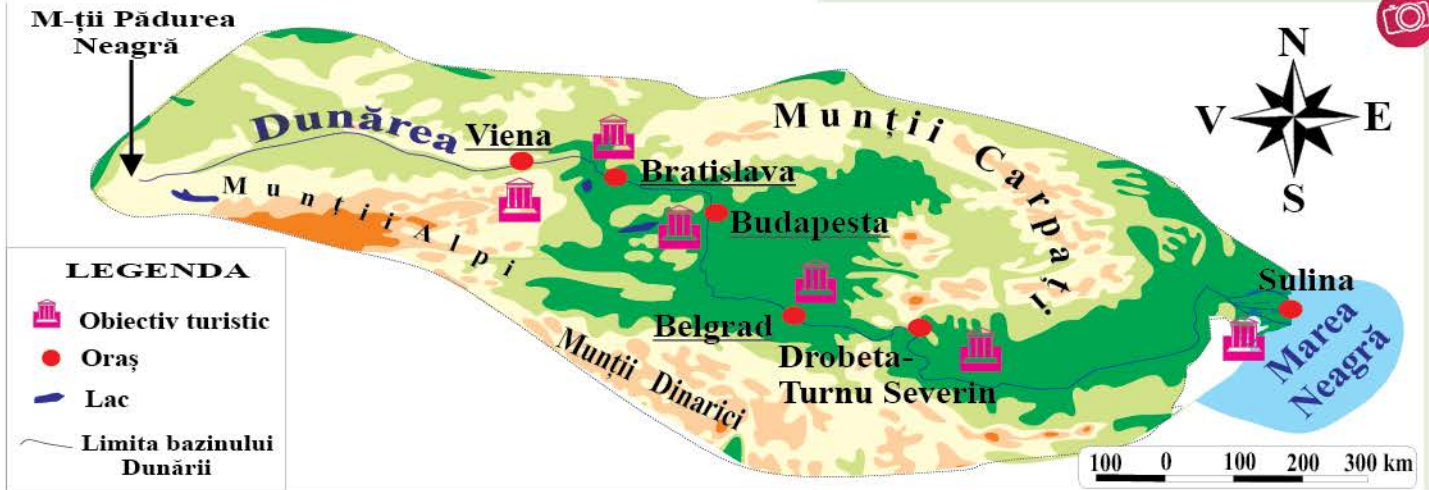

Aplicația 3. Trasee turistice aplicate pe domenii de interes

Amintește-ți

Ce este turismul? Câte tipuri de turism cunoști? Prin ce se diferențiază acestea?

PROIECT ÎN ECHIPĂ

Analizează harta din fig. 9. Urmărește cursul Dunării de la vărsare spre izvor. Care sunt orașele de pe acest traseu? Care dintre acestea au funcție de capitală?

În echipă cu colegii, realizați traseul unei excursii Sulina – Viena, care să cuprindă:

- date generale ale excursiei (distanțe parcurse, durată, obiective);
- prezentarea regiunilor și a orașelor propuse spre vizitare:
  - Delta Dunării (fig. 10);
  - Sulina: Catedrala Sfântul Alexandru, Farul Vechi ș.a. (fig. 11);
  - Drobeta-Turnu Severin: Castrul Roman, Cetatea Medievală ș.a. (fig. 12);
  - Cazanele Dunării: Statuia lui Decebal, Muzeul Hidrocentralei Porțile de Fier ș.a. (fig. 13);
  - Belgrad: Cetatea Belgradului, Vechiul Palat Regal ș.a. (fig. 14);
  - Budapesta: Palatul Parlamentului, Castelul Buda ș.a. (fig. 15);
  - Bratislava: Castelul Bratislava, Catedrala Sf. Martin ș.a. (fig. 16);

Fig. 9. Harta traseului turistic „Atracțiile fluviului Dunărea”

Fig.10. Delta Dunării

Fig. 11. Sulina

Fig. 12. Drobeta-Turnu Severin

Fig. 13. Defileul Dunării Severin

Fig. 14. Belgrad

Fig. 15. Budapesta

Fig. 16. Bratislava

Fig. 17. Viena

- Viena: Catedrala Sf. Ștefan, Casa Mozart ș.a. (fig. 17);
- mijlocul de deplasare potrivit excursiei;
- fotografii sau filme de prezentare pentru fiecare obiectiv propus.
- După modelul „Atracțiile fluviului Dunărea”, realizează o prezentare turistică a județului în care locuiești.

Aplicația 4. Regiuni turistice

Regiunea turistică reprezintă un teritoriu în care cele mai numeroase obiective turistice au un anumit specific (istoric, religios etc.) și determină activități turistice caracteristice acestora.

Exersează

1. Folosind informații din diferite surse (internet, enciclopedii, atlase), identifică patru regiuni turistice din țara noastră și notează în caiet caracteristicile lor. Ai în vedere poziția geografică în cadrul României, principalele obiective turistice și forma de turism caracteristică (cultural, montan, litoral etc.).

Spre exemplu, poți alege regiunea turistică a Bucovinei cu mănăstirile acesteia (fig. 18).

În care dintre regiunile turistice alese pentru caracterizare ai ajuns? De ce unele dintre ele sunt incluse în Patrimoniul Mondial UNESCO?

2. În echipă cu un coleg din clasă, căutați date despre două regiuni turistice din Europa și două regiuni turistice din afara continentului. Notează obiectivele turistice reprezentative ale zonelor alese de voi.

Puteți alege ca regiune turistică europeană insule și arhipelaguri grecești (fig. 19), iar din afara Europei, o regiune cu piramide antice din Egipt (fig. 20).

Prezentați colegilor sub formă de poster rezultatul muncii voastre.

Dicționar

ecoturism – formă de turism în care motivația turistului este observarea și aprecierea naturii și a tradițiilor locale legate de natură; contribuie la conservarea naturii, respectând tot ceea ce cuprinde ea

recensământ – proces care are ca scop culegerea de date despre caracteristicile demografice ale unei zone (număr, structură profesională etc.)

statistician – persoană care realizează o analiză a datelor legate de o anumită activitate, situație, fenomen etc.

Știi că...

...cele mai vizitate orașe din lume în 2022 au fost Bangkok (22,78 milioane de vizitatori) și Paris (19,10 milioane)?

...**ecoturismul**, cel care are un impact scăzut asupra mediului, are o tot mai mare căutare între opțiunile de călătorie ale turiștilor? În România, Ținutul Zimbrului, Delta Dunării, Țara Dornelor sunt regiuni ecoturistice.

Fig. 18. Mănăstirea Voroneț

Fig. 19. Insule în Grecia

Fig. 20. Piramidele din Giza și Sfinxul, Egipt

RECAPITULARE

I. Scrie în caiet câte o deosebire între:

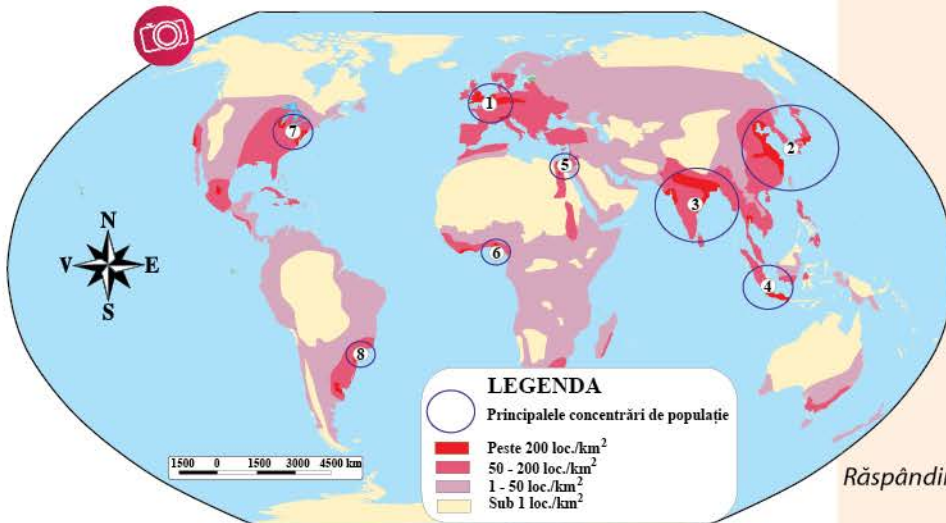
- a. natalitate și mortalitate; b. emigrație și imigrație;
- c. kraal și sat-stup; d. așezări rurale și așezări urbane;
- e. resurse ale atmosferei și resurse ale litosferei.

II. Citește cu atenție textul de mai jos și lista de termeni. Notează, în caiet, cifra corespunzătoare fiecărui spațiu liber și în dreptul ei termenul potrivit din lista de termeni dată.

Populația Pământului este ...1... inegal pe ...2... . Această situație este determinată de numeroși factori naturali (...3..., climă, soluri), ...4... (natalitate, migrații), istorici și culturali (tradiții, ...5...) și social-economici (...6..., dezvoltare economică).

Listă de termeni: continente, demografici, educație, răspândită, relief, religie.

III. Pe harta de mai jos sunt marcate, cu cifre, opt regiuni geografice cu concentrare mare de populație. Analizează imaginea și scrie în caiet numele regiunilor geografice.

Model de răspuns:

1 – Europa Centrală și de Vest

Răspândirea populației pe Terra

IV. În imaginile de mai jos sunt patru resurse ale litosferei. Scrie, în caiet, pentru fiecare resursă câte o modalitate de valorificare.

Model de răspuns:

e – în construcții

a

b

c

d

V. Scrie, în caiet, un argument care să susțină afirmația: „Industria energiei electrice este deosebit de importantă pentru dezvoltarea economică și socială a oricărei țări”.

EVALUARE

- I. Pe harta de mai jos sunt redată cu numere 15 orașe de tip metropolă. Analizează harta și scrie în caiet:
- numele orașelor marcate cu numerele 3, 6, 9 și 10;
  - numerele cu care sunt marcate orașele Moscova și Lagos;
  - numerele cu care sunt marcate orașele care fac parte din megalopolisurile Tokaido și Boswash;
  - numerele cu care sunt marcate orașele situate în China și Australia.

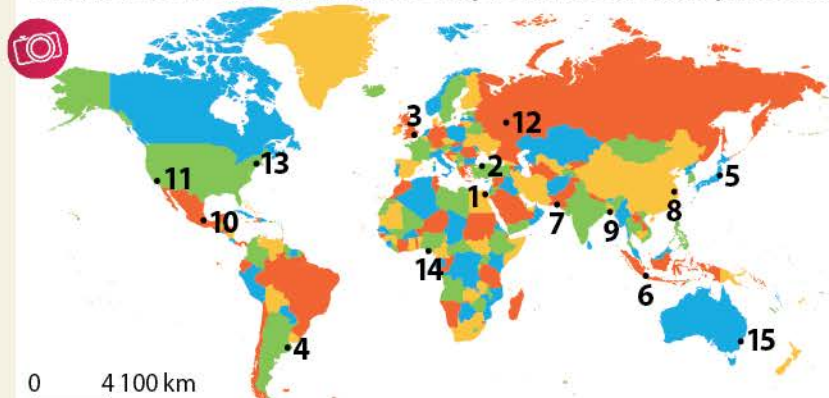

Fig. 1. Orașe de tip metropolă

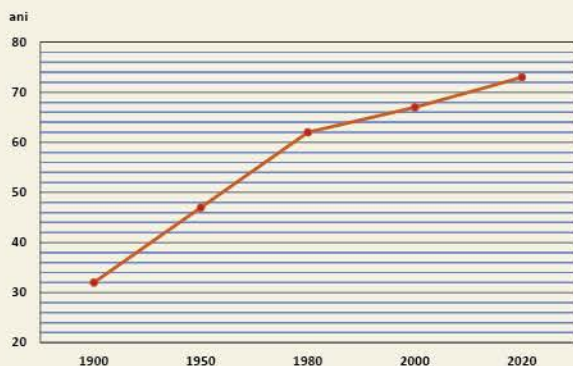

Fig. 2. Evoluția duratei medii de viață

Grilă de autoevaluare

- Subiectul I: 30 de puncte
 Subiectul II: 8 puncte
 Subiectul III: 10 puncte
 Subiectul IV: 42 de puncte
 Din oficiu: 10 puncte

Subiectul I 12 p. + (3 x 6 p.) = 30 p.

Subiectul II 4 x 2 p. = 8 p.

Subiectul III 5 x 2 p. = 10 p.

Subiectul IV 7 x 6 p. = 42 p.

Punctaj maxim: 100 de puncte

- II. Analizează graficul alăturat (fig. 2) și scrie în caiet:
- durata medie de viață în anul 1900;
  - durata medie de viață în anul 2020;
  - cu câți ani a crescut durata medie de viață în perioada 1900-2020;
  - un factor care a contribuit la creșterea duratei medii de viață în secolul al XX-lea.

- III. Asociază, în caiet, megalopolisurile (A) cu metropolele (B) care le aparțin.

A

- Boswash
- Brazilian
- Marilor Lacuri
- San-San
- Tokaido

B

- Buenos Aires
- Chicago
- Los Angeles
- New York
- São Paulo
- Tokio

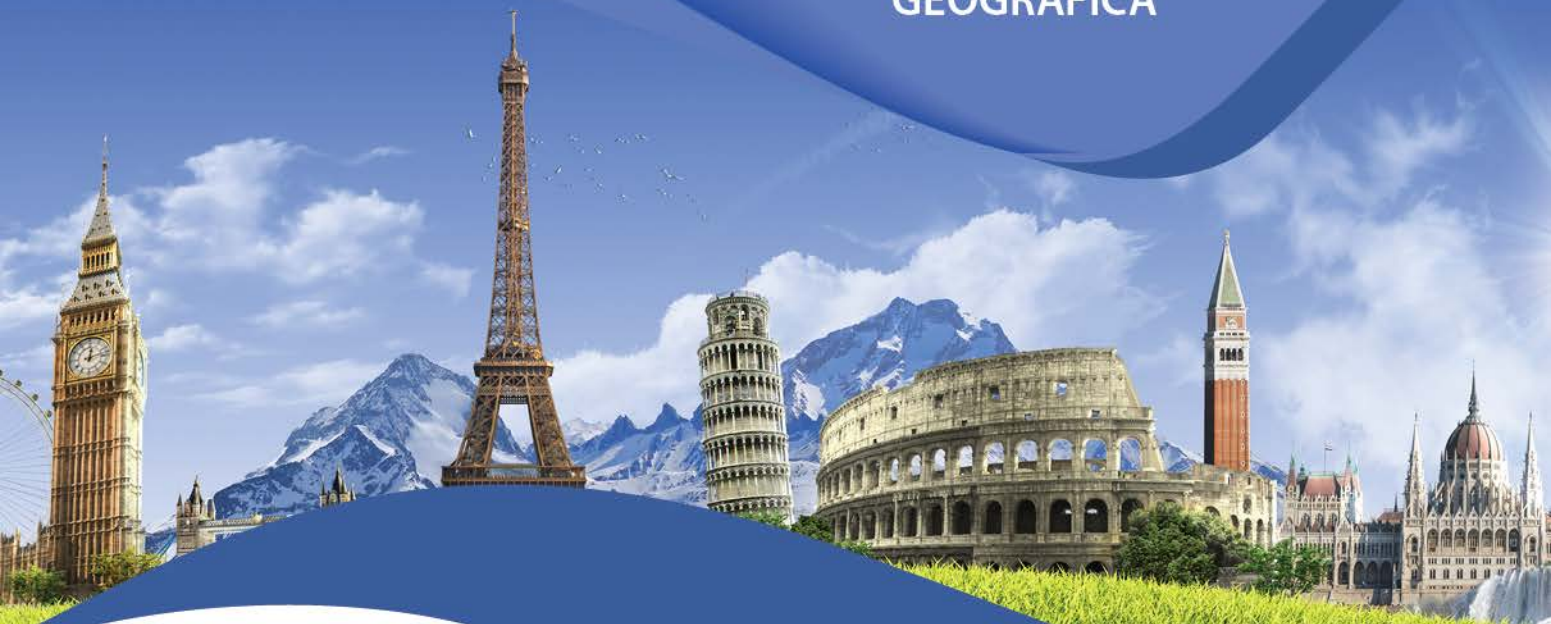
- IV. Scrie în caiet:

- doi factori care determină mobilitatea teritorială (migrația) populației;
- două regiuni geografice bogate în petrol;
- două continente pe care se cultivă arborele-de-cafea;
- două ramuri industriale care utilizează cărbuni și minereu de fier;
- două ramuri economice care fac parte din domeniul serviciilor;
- două tipuri de turism;
- două activități desfășurate de om care poluează atmosfera.

UNITATEA 3

EUROPA – IDENTITATE GEOGRAFICĂ

Conținuturi:

- Mediul natural ca suport al locuirii umane

1. Poziția geografică. Țărmurile: golfuri, insule, peninsule și strâmtori
2. Caracteristici generale ale reliefului. Unități majore
3. Hidrografia
4. Diferențieri climatice și biogeografice

Recapitulare și evaluare secvențiale

- Oameni și locuri

5. Harta politică – state și regiuni
6. Răspândirea geografică a populației. Elemente de diversitate umană (diversitate etnică, lingvistică, confesională și culturală)

7. Mari orașe europene

- Economia

8. Resursele naturale și valorificarea lor

9. Activitățile economice: agricultura, industria, serviciile

- Uniunea Europeană

10. Uniunea Europeană

Recapitulare și evaluare secvențiale

- Caracterizarea geografică a unor state din fiecare regiune geografică

11. Regiunea Europei Vestice: Franța

12. Regiunea Europei Centrale: Germania

13. Regiunea Europei Sudice: Italia

14. Regiunea Europei Estice: Federația Rusă

15. Regiunea Europei Nordice: Suedia

Recapitulare

Evaluare

- Pe parcursul unității de învățare, realizează un atlas cu titlul **Europa – identitate geografică**. Acesta va conține hărți, desene și imagini reprezentative pentru continentul nostru. Pentru documentare, poți folosi atlase, Google Maps sau alte aplicații etc.

Fig. 1. Hartă a Europei de la începutul secolului al XVIII-lea

Leția 1. Poziția geografică. Țărmurile: golfuri, insule, peninsule și strâmțori

Descoperă

• Ce procent deține Europa din totalul suprafeței uscatului?

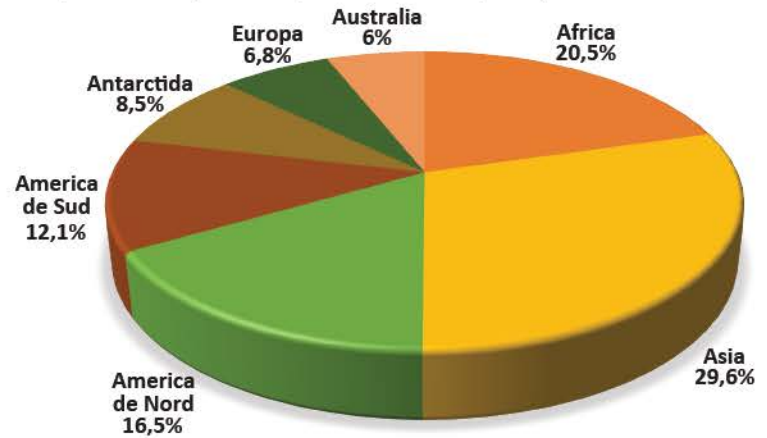

Fig. 2. Ponderele continentelor din totalul suprafeței uscatului

Fig. 3. Continentele și oceanele lumii

Observă harta de mai sus și precizează:

- în ce emisfere se situează Europa;
- ce meridian important o traversează;
- cu ce oceane și continente se învecinează și care este poziția acestora față de Europa.

Reține

Europa are o suprafață de 10,2 milioane km², fiind al **șaselea continent** ca mărime dintre cele șapte ale lumii. Continentul european reprezintă 6,8% din suprafața totală a uscatului terestru.

Europa este situată latitudinal în partea centrală a emisferei nordice și longitudinal în emisferile estică și vestică, fiind traversată de primul meridian. Împreună cu Asia, Europa formează o uriașă masă continentală, numită **Eurasia** (fig. 4), dar diferențele culturale, etnice, lingvistice, evoluția istorică și politică le-au separat în două continente distincte. **Limita** dintre Europa și Asia o formează **Munții Ural**, **fluviul Ural**, **Marea Caspică**, **Munții Caucaz**, **Marea Neagră**, **strâmtoarele Bosfor și Dardanele** și **Marea Mediterană**. Statele situate în această regiune – Rusia, Kazahstan, Azerbaidjan, Georgia, Turcia – sunt transcontinentale, aparținând în principal Asiei și mai puțin Europei.

Continentul nostru este mărginit pe trei laturi de **oceane și mări**: **Oceanul Arctic**, în nord, **Oceanul Atlantic**, în vest, **Marea Mediterană**, spre sud, dincolo de care se află Africa.

Europa continentală (fără insulele din jur) se întinde, de la vest la est, între Capul Roca (Portugalia) – fig. 5 (a) și nord-estul Munților Ural (Federația Rusă) și de la nord la sud, între Capul Nordkinn (Norvegia) și Capul Tarifa (Spania) – fig. 5 (b-c).

Fig. 4. Eurasia, vedere din satelit

Fig. 5. Capul Roca (a), Capul Nordkinn (b) și Capul Tarifa (c)

Țărmurile Europei prezintă un contur neregulat, având numeroase **peninsule**: *Scandinavă, Iutlanda, Iberică, Italică, Balcanică, Crimeea* ș.a., intercalate de mări și **golfuli**: *Biscaya, Botnic, Finic* etc. **Insulele** cele mai mari sunt în Oceanul Atlantic (*Marea Britanie, Islanda, Irlanda*) și în Marea Mediterană (*Sardinia, Sicilia, Corsica, Creta, Cipru*). Majoritatea insulelor sunt continentale, dar se remarcă și insulele vulcanice, *Islanda* fiind, de altfel, cea mai mare insulă de acest tip din lume. **Strâmtoarele Bosfor și Dardanele** separă Europa de Asia, iar **Gibraltar**, de Africa.

Țărmurile sunt afectate de mișcările apelor oceanice, de evoluția climei și a reliefului. În nordul Europei sunt țărmuri înalte, cu **fiorduri** (Norvegia, Islanda), în vest se remarcă **estuare** favorizate de maree, iar în sud apar, pe alocuri, țărmuri joase cu **deltă**.

Fig. 6. Strâmtoarea Gibraltar

Fig. 7. Europa – poziție și țărături

a

b

c

Fig. 8. Fiord (a), estuar (b), deltă (c)

Dicționar

deltă – gură de vărsare într-o mare cu mările reduse, în care fluviul depune aluviuni și se desface în mai multe brațe

estuar – gură de vărsare în formă de pâlnie într-o mare sau un ocean cu mările puternice

fiord – fostă vale glaciară cu aspect de golf care pătrunde printre munți

mare continentală – mare înconjurată parțial de uscat, care comunică prin intermediul strâmtorilor cu oceanele

mare mărginașă – mare situată la marginea continentelor și oceanelor, cu care comunică larg

Exersează

1. Folosește datele din tabel și calculează pe câte grade de latitudine, respectiv de longitudine se desfășoară Europa.

Punctul extrem	Coordonate
N: Capul Nordkinn	71°08' lat. N
S: Capul Tarifa	36°00' lat. N
V: Capul Roca	9°30' long. V
E: nord-estul Munților Ural	66°37' long. E

2. Urmărește, pe harta din fig. 7., conturul Europei.

a. Notează, pe caiet, mările la care are ieșire și subliniază, folosind culori diferite, mările mărginașe și mările continentale.

b. Alcătuește liste cu principalele insule, peninsule, golfuri, strâmtori și capuri.

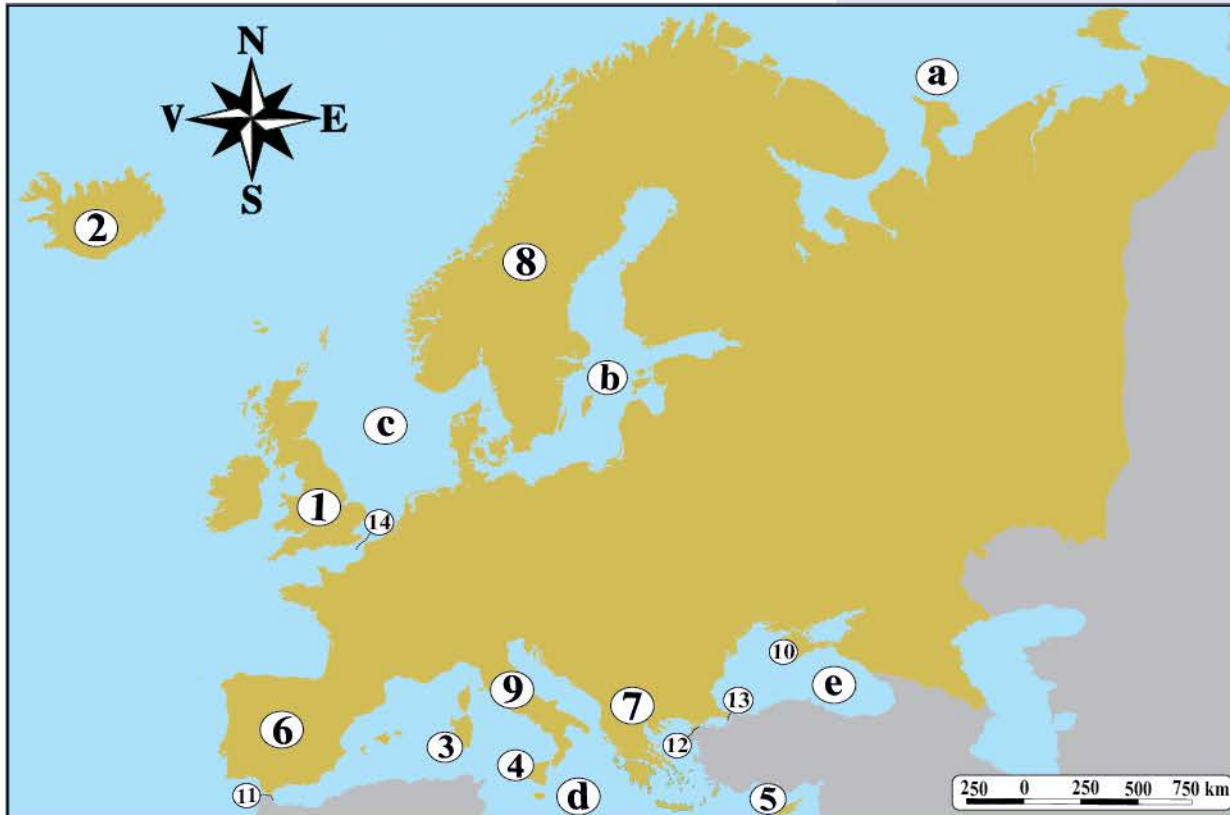

3. Observă aceeași hartă și alege varianta corectă de răspuns.

1. Cea mai mare peninsulă a Europei este cea:
  - a. Balcanică.
  - b. Iberică.
  - c. Italică.
  - d. Scandinavă.
2. Aparține Oceanului Arctic:
  - a. Marea Adriatică.
  - b. Marea Barents.
  - c. Marea Egee.
  - d. Marea Nordului.
3. Strâmtoarea care separă Europa de Africa este:
  - a. Bosfor.
  - b. Dardanele.
  - c. Gibraltar.
  - d. Kerçi.
4. Cea mai mare insulă vulcanică este:
  - a. Cipru.
  - b. Irlanda.
  - c. Islanda.
  - d. Marea Britanie.
5. Peninsula Scandinavă are ieșire la Marea:
  - a. Albă.
  - b. Baltică.
  - c. Mediterană.
  - d. Neagră.

4. Caută într-un atlas geografic țările de care aparțin următoarele insule: Baleare, Corsica, Creta, Sardinia, Sicilia.

5. Identifică pe harta de mai jos mările marcate cu litere de la a la e, insulele marcate cu cifre de la 1 la 5, peninsulele marcate cu numere de la 6 la 10 și strâmtoarele marcate cu numere de la 11 la 14.

Știi că...

...Strâmtoarea Gibraltar era cunoscută în Antichitate sub numele de Coloanele lui Hercule? Numele actual provine din limba arabă, *Jebel at-Tariq*, care înseamnă *Muntele lui Tariq*.

...conform mitologiei grecești, continentul Europa a fost denumit după o prințesă feniciană pe care Zeus a răpit-o și a dus-o în insula Creta?

...Groenlanda, cea mai mare insulă a planetei, aparține geografic Americii de Nord și politic unei țări europene (Danemarca)? La fel, arhipelagurile africane Canare și Madeira care sunt teritorii ale Spaniei, respectiv Portugaliei.

Leția 2. Caracteristici generale ale reliefului. Unități majore

A. Caracteristicile generale ale reliefului

Amintește-ți

Ce este relieful? Care sunt formele majore de relief? Descrie-le pe scurt, referindu-te la altitudini, aspect și mod de formare.

Numește formele de relief reprezentate în imaginile a-c.

a

b

c

Descoperă

Fig. 1. Harta fizică a Europei

• Observă harta și precizează valoarea de adevăr (Adevărat sau Fals) a afirmațiilor de mai jos.

1. În Europa sunt prezente forme variate de relief: munți, podișuri, câmpii.

2. Forma de relief care ocupă cele mai mari suprafețe este cea montană.

3. Câmpia predomină în partea de sud a Europei.

4. Altitudinea maximă a continentului este de 5 642 m, în Munții Caucaz.

Reține

Actualul relief al Europei este rezultatul acțiunii combinate a **factorilor interni** (*mișcările tectonice, vulcanismul*), care au creat formele de relief, și a **factorilor externi** (*apele curgătoare, precipitațiile, vântul etc.*), care le nivelează prin eroziune.

Continental european se remarcă prin următoarele **caracteristici**:

- este situat pe *Placa tectonică Eurasiatică*;
- prezintă un *relief variat*, consecință a prezenței tuturor formelor de relief, dar și a numeroase tipuri de relief (fluvial, glaciatic, vulcanic, litoral etc.);
- este format din porțiuni ale vechiului continent Laurasia, la care s-au adăugat regiuni mai noi în care au apărut munții de încrețire;
- *altitudinea medie redusă* (320 m) este determinată de suprafețele mari ocupate de câmpii și podișuri joase;
- *dispunerea neuniformă a reliefului*: munții predomină în partea de sud a continentului, iar câmpiile – în partea de est;
- diferența mare între altitudinea maximă: 5 642 m a Vârfului Elbrus (fig. 3) din Munții Caucaz și altitudinea minimă: – 28 m în Câmpia Precaspică;
- prezența *vulcanilor activi* în Insula Islanda (fig. 4) și în zona de subducție a Plăcii Eurasiatice cu cea Africană din sudul Europei.

Fig. 2. Munții Pădurea Neagră, Germania

Fig. 3. Muntele Elbrus, Rusia

Fig. 4. Vulcanul Hekla, Islanda

Exersează

1. Alege varianta corectă de răspuns.

1. Europa este situată pe Placa tectonică:

- a. Africană.   b. Arabă.   c. Eurasiatică.

2. Forma de relief predominantă în Europa este cea de:

- a. câmpie.   b. munte.   c. podiș.

3. Cei mai înalți munți sunt:

- a. Balcani.   b. Caucaz.   c. Scandinaviei.

4. Sunt vulcani activi în Insula:

- a. Irlanda.   b. Islanda.   c. Marea Britanie.

Fig. 5. Munții Făgăraș, România

Investigație

• Observă imaginile din fig. 6 și descrie modul în care s-au format continentele și oceanele.

• Ce continente s-au desprins din Laurasia? Dar din Gondwana?

Disponerea pe glob a continentelor și a oceanelor nu a fost dintotdeauna cea care este astăzi. Raportul dintre oceane și continente a suferit și continuă să sufere o permanentă schimbare. Cauza se regăsește în deplasarea plăcilor tectonice care poartă continentele și bazinele oceanice, modificându-le poziția. Acum 300 de milioane de ani exista o singură masă continentală – Pangeea –, înconjurată de un ocean unic – Panthalassa. Mai târziu, apariția unui rift a dus la separarea Pangeei în alte două continente: Laurasia și Gondwana. Acestea s-au despărțit, la rândul lor, ducând la formarea actualelor continente și bazine oceanice.

Fig. 6. Evoluția continentelor și oceanelor

B. Unitățile majore de relief**Descoperă**

• Identifică pe harta fizică a Europei (pag. 52) principalele lanțuri muntoase, podișuri și câmpii.

Reține

Munții Europei traversează continentul de la vest la est, cei din regiunile periferice (*Munții Ural*) având dispunere pe direcția nord-sud. Munții s-au format în perioade diferite. Cei mai vechi sunt în nordul și vestul Europei (*Munții Scandinaviei*, *Munții Scoției* ș.a.) și s-au format prin încrețire în **orogeneza** caledoniană. În orogeneza hercinică, au apărut *Munții Ural*, *Masivul Central Francez* etc., iar munții din sudul Europei s-au înălțat în cea mai nouă orogeneză, cea alpină: *Alpi* (fig. 7), *Pirinei*, *Apenini*, *Dinarici*, *Carpați*, *Caucaz* ș.a.

În zonele tectonice din vestul (Insula Islanda) și din sudul Europei (**zona de subducție** a Plăcii Eurasiatice cu cea Africană) sunt vulcani activi. Cel mai înalt și mai activ este vulcanul *Etna* (fig. 8) din Insula Sicilia.

Fig. 7. Vârful Mont Blanc, Munții Alpi

Podișurile se află în toate regiunile Europei, însă ocupă suprafețe mai mari în centru și est. Podișurile s-au format prin eroziunea unor munți vechi (nordul *Podișului Dobrogei* – fig. 9, *Podișul Central Rus*), prin sedimentarea unor bazine (*Podișul Bavariei*).

Câmpiile acoperă mai mult de jumătate din teritoriul european. Cea mai întinsă este *Câmpia Europei de Est*, o câmpie veche, afectată de eroziune, urmată de *Câmpia Europei de Nord*. De-a lungul fluviilor sunt câmpii formate prin acumularea de **aluviuni**: *Câmpia Română*, *Câmpia Panonică*, *Câmpia Padului ș.a.*, iar de-a lungul țărmurilor, câmpii litorale joase: *Câmpia Precaspică*, *Câmpia Mării Negre* etc.

Exersează

2. Ordonează de la vest spre est următoarele unități de relief: Munții Carpați, Munții Pirinei, Câmpia Europei de Est, Podișul Meseta Spaniolă, Munții Alpi, Câmpia Panonică, Munții Ural, Câmpia Mării Negre.

3. Explică prezența vulcanilor activi în Europa.

Joc!

Completează rebusul cu termenii definiți mai jos.

1. Podiș situat la nord de Munții Alpi.
2. Este cel mai înalt vulcan al Europei.
3. Vulcan în Islanda.
4. Munții situați în cea mai mare peninsulă a Europei.
5. Munții din Peninsula Italică.
6. Cei mai înalți munți din Carpații Românești.

1						R			
						2	E		
		3					L		
4							I		
				5			E		
						6	F		

Portofoliu

Realizează un portofoliu cu titlul „Unitățile majore de relief ale Europei!”. Documentează-te și realizează scurte caracterizări ale acestora însoțite de hărți și imagini sugestive.

Știi că...

...cel mai înalt vârf montan al Europei, Elbrus, se află în Federația Rusă, în apropiere de granița cu Georgia? Elbrus este un vulcan, ultima sa erupție având loc acum 2 000 de ani.

...Munții Ural se întind pe 2 500 km, reprezentând astfel cel mai lung lanț muntos din Europa?

...cel mai lung lanț vulcanic din Europa îl formează șirul de vulcani stinși din vestul Carpaților Orientali?

Fig. 8. Vulcanul Etna, Insula Sicilia

Fig. 9. Podișul Dobrogei

Dicționar

aluviuni – materiale (mâl, nisip, pietriș) transportate și depuse de apele curgătoare

orogeneză – etapă foarte îndelungată în care mișcările tectonice au dat naștere lanțurilor de munți

zonă de subducție – zonă de ciocnire a două plăci tectonice, în care placa mai grea pătrunde sub placa mai ușoară

Fig. 1. Dunărea

Fig. 2. Sena

Leția 3. Hidrografia

Amintește-ți

• Definește apele continentale, apele curgătoare, apele stătătoare și apele subterane. Din ce sunt alimentate? Ce deosebiri sunt între râuri și lacuri? Ce tipuri de lacuri există după modul de formare? Unde se formează ghețarii?

• Asociază termenii din coloana A cu definițiile corespunzătoare din coloana B.

A

1. bazin hidrografic
2. confluență
3. deltă
4. estuar
5. fluviu

B

- a. totalitatea cursurilor de apă dintr-o regiune
- b. suprafața de pe care un râu își adună afluenții
- c. cea mai mare apă curgătoare
- d. gură de vărsare lărgită de maree
- e. gură de vărsare în care fluviul se desface în mai multe brațe
- f. locul unde se unesc două ape curgătoare

A. Fluviile Europene

Descoperă

• Numește cele mai lungi fluvii europene reprezentate în tabelul din fig. 3 și localizează-le pe hartă. Folosind harta politică a Europei dintr-un atlas geografic sau pe cea de la pag. 65, precizează țările pe care acestea le traversează.

Nr. crt.	Fluviul	Lungimea (km)
1	Volga	3 600
2	Dunăre	2 860
3	Ural	2 428
4	Nipru	2 145
5	Don	1 950
6	Peciora	1 809
7	Nistru	1 362
8	Rin	1 320
9	Elba	1 091
10	Vistula	1 047

Fig. 3. Cele mai lungi fluvii europene

Fig. 4. Hidrografia Europei

Reține

Europa se remarcă printr-o **varietate hidrografică**, prezentând numeroase *râuri, fluvii și lacuri, mlaștini și chiar ghețari* (în Islanda și pe munții cei mai înalți). Acestea se alimentează din precipitații, topirea zăpezilor, ape subterane etc.

Apele Europei reprezintă o **resursă foarte importantă**, cu numeroase întrebuințări. Printre acestea se numără: alimentarea populației cu apă potabilă, irigațiile necesare pentru cultura plantelor (în special, în sudul Europei), activitățile industriale, transporturile navale (preferate mai ales pentru mărfuri grele și voluminoase, minereuri, lemn, cereale etc.), producerea de energie electrică, piscicultura (creșterea peștilor), încălzirea locuințelor cu ape geotermale, tratarea unor boli cu ajutorul apelor minerale ș.a.

Fluviile Europei se remarcă prin următoarele **caracteristici**:

- au lungimi în general reduse, nici măcar Volga (fig. 5), singurul fluviu european care depășește 3 000 km, nefiind printre primele zece fluvii ale lumii;

- dispunerea reliefului orientează direcțiile de scurgere, majoritatea fluviilor îndreptându-se radial spre oceanele și mările din jurul continentului;

- **debitele** variază în funcție de caracteristicile climatice ale regiunilor traversate. Fluviile din vestul temperat-oceanic al Europei (*Rin, Sena, Tamisa*) nu prezintă variații mari de debit. Fluviile din sudul mediteranean (*Ebro, Tibru*) au debite mici vara, dar ploile bogate din timpul iernii pot duce la revărsări. Fluviile din nord (*Peciora, Dvina de Nord*) îngheață în iernile reci, iar cele din estul continentului (*Volga, Ural, Don*) transportă mai multă apă în timpul primăverii și mai puțină la sfârșitul verii;

- fluviile se varsă prin delte în mările cu marea redusă (*Dunăre, Ron, Pad*) sau prin estuare acolo unde fluxul și refluxul sunt mari (*Tamisa – fig. 6, Loara, Tajo*);

- cea mai întinsă **regiune endoreică** a Europei este cea din nordul Mării Caspice în care se varsă fluviile *Volga și Ural*.

Fig. 5. Volga

Fig. 6. Tamisa

Fig. 7. Rin

Fig. 8. Tajo

Exersează

1. Analizează harta de la pag. 56 și numește fluviile care se varsă în Marea Neagră, Marea Caspică, Oceanul Atlantic, Marea Mediterană, Marea Baltică și Marea Nordului.

2. Identifică fluviile marcate pe hartă cu numere de la 1 la 10.

Fig. 9. Podul peste Dunăre dintre județele Brăila și Tulcea

Fig. 10. Delta Dunării

Investigație

Fluviul Dunărea

Folosește diferite surse de documentare (enciclopedii, atlase, internet) ca să afli cât mai multe informații despre Dunăre.

1. Notează pe caiet:

a. lungimea; b. munții din care izvorăște; c. unitățile de relief pe care le traversează; d. cei mai lungi afluenți; e. marea în care se varsă și tipul de gură de vărsare; f. importanța Dunării pentru Europa și România.

2. Cu ajutorul hărții politice a Europei de la pag. 65, identifică și notează, pe caiet, țările și capitalele traversate de Dunăre, marcate cu numere, respectiv litere, de pe harta de mai jos.

Fig. 11. Țările și capitalele traversate de Dunăre

B. Lacurile Europei

Reține

Lacurile Europei sunt numeroase și prezintă o mare varietate în ceea ce privește repartitia geografică, suprafața, adâncimea, modul de formare a **cuvetei lacustre**, proprietățile chimice ale apelor etc.

Lacurile Europei au următoarele **caracteristici**:

– cele mai multe se găsesc în partea de nord a Europei, în Rusia și țările scandinave;

– pe limita dintre Europa și Asia, se află Marea Caspică, cel mai întins lac din lume;

– după modul de formare, sunt naturale și artificiale.

Lacurile naturale pot fi:

– **glaciare**, formate în adânciturile lăsate de calota glaciară care a acoperit nordul Europei (*Ladoga, Onega*) sau de ghețarii montani (*Como* – fig. 14, *Geneva, Boden, Bâlea*);

– **tectonice**: *Marea Caspică* (rest al unei foste mări), *Balaton*;

– **vulcanice**: *Lacul Bolsena* (fig. 13), cel mai mare lac vulcanic din Europa, *Lacul Sfânta Ana* (fig. 15), singurul lac vulcanic din țara noastră;

– **lagune**, situate de-a lungul țărmurilor joase ale Mării Baltice, Mării Negre (*Lacul Razim*, cel mai mare lac natural al României).

Lacurile artificiale au fost amenajate în scopul producerii curentului electric (*Samara* de pe fluviul Volga, fiind cel mai mare lac de acest tip din Europa, *Porțile de Fier* pe Dunăre – fig. 12), pentru alimentarea cu apă potabilă, irigații, industrie etc.

Fig. 12. Lacul Porțile de Fier

Fig. 13. Lacul Bolsena

Fig. 14. Lacul Como

Fig. 15. Lacul Sfânta Ana

Exersează

3. Identifică lacurile marcate pe harta de la pag. 58 cu literele **a-d**.

4. Compune un scurt eseu despre importanța economică a fluviilor și lacurilor europene.

5. Asociază lacurile din coloana A cu tipurile genetice corespunzătoare din coloana B.

A

1. Balaton
2. Bolsena
3. Ladoga
4. Porțile de Fier
5. Razim

B

- a. lac artificial
- b. lac glaciari
- c. lac tectonic
- d. lac vulcanic
- e. lagună

Dicționar

cuvetă lacustră – depresiune în scoarța terestră în care s-a acumulat apa unui lac

debit – volum de apă care se scurge prin secțiunea unui râu în unitatea de timp, și care se măsoară în m^3/s

lagună – lac format prin separarea unui golf de mare prin cordoane de nisip

regiune endoreică – regiune traversată de râuri care nu ajung la Oceanul Planetar

Fig. 1. Vară în Câmpia Română

Leția 4. Diferențieri climatice și biogeografice

Amintește-ți

Definește următorii termeni: *climă, zonă și tip de climă, vegetație naturală, sol.*

Care sunt factorii care influențează repartitia tipurilor de climă și a zonelor de vegetație?

A. Diferențieri climatice

Descoperă

Identifică și localizează pe hartă tipurile de climă. Ce climat ocupă cea mai mare suprafață? În ce climat se află țara noastră?

Fig. 2. Harta tipurilor de climă

Reține

Europa este unul dintre continentele mici ale Terrei, dar are o climă variată, consecință a mai multor **factori**, dintre care putem aminti:

– *poziția geografică* în centrul emisferei nordice care încadrează cea mai mare parte a continentului în zona de climă temperată. Doar regiunile situate dincolo de Cercul Polar de Nord aparțin zonei de climă rece;

– *larga ieșire la oceanele și mărilor care înconjoară Europa favorizează pătrunderea aerului oceanic în interiorul continentului;*

– *relieful care prin altitudine determină etajarea climatică și prin dispunere influențează circulația maselor de aer;*

– *curenții oceanici, în special cel al Atlanticului de Nord, care determină o climă mai blândă în vestul și nord-vestul Europei.*

Principalele **tipuri de climă** sunt:

a. clima mediteraneeană, specifică peninsulelor și insulelor din sud, caracterizată prin veri fierbinți, secetoase și ierni blânde cu ploi bogate;

b. clima temperat-oceanică din vestul Europei, caracterizată de veri răcoroase, ierni blânde și cantități mari de precipitații;

c. clima temperat-continentală de tranziție din centrul continentului face trecerea de la climatul temperat-oceanic la cel temperat-continental. Pe măsură ce înaintăm în interiorul continentului, precipitațiile scad, verile devin mai calde și iernile mai reci.

d. clima temperat-continentală din estul Europei prezintă cea mai mare **amplitudine termică** între verile calde și iernile foarte reci. Precipitațiile cad în cantități mici și chiar foarte mici în nordul Mării Caspice.

e. clima subpolară din nord are iernile lungi cu geruri aspre, iar verile sunt scurte și răcoroase.

Munții înalți, indiferent de regiunea în care se situează, prezintă o etajare climatică impusă de altitudine (fig. 5).

Fig. 3. Peisaj mediteraneean

Fig. 4. Ceața se produce des în climatul temperat-oceanic

Fig. 5. Peisaj montan

Exersează

1. Precizează tipurile de climă în care se încadrează: Câmpia Panonică, Câmpia Precaspică, Insula Creta, Insula Islanda și Insula Marea Britanie.

2. Analizează tabelul de mai jos cu temperaturile medii lunare pentru trei climate ale zonei temperate.

a. Precizează:

• numele lunii cu cele mai mici, respectiv cele mai mari valori ale temperaturilor;

• numele tipului de climă în care se înregistrează valori medii negative ale temperaturilor lunilor de iarnă.

b. Ordonează descrescător tipurile de climă în funcție de valorile temperaturilor din luna iulie, respectiv luna ianuarie.

c. Calculează amplitudinea termică între luna cea mai caldă și luna cea mai rece pentru climatul temperat-oceanic, respectiv climatul temperat-continental.

Tipul de climă	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Climă mediteraneeană	9,0	9,5	11,5	14,5	19,0	23,5	26,5	26,0	23,0	19,0	14,0	11,0
Climă temperat-oceanică	7,0	7,5	8,0	10,0	12,0	15,0	17,0	16,5	15,5	12,5	9,5	8,0
Climă temperat-continentală	-5,0	-1,0	4,5	10,5	16,5	20,0	23,0	22,0	17,5	11,5	4,0	-1,0

Valorile temperaturilor medii lunare (°C)

3. Precizează câte două deosebiri între clima temperat-oceanică și clima temperat-continentală, respectiv clima subpolară și clima mediteraneeană.

B. Diferențieri biogeografice

Descoperă

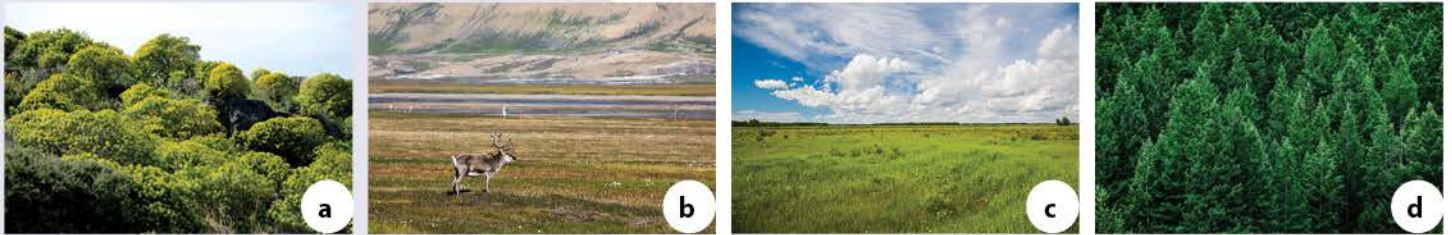

Fig. 6. Zone biogeografice specifice Europei

Zona biogeografică reprezintă o asociație de plante și animale corespunzătoare unui tip de climă.

În imaginile din fig. 6 sunt reprezentate patru zone biogeografice specifice Europei.

Cum explici varietatea acestora? Ce peisaje aparțin zonei temperate? Dar zonei reci?

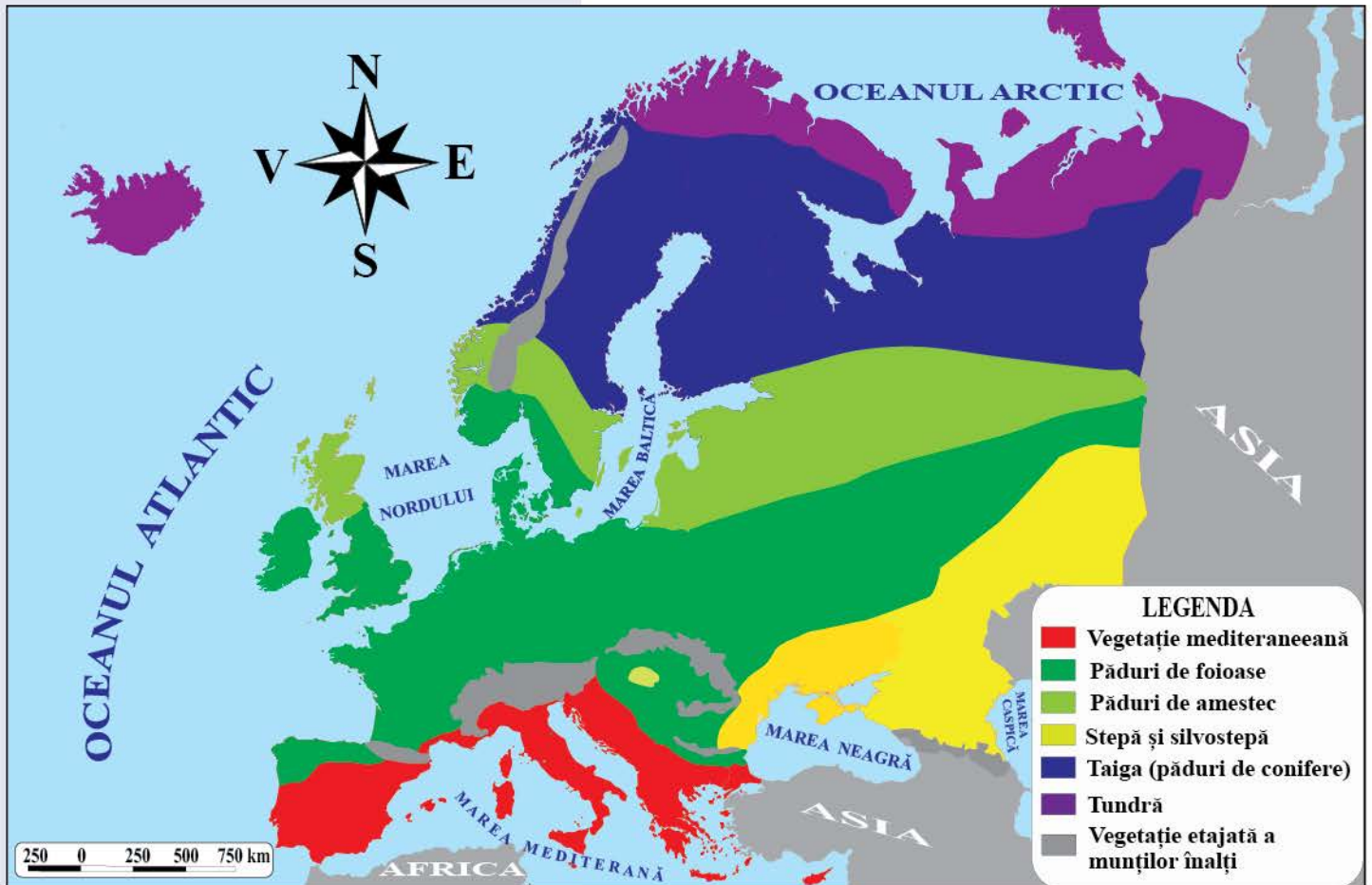

Fig. 7. Harta zonelor biogeografice

- Observă harta tipurilor de climă și harta zonelor biogeografice și asociază fiecărui tip de climă zona sau zonele biogeografice corespunzătoare.

Reține

Zonele biogeografice ale Europei sunt variate și repartizate în funcție de caracteristicile climei și ale reliefului. Un alt factor foarte important care a afectat, de cele mai multe ori negativ, vegetația, fauna și solurile, îl reprezintă omul. Activitățile care dăunează cel mai mult mediului natural sunt: îndepărtarea vegetației naturale prin defrișări și **deșteleniri**, practicile agricole necorespunzătoare care au afectat grav solurile, deversările de substanțe toxice în aer și apă etc.

Principalele **zone biogeografice** sunt:

- **vegetația mediteraneeană** (fig. 8) cu asociații de tufișuri și arbuști (maquis). Fauna este reprezentată, în special, de mamifere mici, reptile și păsări. Solurile de culoare roșie (terra rossa) sunt puternic afectate de eroziune.

- **pădurile de foioase** în care predomină stejarul, fagul, frasinul, ulmul ș.a. cresc pe soluri brune și reprezintă habitate pentru vulpi, câprioare, mistreți etc.

- **pădurile de amestec** au arbori cu frunze căzătoare, dar și conifere, și fac trecerea de la pădurile de foioase la taiga;

- **pădurile de conifere** (taigaua) cu arbori veșnic verzi (brad, molid, pin etc.) sunt populate de cerbi, urși bruni (fig. 9), lupi, râși și prezintă podzoluri (soluri lipsite de fertilitate, înghețate pe perioada iernii);

- **stepa** este o vegetație de ierburi și tufișuri care acoperă câmpiile din sud-estul continentului. La contactul stepei cu pădurea s-a dezvoltat **silvostepa**, un amestec de ierburi de stepă cu pălcuri de copaci. Animalele stepei sunt rozătoarele (iepuri, șoareci-de-câmp), păsări mici și reptile. Cernoziomurile, solurile de stepă, sunt foarte fertile.

- **tundra** este o formațiune vegetală sărăcăcioasă (licheni, mușchi, arbuști pitici) în care trăiesc reni, iepuri, vulpi polare și în apropierea țărnelor, foci, urși polari ș.a. Solurile, înghețate iarna, devin mlăștinoase în timpul verii.

În interiorul acestor zone biogeografice, acolo unde sunt **munți înalți**, vegetația este corespunzătoare etajelor climatice.

Exersează

4. Asociază zonelor biogeografice din coloana A caracteristicile corespunzătoare din coloana B.

A	B
1. Păduri de conifere	a. brazi, urși bruni
2. Păduri de foioase	b. ierburi mici, rozătoare
3. Stepă	c. licheni, reni
4. Tundră	d. maquis, soluri roșii
5. Vegetație mediteraneeană	e. soluri de savană, baobabi
	f. stejari, mistreți

Dicționar

amplitudine termică – diferența dintre valoarea maximă și valoarea minimă a temperaturii
deștelenire – îndepărtarea vegetației ierboase pentru obținerea de terenuri agricole

Fig. 8. Vegetație de maquis

Fig. 9. Urs brun

Fig. 10. Magot în Gibraltar

Știi că...

...cea mai ridicată temperatură din Europa (48,8°C) a fost înregistrată în anul 2021, în Italia, și cea mai scăzută (-58,1°C), în anul 1978, în Rusia?

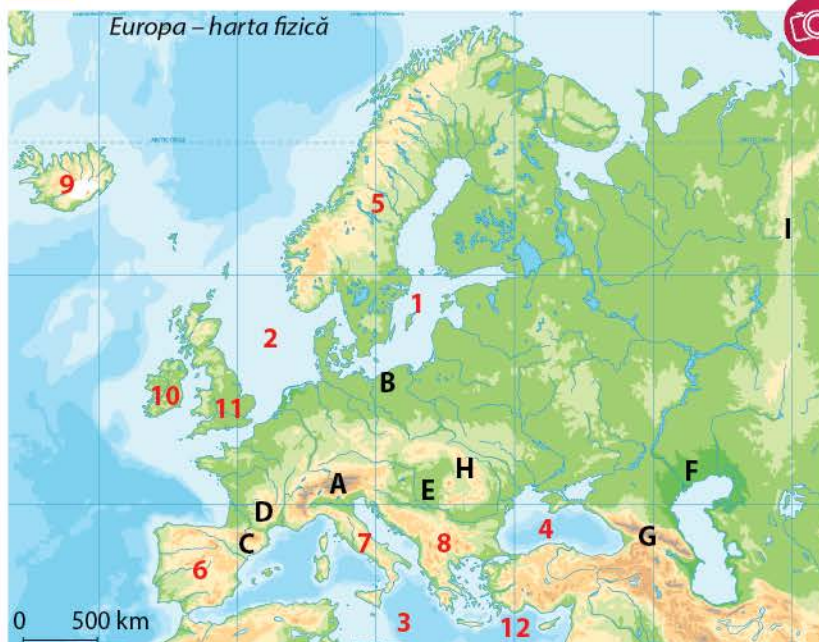
...România are cea mai mare populație de urși (aproximativ 6 000 de exemplare) din Europa?

...magotul (fig. 10), singura specie de maimuță care trăiește în Europa, poate fi întâlnit în Gibraltar?

Harta se referă la subiectele I, II, III, IV și V. Pe hartă sunt marcate unități de relief cu litere de la A la I, mări cu numere de la 1 la 4, peninsule cu numere de la 5 la 8 și insule cu numere de la 9 la 12.

RECAPITULARE ȘI EVALUARE SECVENȚIALE

I. Observă harta și scrie în caiet:

- numele mărilor marcate cu numerele 2 și 4;
- numele peninsulelor marcate cu numerele 6 și 8;
- numele insulelor marcate cu numerele 10 și 12;
- numele unităților de relief marcate cu literele A, C, D și E.

Model de răspuns:
13 – Dvina de Nord

II. Pentru fiecare mare marcată cu numere (1, 2, 3 și 4), scrie, în caiet, câte un fluviu care se varsă în ea.

III. Completează, în caiet, afirmațiile de mai jos.

- Cea mai înaltă unitate de relief din Europa este marcată cu litera ... .
- Unitatea de relief cu cea mai mică altitudine din Europa este marcată cu litera ... .
- Unitatea de relief din estul Europei este marcată cu litera ... .
- În insula marcată cu numărul 11, tipul de climă este ... .
- Zona pădurilor de conifere ocupă o suprafață întinsă în peninsula marcată cu numărul ... .

IV. Scrie, în caiet, valoarea de adevăr (Adevărat sau Fals) pentru enunțurile de mai jos.

- Marea marcată cu numărul 3 comunică prin Strâmtoarea Dardanele cu Oceanul Atlantic.
- Munții Apenini sunt situați în peninsula marcată cu numărul 7.
- Munții marcați cu litera H s-au format în orogeneza alpină.
- Clima din insula marcată cu numărul 10 este influențată de Curentul Atlanticului de Nord.
- La vărsarea în marea marcată cu numărul 4, râurile formează estuare.

V. Scrie, în caiet, trei deosebiri între mediul natural din insula marcată cu numărul 9 și mediul natural din insula marcată cu numărul 12. Pentru comparație, ai în vedere: tipurile de climă, zonele biogeografice și solurile.

Grilă de autoevaluare

Subiectul I: 30 de puncte

Subiectul II: 12 puncte

Subiectul III: 15 puncte

Subiectul IV: 15 puncte

Subiectul V: 18 puncte

Din oficiu: 10 puncte

Subiectul I	10 x 3 p. = 30 p.
Subiectul II	4 x 3 p. = 12 p.
Subiectul III	5 x 3 p. = 15 p.
Subiectul IV	5 x 3 p. = 15 p.
Subiectul V	3 x 6 p. = 18 p.

Punctaj maxim: 100 de puncte

Leția 5. Harta politică – state și regiuni

Amintește-ți

Ce este harta politică? Ce sunt statele (țările)? Cum se clasifică țările în funcție de poziția geografică a teritoriului? Dar după forma teritoriului? Ce sunt republicile? Dar monarhiile? Care sunt țările vecine României?

Fig. 1. Harta politică a Europei

Reține

De-a lungul timpului, harta politică a Europei a înregistrat numeroase modificări. Cele mai recente s-au produs începând cu anul 1990 și au constat în reîntregirea Germaniei și în destrămarea unor state alcătuite din mai multe popoare (Uniunea Sovietică, Cehoslovacia și Iugoslavia).

În prezent, în Europa sunt 45 de state independente, la care se adaugă teritorii ale unor state cu capitalele în Asia (Turcia și Kazahstan).

Statele Europei se clasifică după mai multe criterii:

a. în funcție de **întinderea teritoriului**, statele sunt: foarte mari (Rusia, cu teritoriu foarte întins în Asia), mari (Ucraina, Franța, Spania), mijlocii (Marea Britanie, România, Belarus) și mici (San Marino, Monaco și Vatican);

b. după **numărul de locuitori**, sunt state: mari (Rusia, Germania, Franța), mijlocii (Polonia, România, Țările de Jos) și mici (Monaco, Andorra, Vatican);

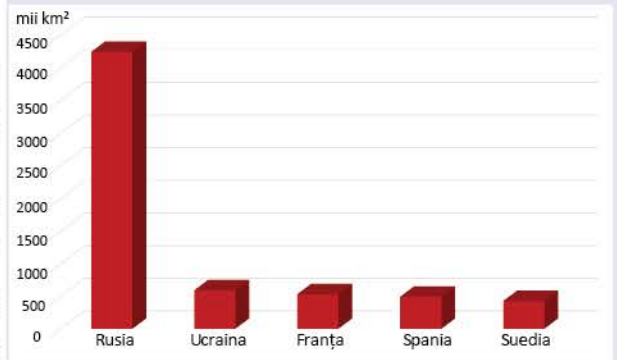

Fig. 2. Cele mai întinse țări cu teritoriul exclusiv european

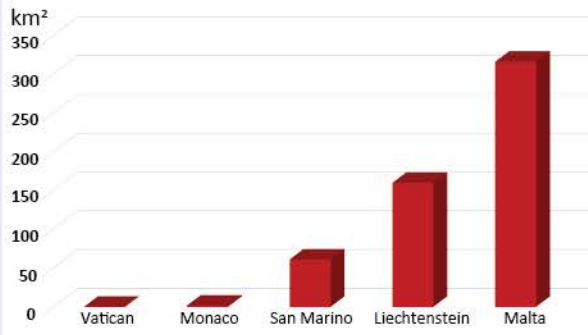

Fig. 3. Cele mai mici țări din Europa

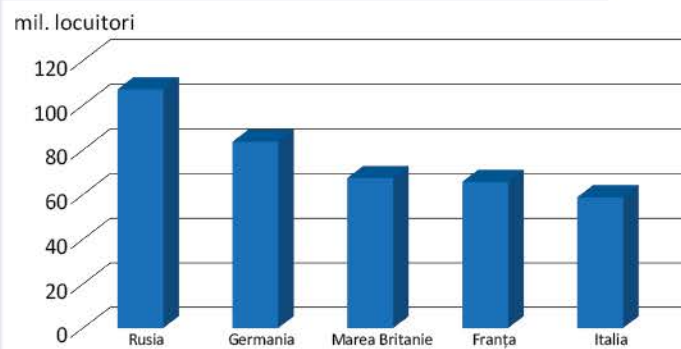

Fig. 4. Cele mai populate cinci țări din Europa

c. în funcție de **forma de guvernământ**, sunt: republici (Franța, Germania, Italia, România) – o republică în **sistem directorial** (Elveția) –, monarhii (Spania, Marea Britanie, Danemarca) și o **teocrație** sau stat papal (Vatican);

d. după **organizarea internă**, sunt state: unitare (constituite dintr-o singură entitate: Franța, România, Ungaria) și federale (alcătuite dintr-o asociere de republici, provincii etc.: Rusia, Germania, Elveția).

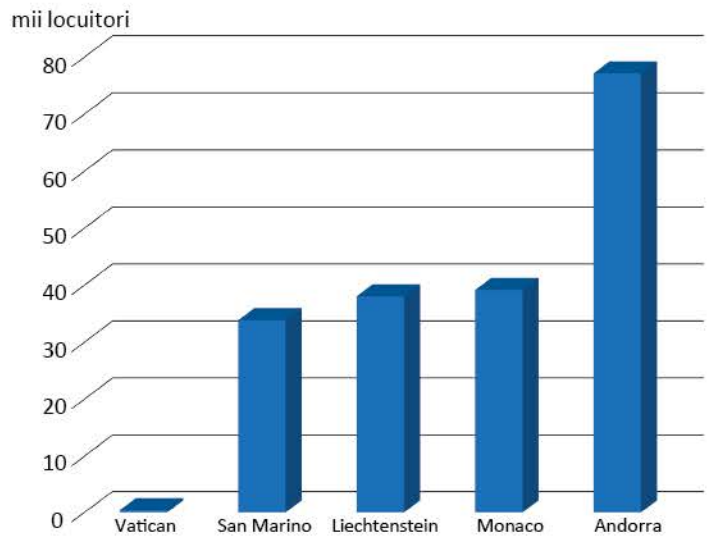

Fig. 5. Cele mai puțin populate cinci țări din Europa

Exersează

- Transcrie în caiet doar afirmațiile adevărate.
  - După anul 1990, Iugoslavia s-a reîntregit.
  - După întinderea teritoriului, România face parte din categoria țărilor mijlocii.
  - San Marino face parte din categoria țărilor mici.
  - Elveția este monarhie.
  - Vaticanul are o populație foarte numeroasă.
  - Italia este republică, iar Spania monarhie.
  - Franța este o țară federală.
  - Rusia și Germania sunt federații.

2. Scrie, în caiet, termenii din listă corespunzători spațiilor libere din textul de mai jos.

Cea mai întinsă țară europeană este ...1..., teritoriul ei întinzându-se și în ...2..., iar cea mai mică este ...3..., care după forma de ...4... este o ...5... . Țara noastră, ...6..., face parte din categoria statelor ...7... și este ...8... .

Listă de termeni: Asia, guvernământ, republică, România, Rusia, teocrație, unitare, Vatican.

Model de răspuns:

6 – România

Descoperă

• Caută pe internet o hartă politică a Europei anterioară anului 1990 și compar-o cu harta politică de la pag. 65, apoi scrie, în caiet, statele care au rezultat în urma destrămării:

- Uniunii Sovietice (doar statele europene);
- Cehoslovaciei;
- Iugoslaviei.

• Țările (statele) se clasifică și după alte criterii: poziția geografică a teritoriului, forma teritoriului etc. Observă pe harta politică de la pag. 65 (fig. 1) și scrie în caiet:

- patru țări fără ieșire la mare, care să nu fie în peninsule;
- patru țări peninsulare;
- patru țări insulare;
- două țări cu teritoriile întinse de-a lungul meridianelor;
- două țări cu teritoriile întinse de-a lungul paralelelor;
- țara cu teritoriul perforat;
- țările enclave.

Reține

În funcție de poziția geografică pe continent, țările Europei au fost grupate în **cinci regiuni** (fig. 6):

- Europa Vestică:** Franța, Belgia, Marea Britanie, Irlanda ș.a.
- Europa Centrală:** Germania, Polonia, Ungaria, România ș.a.;
- Europa Sudică (Mediterraneană):** Spania, Italia, Malta, Grecia ș.a.;
- Europa Estică:** Rusia, Ucraina, Belarus;
- Europa Nordică:** Suedia, Danemarca, Finlanda, Estonia etc.

Dicționar

sistem directorial – stat cu un consiliu ce exercită atât puterea prezidențială, cât și pe cea guvernamentală
teocrație – formă de guvernare prin reprezentanți religioși

Fig. 6. Regiunile geografice ale Europei

Joc!

Rezolvă, în caiet, aritmogriful de mai jos. Înlocuind cifrele cu literele corespunzătoare, vei obține câte un nume de țară din fiecare regiune europeană.

A	1	S	2	3	4	A			
L	1	X	5	6	B	1	3	G	
7	O	3	8	5	G	4	A		
S	L	O	8	5	7	4	A		
1	9	3	A	4	7	A			

Știi că...

...San Marino este cea mai veche republică independentă din lume (secolul al XIII-lea)? Ea este o enclavă în Italia, situată la poalele Muntelui Titano (Munții Apenini).

Exersează

3. Observă, pe harta din fig. 6, distribuția statelor Europei și completează, în caiet, un tabel după modelul de mai jos. Pentru fiecare regiune, scrie trei-cinci state.

Europa Vestică	Europa Centrală	Europa Sudică	Europa Estică	Europa Nordică
Franța	...	...	...	...

4. Pe harta de mai jos sunt marcate, cu numere, zece state. Analizează conținutul acestora și scrie în caiet:

- numele statelor marcate cu 3, 4 și 6;
- numerele cu care sunt marcate statele cu ieșire la Marea Baltică;
- numărul cu care este marcată Islanda;
- numerele cu care sunt marcate statele din Peninsula Iberică;
- numerele cu care sunt marcate statele vecine României;
- regiunea geografică din care face parte statul marcat cu numărul 7;
- două elemente fizico-geografice comune statelor marcate cu numerele 5 și 7.

5. Scrie, în caiet, litera corespunzătoare răspunsului corect.

- Republica Moldova este situată în Europa:
  - Centrală.
  - Estică.
  - Nordică.
  - Sudică.
- Face parte din categoria țărilor insulare:
  - Albania.
  - Belarus.
  - Malta.
  - Suedia.
- Are ieșire la Oceanul Atlantic și la Marea Mediterană:
  - Franța.
  - Grecia.
  - Islanda.
  - Norvegia.
- Statul situat în Europa Nordică se numește:
  - Austria.
  - Belgia.
  - Estonia.
  - Ungaria.
- Este o federație:
  - Cehia.
  - Elveția.
  - Portugalia.
  - România.

Lecția 6. Răspândirea geografică a populației. Elemente de diversitate umană (diversitate etnică, lingvistică, confesională și culturală)

Descoperă

- Ce factori determină evoluția numerică a populației? Ce este natalitatea? Dar mortalitatea?
- Observă graficul (fig. 1) și apreciază cu cât a crescut populația Europei între anii 1800 și 2020.
- De ce populația este răspândită neuniform?

Reține

Răspândirea geografică a populației

Europa, cu populația sa de aproximativ 740 de milioane de locuitori, ocupă locul al treilea în ierarhia continentelor, după Asia și Africa.

Unii factori naturali (relieful, clima, solurile, resursele naturale etc.), social-economici (dezvoltarea statelor), demografici etc. au făcut ca răspândirea geografică a populației continentului să fie neuniformă. Concentrări mari de populație, de peste 200 loc./km², sunt în centrul și vestul Europei, în regiunea orașului Moscova etc., iar concentrații mai mici, sub 50 loc./km², în nordul și estul continentului, dar și în regiunile muntoase.

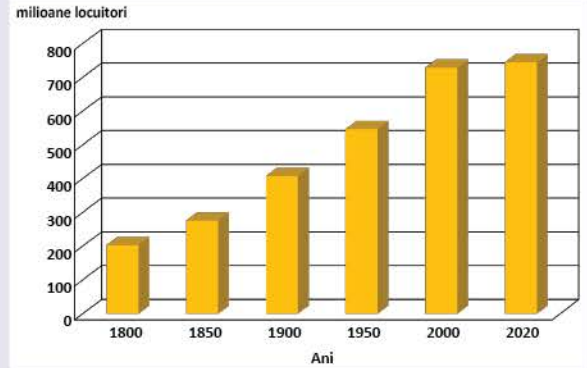
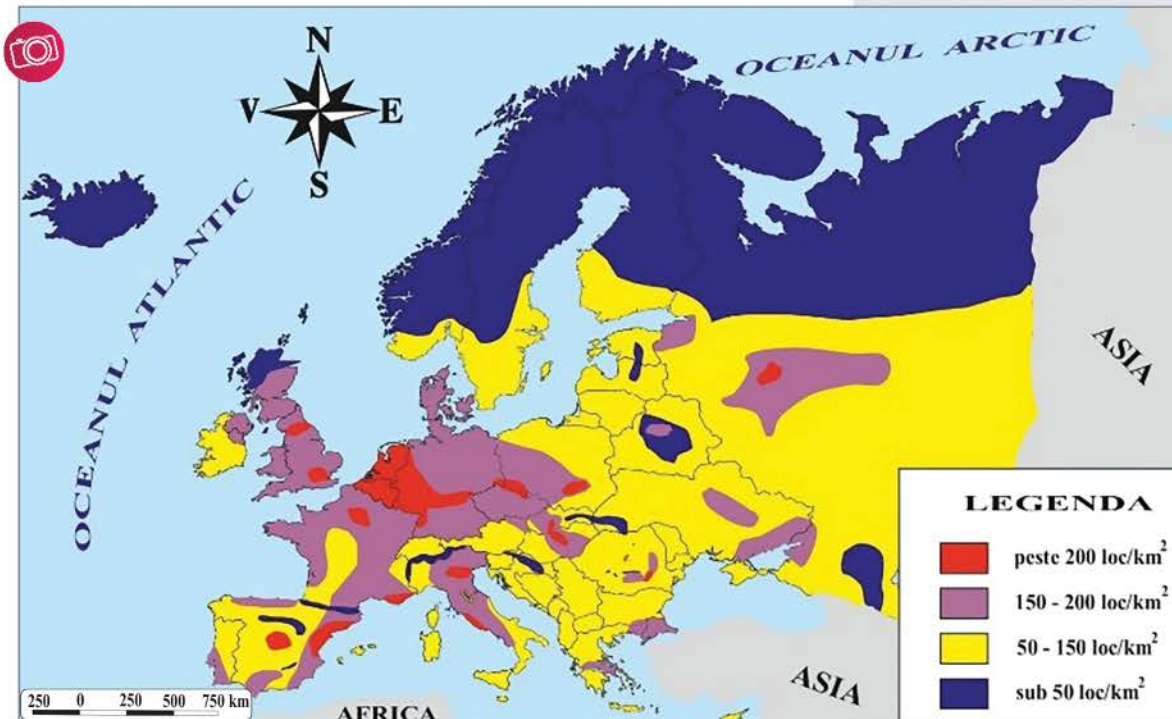

Fig. 1. Evoluția numărului de locuitori din Europa

Și în cadrul țărilor, există valori diferite ale densității medii a populației, mult mai mari sau mai mici față de media continentului (circa 70 loc./km²):

Fig. 2. Europa – densitatea populației

– peste 200 loc./km²: Țările de Jos, Belgia, Marea Britanie, Germania etc.

– între 150 și 200 loc./km²: Italia;

– între 100 și 150 loc./km²: Danemarca, Austria, Portugalia, Franța;

– între 50 și 100 loc./km²: România, Albania, Croația, Irlanda;

– sub 50 loc./km²: Islanda, Norvegia, Finlanda, Suedia, Belarus etc.

Exersează

1. Precizează care sunt factorii care influențează răspândirea geografică a locuitorilor din Europa.

2. Precizează valoarea de adevăr (Adevărat sau Fals) a afirmațiilor de mai jos.

a. Clima și relieful din Europa nu influențează răspândirea populației.

b. După numărul locuitorilor, Europa ocupă locul al doilea între continente.

c. Densitatea populației din Italia este cuprinsă între 150 și 200 loc./km².

d. În Islanda, densitatea medie a populației este între 50 și 100 loc./km².

3. Analizează harta din fig. 2 și scrie în caiet:

a. două peninsule și o insulă în care densitatea populației este foarte redusă;

b. două câmpii în care densitatea populației este ridicată (peste 100 loc./km²).

4. Cum explici faptul că în cea mai mare parte a Câmpiei Europei de Est densitatea populației este mai redusă?

Descoperă

Lucru în perechi

• Observați hărțile Europei din lecțiile anterioare, stabiliți și scrieți în caiete:

a. doi factori naturali care să explice densitatea redusă a populației în Peninsula Scandinavă;

b. doi factori naturali care să explice densitatea crescută a populației în Belgia și Țările de Jos;

c. tipurile de climă mai puțin favorabile locuirii oamenilor.

• Folosiți informațiile din tabel (fig. 3) și formula de mai jos și calculați, în caiet, densitatea medie a locuitorilor din cele două țări.

Țara	Suprafața (km ²)	Populația (locuitorii)
Malta	316	521 000
Monaco	2	36 500

Fig. 3. Malta și Monaco – suprafață și populație

$$\text{Densitatea medie} = \frac{\text{numărul locuitorilor}}{\text{suprafața teritoriului}}$$

Valorile obținute de voi depășesc 1 000 loc./km² pentru fiecare țară?

Consultați diverse surse (cărți de specialitate, enciclopedii, internet etc.) și precizați factorii care explică valorile densității din cele două țări.

Reține

Elemente de diversitate umană

Majoritatea locuitorilor spațiului european aparțin rasei europoide, iar numeroasele popoare care locuiesc pe continent au rezultat în urma unor evoluții **etnolingvistice** îndelungate.

Ca urmare a parcursului istoric, în Europa există atât state relativ omogene din punct de vedere etnic (România, Ungaria, Albania, Grecia, Irlanda etc.), cât și state multietnice (Elveția, Belgia, Bosnia și Herțegovina etc.).

Din punct de vedere **lingvistic**, este dominantă familia **indo-europeană**, din care au derivat trei grupe mari:

- **romanică**, în vestul, sudul și centrul continentului: franceza, spaniola, portugheza, italiana, româna etc.;
- **germanică**, în centrul, nordul și nord-vestul Europei: germana, daneza, norvegiana, islandeza, engleza etc.;
- **slavă**, în centrul, sudul-estul și estul continentului: poloneza, ceha, slovena, bulgara, rusa, ucraineana etc.

Din familia indo-europeană fac parte și alte limbi: **greaca** (vorbită în Grecia și Cipru), **limbile baltice** (în Letonia și Lituania), **albaneza** (în Albania), **limbile celtice** (vorbite în cadrul unor grupuri restrânse din Irlanda, Franța, Marea Britanie).

Grupa fino-ugrică aparține familiei eurasiatice și cuprinde **finlandeza**, **maghiara**, **estona** etc.

Exersează

5. Precizează grupele de limbi vorbite în Europa care fac parte din familia indo-europeană.

6. Alege varianta corectă de răspuns.

1. Italiana face parte din limbile:
  - a. celtice.
  - b. germanice.
  - c. romanice.
  - d. slave.
2. Este o limbă slavă:
  - a. albaneza.
  - b. ceha.
  - c. portugheza.
  - d. româna.
3. O limbă baltică se vorbește în:
  - a. Croația.
  - b. Danemarca.
  - c. Lituania.
  - d. Polonia.
4. Greaca este limbă oficială în:
  - a. Belarus.
  - b. Bulgaria.
  - c. Cipru.
  - d. Macedonia de Nord.

Reține

Structura confesională a Europei este marcată de **creștinism** (76% – fig. 5), cu principalele sale culte: **catolicismul**, **ortodoxismul** și **protestantismul**.

Catolicii sunt majoritari în multe țări din vestul, sudul și centrul continentului: Spania, Franța, Irlanda, Italia, Cehia, Polonia etc.

Ortodocșii sunt numeroși în țări din centrul, sud-estul și estul Europei: Grecia, Bulgaria, România, Moldova, Ucraina, Belarus, Rusia etc.

Protestanții alcătuiesc comunități mai mari în țările din centrul, nordul și nord-vestul continentului: Elveția, Germania, Danemarca, Norvegia, Marea Britanie, Islanda etc.

Știi că...

...sami este considerat printre cele mai vechi grupuri **indigene** din Europa? Poporul sami numără circa 80 000 de persoane, răspândite în nordul Scandinaviei și în Peninsula Kola, în țări precum Norvegia, Suedia, Finlanda și Rusia. Se ocupă cu pescuitul, vânătoarea și creșterea renilor. Îmbrăcămintea lor tradițională se numește **gakti**.

Fig. 4. Tineri sami

...în Belgia sunt trei limbi oficiale (neerlandeza sau olandeza, franceza și germana) și în Elveția patru (germana, franceza, italiana și retoromana)?

Dicționar

densitatea populației – raportul dintre numărul locuitorilor și teritoriul pe care trăiesc

etnolingvistic – curent lingvistic care arată că limba este un produs al societății și o funcție a culturii

indigen – persoană originară dintr-o anumită regiune (autohton, băștinaș)

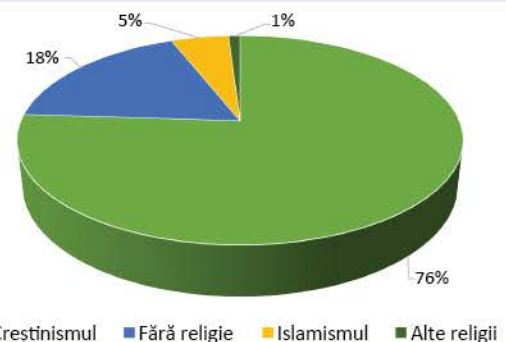

Fig. 5. Structura confesională a Europei

Fig. 6. Basilica
Sfântul Petru, Vatican

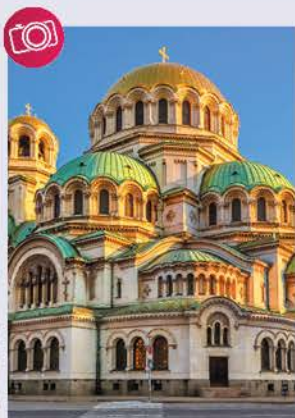

Fig. 7. Catedrala
Sf. Alexandru Nevski, Sofia

Fig. 8. Catedrala Evanghelică
din Sibiu

Fig. 9. Moscheea Et'hem Bey,
Tirana

Clubul geografilor

- Folosiți diferite surse (enciclopedii, atlase, internet etc.), informați-vă și scrieți în caiet:
- a. patru zone culturale, altele decât cele din manual;
- b. statele ale căror teritorii formează zona culturală germanică și zona culturală iberică.

Exersează

7. Analizează harta distribuției spațiale a principalelor religii din Europa (fig. 10) și precizează dacă afirmațiile următoare sunt adevărate sau false.

- Majoritatea locuitorilor din Moldova sunt de confesiune ortodoxă.
- În țările din Peninsula Iberică predomină protestanții.
- În Polonia și Croația predomină cultul catolic.
- Germania și Elveția sunt state cu o numeroasă populație protestantă.
- Islamiștii sunt concentrați în Peninsula Balcanică.

Fig. 10. Europa – distribuția spațială a principalelor religii

Reține

- Diversitatea culturală.** Vechea locuire a continentului și mobilitatea populației au contribuit la formarea a circa 20 de concentrări culturale, separate geografic de lanțuri muntoase, fluvii, păduri întinse etc. Aceste zone culturale (franceză, scandinavă, germanică, iberică, balcanică, engleză, a slavilor de est, baltică etc.) se bazează pe asemănarea lingvistică și pe vecinătatea teritorială și nu se suprapun granițelor dintre state.

Lecția 7. Mari orașe europene

Descoperă

• Observă harta (fig. 1) și precizează valoarea de adevăr a următoarelor afirmații.

1. Capitalele europene au mai mult de cinci milioane de locuitori.
2. Cele mai mari orașe din Uniunea Europeană sunt Paris, Madrid, Roma, Berlin și Atena.
3. Statul cu cele mai multe orașe mari, cu mai mult de un milion de locuitori, este Germania.
4. Cel mai mare oraș situat exclusiv pe teritoriul Europei este Moscova.
5. Cel mai mare oraș din Peninsula Iberică este Roma.

Reține

Europa este un continent cu nivel ridicat de **urbanizare**, aspect ce se explică prin condițiile economice, sociale, politice și demografice favorizante.

Orașele înglobează, treptat, localitățile mai mici din jur, devenind centre urbane mari, situație prezentă în aproape toate statele Europei, mai ales în cazul capitalelor.

Dicționar

aeronaval – care aparține aviației și marinei
celți – grup de popoare indo-europene, răspândit în Antichitate în zone precum Europa Vestică, Europa Centrală etc.

urbanizare – proces intens de dezvoltare a orașelor existente și de apariție a altora noi

Fig. 1. Marile orașe din Europa

Orașele prezintă mai multe **zone funcționale**: *administrativă* (concentrează principalele instituții publice), *rezidențială* (cartierele de locuințe), *industrială* (localizată cu precădere la periferie, care înglobează întreprinderile industriale) și *culturală* (în care se găsesc cele mai multe dintre obiectivele de cultură).

Fig. 2. Moscova

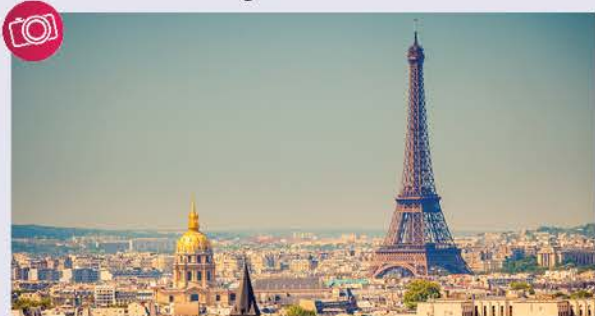

Fig. 3. Paris

Fig. 4. Londra

Fig. 5. Viena

PROIECT ÎN ECHIPĂ

Profesorul împarte elevii în patru echipe egale. După o documentare din diferite surse, folosind ca reper harta (fig. 1), **echipa 1** va face o prezentare a orașelor care au mai mult de 5 milioane de locuitori, **echipa 2**, a orașelor care au între 2 și 5 milioane de locuitori, **echipa 3**, a orașelor care au între 1 și 2 milioane de locuitori, din Europa Vestică, Estică și Sudică, și **echipa 4**, a orașelor care au între 1 și 2 milioane de locuitori, din Europa Centrală.

Sistemul de orașe al Europei reprezintă totalitatea așezărilor urbane din spațiul continentului european, definite prin localizare geografică, mărimea teritoriului pe care se află etc.

Cele mai vechi orașe au apărut în Antichitate, în Grecia, Italia, sudul Franței și pe litoralul Mării Negre. În Evul Mediu s-a dezvoltat orașele-port, cele din bazinul Mării Mediterane (de exemplu, Veneția), dar și multe orașe comerciale din Europa Centrală și de Vest.

Cele mai mari orașe din Europa, cu peste cinci milioane de locuitori, sunt: Moscova (fig. 2), Istanbul, extins și în Asia, Londra și Sankt Petersburg.

Moscova, capitala Federației Ruse, este cel mai mare oraș european și unul dintre cele mai importante centre politice, economice, culturale, financiare și de transport. Este situat pe râul Moscova, în Districtul Federal Central al Rusiei

europene.

Paris, capitala Franței, este un vechi oraș situat în partea nordică a țării, pe fluviul Sena.

Supranumit și *orașul luminilor*, Parisul (fig. 3) este unul dintre cele mai mari centre economice și culturale din lume. Are numeroase obiective turistice, renumite pe întregul mapamond: Turnul Eiffel, Muzeul Luvru, Catedrala Notre-Dame, Arcul de Triumf etc., care fac din Paris cel mai vizitat oraș din Europa.

Londra (fig. 4), capitala Regatului Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord, este situată în câmpia din sud-estul Insulei Marea Britanie, pe fluviul Tamisa. Aglomerația londoneză este constituită din *City of London* (nucleul inițial, azi, zona marilor instituții și a industriilor de lux) și *zona externă*, cu numeroase centre urbane legate, funcțional, de Londra. Londra este un adevărat complex industrial, deținând

un sfert din producția națională și având întreprinderi din toată gama ramurilor industriale. Este, de asemenea, un important centru feroviar, rutier și **aeronaval**, financiar și cultural. Prin funcțiile sale, Londra este o metropolă mondială.

Viena (fig. 5), capitala Austriei, din anul 1918, este situată în partea nord-estică a țării, de o parte și de alta a Dunării, în apropierea Masivului Pădurea Vineză. *Orașul muzicii*, așa cum este supranumită Viena, a apărut pe locul unei așezări celtice, la începutul secolului al II-lea d.H. Este cel mai important centru industrial, asigurând circa 40% din producția industrială a țării, un renumit centru de cultură și de învățământ, cu numeroase biblioteci publice, teatre, muzee și galerii de artă, palate etc.

Exersează

1. Observă harta din fig. 1. Care sunt țările în care se găsesc orașe mari? Care sunt orașele cu peste cinci milioane de locuitori?

Lecția 8. Resursele naturale și valorificarea lor

Descoperă

• Analizează imaginile din fig. 1 și descrie activitățile antropice din fiecare, într-un text de câteva rânduri.

Fig. 1. Activități antropice diverse

Reține

Resursele extraatmosferice și atmosferice cuprind, în mod special, **energia solară și energia eoliană**.

• **Energia solară** poate fi transformată în energie electrică sau termică (fig. 2). Faptul că este inepuizabilă și că mediul nu este poluat în procesul producerii și folosirii ei o impune ca o resursă de bază a viitorului.

În afara utilităților menționate, în prezent se încearcă realizarea iluminării regiunilor locuite de la latitudini mai mari în perioada nopții polare prin intermediul sateliților care, pe de o parte, captează radiația solară, iar pe de altă parte proiectează lumina pe suprafața terestră.

În Europa, potențialul energetic solar se reduce de la sud spre nord pe măsură ce scade durata de strălucire a Soarelui.

• **Energia eoliană** este folosită, în special, pentru obținerea curentului electric prin intermediul turbinelor eoliene (fig. 3).

Principal avantaj al energiei solare și al energiei eoliene este emisia zero de substanțe poluante și gaze cu **efect de seră**, datorită faptului că nu se ard combustibili și nu se produc deșeuri.

Știi că...

...Parcul solar Escatrón-Chiprana-Samper, Spania, dat în folosință în anul 2020, este cel mai mare din Europa (circa 32 km²)?

...Centrala electrică fotovoltaică de la Ciuperceni, județul Satu Mare, construită pe o suprafață de 135 de hectare, este cea mai mare din România?

...puterea vântului a fost folosită pentru prima dată în jurul anului 5 000 î.H., pentru propulsarea bărcilor cu pânză?

...în Europa, morile de vânt au apărut în secolul al XI-lea?

...Parcul eolian de la Fântânele-Cogealac, din județul Constanța, este al treilea cel mai mare parc eolian din Europa, după cele din Suedia și Norvegia? Are 240 de turbine eoliene.

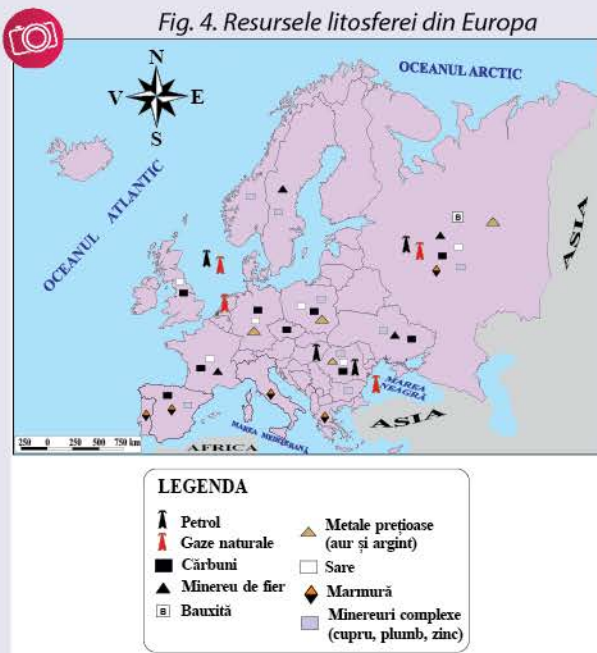
Fig. 2. Panouri solare fotovoltaice

Fig. 3. Centrală eoliană

Fig. 4. Resursele litosferei din Europa

Exersează

1. Scrie două avantaje și două dezavantaje ale valorificării energiei solare și energiei eoliene.

Reține

Resursele litosferei (fig. 4) sunt localizate în scoarța terestră și la nivelul reliefului. În categoria acestor resurse intră *combustibilii fosili*, *substanțele minerale* (minereuri feroase și neferoase) și *rocile de construcție*.

Combustibilii fosili sunt, în principal, cărbunii, petrolul și gazele naturale. Sunt utilizați în termocentrale, pentru obținerea energiei electrice și termice sau în diferite ramuri ale industriei chimice, în mod special în petrochimie în vederea obținerii combustibilului pentru mașini (benzină, motorină etc.).

Cele mai mari rezerve de cărbuni sunt în Germania (bazinul carbonifer Ruhr – cel mai mare din Europa), Polonia, Ucraina, Rusia, Cehia etc., iar cele de petrol și gaze naturale în platforma continentală a Mării Nordului (exploatate de Marea Britanie, Norvegia ș.a) și Câmpia Europei de Est.

Minerul de fier este utilizat cu precădere în industria siderurgică (pentru obținerea oțelului) și industria constructoare de mașini. Cele mai mari rezerve din Europa se întâlnesc în Suedia (Kiruna), Rusia (Kursk) și Ucraina (Krivoi-Rog).

Minerurile neferoase (cupru, plumb, zinc, aur, argint etc.) se utilizează în mod special în metalurgie, cele mai mari rezerve fiind în Peninsula Scandinavă, Rusia, Ucraina și România.

Rocile de construcție (marmura, nisipul, calcarul etc.) sunt folosite ca materii prime în industria materialelor de construcție și direct în construcții. Marmura, una dintre cele mai valoroase roci de construcție, se exploatează în Italia (Carrara), Spania, Grecia, România (Ruşchița).

Exersează

2. Analizează harta din fig. 4 și scrie, pe caiet, resursele litosferei din Rusia, Germania, Polonia, Ucraina, România și Suedia.

Reține

Resursele hidrosferei cuprind apa potabilă, energia apelor etc.

Viețuitoarele, inclusiv omul, nu pot exista în lipsa apei. Toate procesele din organismul uman implică prezența apei.

Culturile agricole necesită o cantitate mare de apă, care este obținută direct, din precipitații și izvoare, și indirect, pe cale artificială, prin irigații.

După agricultură, industria consumă aproape 25% din apa utilizată în economie. Este valorificată, în special, în *hidrocentrale* și *centralele mareomotrice*.

Potențialul hidroenergetic al Europei este influențat de relieful și de climă, în producția de electricitate evidențiindu-se țări precum Norvegia, care obține energia electrică în cea mai mare proporție în hidrocentrale, Germania, Rusia, Elveția și România.

Fig. 5. Hidrocentrală

Energia mareomotrică este energia alternativă care rezultă din utilizarea mareelor. Țările cu cel mai mare potențial (Franța, Marea Britanie etc.) sunt cele care au ieșire la Oceanul Atlantic, acolo unde se înregistrează cea mai mare diferență de nivel între flux și reflux.

Știi că...

...hidrocentrala Volga, Rusia, este cea mai mare hidrocentrală din Europa? A fost construită aproape de vărsarea fluviului Volga în Marea Caspică.

...energia mareelor este una dintre cele mai vechi surse de energie utilizate de om încă din Antichitate? De exemplu, pe țărmurile spaniole, franceze și britanice se foloseau mori **submerse**, prin a căror mișcare se măcinau cereale. Aceste mori datează încă din secolul al VIII-lea.

Exersează

3. Menționează dacă propozițiile de mai jos sunt adevărate (A) sau false (F), urmărind harta alăturată.

a. În regiunea marcată pe hartă cu I, principala resursă, dintre cele studiate, este energia solară.

b. În regiunea marcată pe hartă cu II, poate fi valorificată energia mareelor.

c. În regiunea marcată pe hartă cu III, principala resursă este energia solară.

d. În regiunea marcată pe hartă cu IV, a fost amenajată cea mai mare hidrocentrală din Europa.

4. Folosește diferite surse de informare și află care sunt țările europene care dispun de centrale mareomotrice. Precizează două avantaje și două dezavantaje ale utilizării acestui tip de centrale.

Reține

Resursele biosferei sunt regenerabile și cuprind *pădurile, pajiștile și fauna*.

Pădurile oferă atât masă lemnoasă, utilizată drept combustibil și material pentru construcții, cât și diverse fructe, ciuperci și plante folosite în alimentația omului. Cele mai mari suprafețe împădurite sunt în Suedia, Finlanda, Rusia, Austria (fig. 6).

Pajiștile reprezintă o însemnată resursă pentru creșterea animalelor, fiind folosite încă din Antichitate.

Vânătoarea și pescuitul reprezintă forme străvechi de valorificare a unei părți reprezentative din viețuitoarele animale.

Exersează

5. Precizează care dintre resursele naturale studiate se valorifică sau se pot valorifica în regiunea ta.

Dicționar

efect de seră – fenomen natural determinat de prezența unor cantități mari de gaze (dioxid de carbon) prin care atmosfera terestră reține o parte a energiei trimise de Soare spre Terra, încălzind Pământul

submers – care se scufundă complet în apă

PROIECT ÎN ECHIPĂ

Resursele naturale din județul tău

Profesorul împarte elevii clasei în patru echipe egale. Fiecare echipă va confecționa un poster despre o grupă de resurse din județ. Pentru realizare se va utiliza manualul, internetul și alte surse bibliografice. Posterul va conține: a) titlul și numele autorilor; b) o schiță de hartă care redă repartitia resurselor naturale; c) imagini (cel puțin două) sugestive pentru tema aleasă; d) valorificarea acestor resurse; e) bibliografia.

Fig. 6. Suprafața împădurită din Europa

Leția 9. Activitățile economice: agricultura, industria, serviciile

Descoperă

- Observă imaginile marcate **a**, **b**, **c** și **d** și precizează activitățile economice evidențiate de acestea.
- Numește obiectivele turistice pe care le observi în imaginea marcată cu **d**.
- Informează-te și precizează:
  - a) cum influențează clima activitățile agricole;
  - b) două resurse naturale folosite în industrie și produsele obținute prin prelucrarea acestora.

Reține

Europa reprezintă regiunea de origine și dezvoltare a economiei moderne. Până la începutul secolului al XIX-lea, principala activitate economică era agricultura, însă, odată cu Revoluția Industrială, industria a luat locul economiei agrare. În prezent, în majoritatea statelor europene, sectorul serviciilor, în special turismul și transporturile, a devenit activitatea de bază a economiei.

Agricultura

Agricultura oferă oamenilor hrană și materie primă pentru industrie și este influențată de o serie de factori, precum clima, relieful, solul și dezvoltarea statelor.

În Europa Sudică, favorizată de climatul mediteranean, se cultivă, în special, măslini, viță-de-vie, citrice ș.a. În Europa Vestică și Centrală, sunt specifice culturile de sfeclă de zahăr, cartofi, pomi fructiferi și creșterea intensivă a animalelor (bovine, ovine și porcine). În Europa Estică, se cultivă pe mari suprafețe cerealele (grâu, porumb), floarea-soarelui și alte plante tehnice. În Europa Nordică, defavorizată de climatul rece și de solurile mai puțin fertile, se practică mai mult creșterea animalelor decât cultura plantelor (fig. 1).

Fig. 1. Agricultura Europei

Exersează

- Urmărește harta din fig. 1 și scrie în caiet:
  - trei țări din Europa Sudică în care se cultivă viță-de-vie;
  - cinci țări din Europa Centrală și Europa Estică în care se cultivă cereale (grâu, porumb);
  - trei țări din Europa Vestică în care se cultivă sfeclă de zahăr;
  - două țări din Europa Centrală în care se cultivă cartofi.

2. Explică faptul că în Europa Nordică principalul sector agricol îl reprezintă creșterea animalelor.

Reține

Industria

La sfârșitul secolului al XVIII-lea, în Marea Britanie se declanșează Revoluția Industrială. În secolul al XIX-lea, industria devine, treptat, cea mai importantă ramură a economiei Marii Britanii, Germaniei, Franței, Belgiei și Țărilor de Jos, iar în secolul al XX-lea și a celorlalte state europene.

Dezvoltarea industriei, favorizată și de transporturi și comerț, care au facilitat transferul mărfurilor, a dus la formarea unor importante **concentrări industriale**: Anglia Centrală și de Sud, Rin-Ruhr, nordul Franței (Paris), nordul Italiei (Milano-Torino), Silezia, Regiunea Moscovei, Belgia, Țările de Jos etc. (fig. 2)

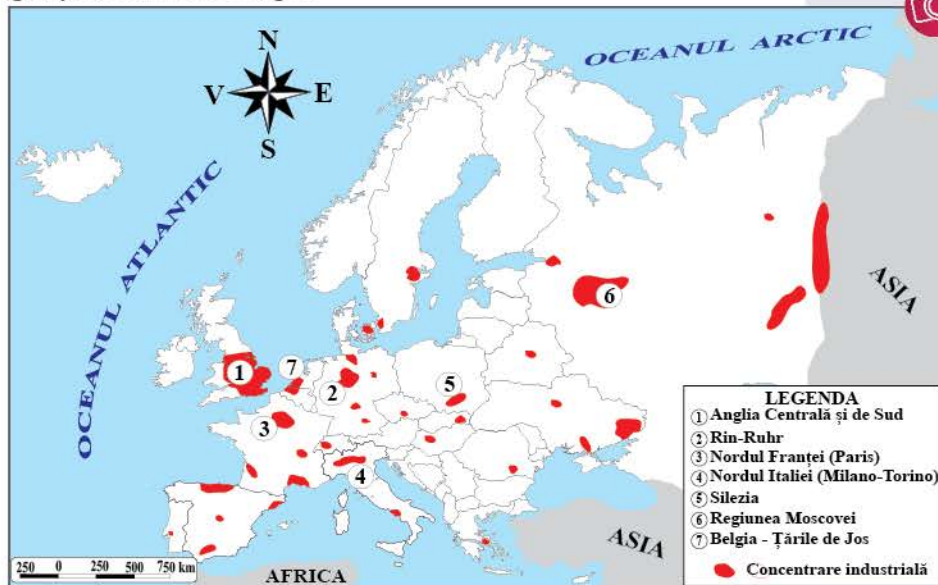

Fig. 2. Concentrările industriale din Europa

Exersează

3. Sfătuiește-te cu colegul de bancă și explică de ce industria a devenit cea mai importantă ramură a economiei europene în secolul al XX-lea.

4. Observă harta din fig. 2 și scrie, în caiet, șapte concentrări industriale și țările în care se găsesc.

Reține

Serviciile dețin ponderea cea mai mare din economia europeană și asigură peste jumătate din locurile de muncă create.

Unele dintre cele mai importante sectoare ale serviciilor sunt **transporturile și turismul**.

Europa dispune de sisteme de transport variate: terestre, navale și aeriene. Transporturile terestre formează o importantă rețea de comunicații (șosele, autostrăzi, căi ferate electrice etc.), ce asigură fluxurile de oameni și bunuri, atât de la est la vest, cât și de la nord la sud, capitalele țărilor devenind mari **noduri feroviare și rutiere** (Paris, Madrid, Berlin, Viena, Budapesta, Moscova etc.).

Dicționar

concentrare industrială – concentrare de mari dimensiuni a activităților industriale

noduri feroviare și rutiere – locuri de întâlnire a mai multor căi ferate sau șosele

resurse turistice – elementele naturale, cultural-istorice și economice care pot fi valorificate prin turism

turism balnear – turism de odihnă și tratament cu ape minerale, termale etc.

Fig. 3. Tren de mare viteză (Franța)

Fig. 4. Portul Rotterdam (Țările de Jos)

Fig. 5. Aeroportul Heathrow (Marea Britanie)

Comerțul a contribuit la dezvoltarea unor importante porturi (Rotterdam – fig. 4, Londra, Anvers, Hamburg, Marsilia, Barcelona, Genova, Pireu, Constanța etc.), iar transportul aerian, la construirea unor aeroporturi moderne (Londra, Paris, Amsterdam, Madrid, Moscova, München, Dublin, Atena, Bruxelles etc.).

Europa este considerată leagănul turismului, numeroase țări fiind cunoscute pe plan mondial: Franța, Spania, Italia, Elveția, Austria etc. Această dezvoltare a fost favorizată de importante **resurse turistice** – relief pitoresc (Alpi, Carpați, Pirinei), țărmuri cu plaje (Marea Mediterană, Marea Neagră), orașe cu monumente istorice și de artă (Paris, Roma, Florența, Veneția, Viena, Praga, Atena, Sankt Petersburg) etc. – și de dotările moderne (hoteluri, restaurante, pârtii de schi).

Principalele tipuri de turism practicate în Europa sunt: *turismul cultural* (Paris, Roma, Londra, Madrid), *turismul montan* (Austria, Elveția, Franța, Italia), *turismul litoral* (Spania, Franța, Italia, Grecia, Bulgaria, România), *turismul balnear* (România, Ungaria, Cehia, Franța) etc.

Exersează

5. Explică importanța transporturilor și turismului pentru Europa.

6. Identifică pe o hartă dintr-un atlas geografic porturile de mai jos și scrie, în caiet, pentru fiecare, marea sau oceanul pe țărmul căruia se află.

Listă de porturi: Anvers, Barcelona, Dublin, Genova, Gdansk, Lisabona, Londra, Marsilia, Odessa, Pireu, Rotterdam, Sankt Petersburg.

7. Tot cu ajutorul atlasului școlar, realizează corespondența între porturile din coloana A și fluviile corespunzătoare din coloana B.

1. Bratislava	a. Dunăre
2. Duisburg	b. Don
3. Kiev	c. Guadalquivir
4. Lyon	d. Nipru
5. Paris	e. Rin
6. Sevilla	f. Ron
	g. Sena

8. Folosește diferite surse (articole, enciclopedii, ghiduri de călătorie, internet etc.) și realizează:

- un top al celor mai mari cinci aeroporturi din Europa, după numărul de călători;
- o listă cu cinci obiective turistice din țări diferite pe care ai vrea să le vizitezi.

Știi că...

...vița-de-vie este originară din regiunea mediteraneeană, Europa Centrală și sud-vestul Asiei? Această plantă este cultivată de peste 5 000 de ani.

...cartoful a ajuns în Europa în prima jumătate a secolului al XVI-lea, fiind adus din America de Sud? Inițial a fost primit cu neîncredere, fiind apreciat doar pentru florile lui și nu pentru tuberculii delicioși, bogați în amidon.

...prima linie de cale ferată de transport de călători din lume a fost inaugurată pe 15 septembrie 1830 între Manchester și Liverpool (Marea Britanie)?

Lecția 10. Uniunea Europeană

Descoperă

• Observă imaginile **a**, **c** și **d**, de mai jos, și precizează ce reprezintă fiecare. Câte stele sunt pe drapel? Numește, din imaginea **b**, țările fondatoare ale Uniunii Europene și orașele care găzduiesc sediul Parlamentului European și pe cel al Consiliului European.

9 MAI

Reține

Sub aspect economic și politic, Uniunea Europeană este cea mai importantă grupare regională de țări de pe glob. Ea este alcătuită în prezent (în anul 2023) din 27 de state.

Procesul de unificare europeană a început în anul 1951, prin înființarea **Comunității Economice a Cărbunelui și Oțelului** (CECO), la inițiativa Franței, Republicii Federale Germane, Italiei, Țărilor de Jos, Belgiei și Luxemburgului. Succesul comercial rapid cu produse ale industriei carbonifere și siderurgice a condus la transformarea CECO în **Comunitatea Economică Europeană** (CEE), cu intenția creării unei piețe comune, prin desființarea taxelor vamale și a restricțiilor cantitative în comerțul dintre statele membre, prin stabilirea unui tarif vamal comun etc.

Acest nucleu economic și politic din partea central-vestică a Europei s-a extins radiar spre celelalte regiuni ale continentului, prin aderarea altor state: Danemarca, Irlanda și Marea Britanie, în anul 1973, Grecia, în 1981, și Spania și Portugalia, în 1986.

În anul 1992, țările membre la acel moment, în număr de 12, au semnat tratatul privind **Uniunea Europeană** (UE), care avea printre obiective întărirea coeziunii economice și sociale, prin crearea Uniunii Economice și Monetare. În plan financiar, introducerea monedei unice (**euro**) s-a făcut gradat, pe baza îndeplinirii unor criterii economice precise, de către majoritatea țărilor membre.

Procesul de aderare a continuat și în anii următori, ultima țară integrată în uniune fiind Croația (2013). La 31 ianuarie 2020, în urma unui referendum, Marea Britanie s-a retras din Uniunea Europeană.

În prezent, **Uniunea Europeană realizează aproximativ o treime din produsul intern brut de pe glob, este lider mondial în domeniul activităților turistice și este printre cei mai mari exportatori mondiali.**

Dicționar

consens – înțelegere la care se ajunge fără opoziția vreunei părți

euro – monedă unică europeană, introdusă în anul 2002

produsul intern brut – indicator economic ce exprimă mărimea valorii adăugate brute a bunurilor economice realizate

Proiect

Realizează un poster despre Drepturile cetățeanului european. Pentru documentare, folosește informațiile de pe <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/145/cetatenii-uniunii-si-drepturile-lor> sau lucrări despre Uniunea Europeană.

Studiu de caz

Uniunea Europeană este foarte preocupată de limitarea cantității de deșeuri și de reciclarea acestora în scopul protejării mediului înconjurător și acționează pentru responsabilizarea și educația populației în acest sens. Accesează site-ul https://climate.ec.europa.eu/citizens/climate-tips/reuse-and-recycle_ro sau folosește lucrări de specialitate și realizează o listă cu modalitățile propuse de reutilizare și reciclare a deșeurilor.

Exersează

1. Scrie în caiet:
  - a. numele statelor fondatoare ale Comunității Economice a Cărbunelui și Oțelului;
  - b. principalele etape în formarea Uniunii Europene;
  - c. numărul statelor membre în prezent.
2. Realizează un text de câteva rânduri prin care să arăți importanța Uniunii Europene pentru țara noastră.

Descoperă

- Observă harta aderării statelor la Uniunea Europeană (fig. 1) și rezolvă, pe caiet, cerințele de mai jos.
  - a. precizează anul în care au aderat cele mai multe state și anul în care fost primită România în Uniunea Europeană;
  - b. statele vecine României care sunt membre ale Uniunii Europene;
  - c. scrie anii în care au aderat: Austria, Bulgaria, Croația, Danemarca, Finlanda, Grecia, Malta, Polonia, Portugalia și Suedia. Model: Austria – 1995.

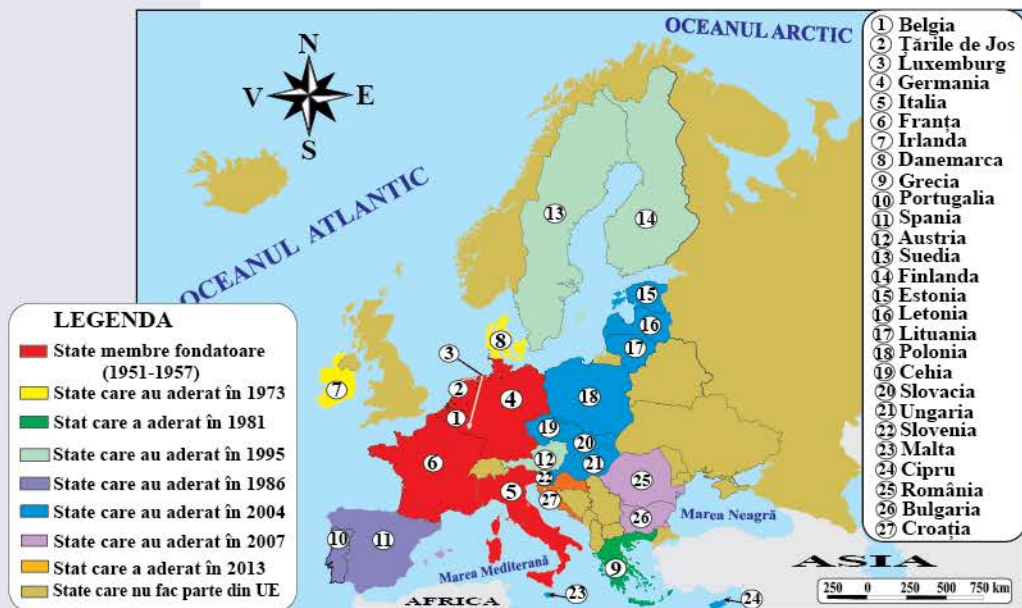

Fig. 1. Harta aderării statelor la Uniunea Europeană

ACTIVITATE PE GRUPE

Principalele instituții ale Uniunii Europene sunt: Consiliul European, Comisia Europeană, Consiliul Uniunii Europene și Parlamentul European.

Consiliul European este format din șefii de stat și/sau de guvern și stabilește direcțiile și prioritățile politice ale Uniunii Europene. Deciziile sale sunt adoptate prin **consens**.

- Formați grupe de trei-patru colegi, folosiți diferite surse de informare (inclusiv <https://op.europa.eu/webpub/com/eu-what-it-is/ro/>) și scrieți, în caiete, componența și rolul celorlalte instituții ale Uniunii Europene, după modelul Consiliului European.

Știi că...

...spațiul Schengen este o zonă de liberă circulație între unele state europene, stabilită prin Acordul de la Schengen (Luxemburg), în anul 1985?

RECAPITULARE ȘI EVALUARE SECVENȚIALE

- I.** Observă harta și scrie în caiet:
- a. numele țărilor marcate cu numerele 1, 4, 8, 12 și 16;
  - b. două orașe cu peste un milion de locuitori din țara marcată cu numărul 17;
  - c. două resurse de subsol exploatate din țara marcată cu numărul 13;
  - d. două culturi agricole caracteristice țărilor marcate cu numerele 8 și 20;
  - e. două limbi oficiale vorbite în țara marcată cu numărul 10.

II. Scrie, în caiet, informația care completează fiecare dintre afirmațiile următoare.

- a. Țara cu capitala-port la Dunăre este marcată cu numărul ...
- b. Țara marcată cu numărul 15 a devenit membră a Uniunii Europene în anul ...
- c. Albaneza este limbă oficială în statul marcat cu numărul ...
- d. Portul Hamburg se află în țara marcată cu numărul ...
- e. Germana și retoromana sunt două dintre limbile oficiale vorbite în țara marcată cu numărul ...

III. Scrie, în caiet, dacă afirmațiile de mai jos sunt adevărate sau false.

- a. Țara marcată cu numărul 2 face parte din Europa Estică.
- b. După numărul de locuitori, țara marcată cu numărul 14 face parte din categoria țărilor mari.
- c. Țările marcate cu 7 și 12 au în comun limba de origine slavă.
- d. Țara marcată cu numărul 4 exploatează resurse din Marea Nordului.
- e. În țara marcată cu numărul 10, densitatea populației este foarte redusă.

IV. Copiază și completează, în caiet, tabelul de mai jos, pentru țările marcate cu numerele: 3, 6, 12 și 17.

Numărul pe hartă	Numele țării	Regiunea geografică europeană	Grupa lingvistică	Confesiunea majoritară
3	...	...	...	...

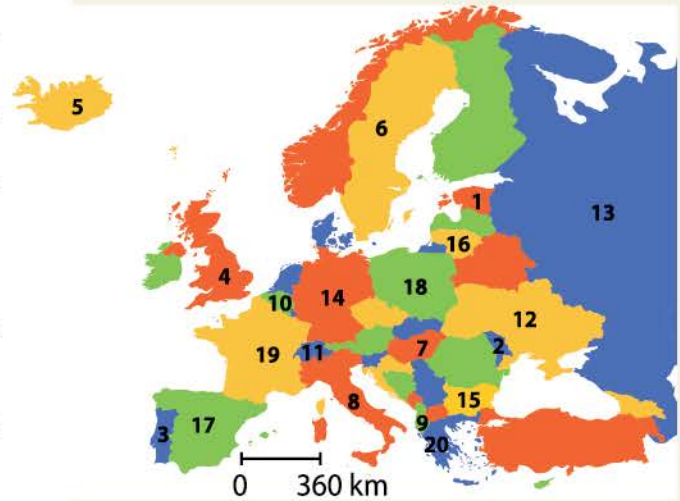
Model de răspuns:

19	Franța	Europa Vestică	romanică	catolică
----	--------	----------------	----------	----------

V. Scrie în caiet:

- a. doi factori naturali care influențează răspândirea populației în țara marcată, pe hartă, cu numărul 6;
- b. doi factori care să explice răspândirea neuniformă a populației în țara marcată, pe hartă, cu numărul 8.

Harta se referă la subiectele I, II, III, IV. Pe hartă sunt marcate state cu numere de la 1 la 20.

Europa – harta politică

Grilă de autoevaluare

- Subiectul I: 26 de puncte
- Subiectul II: 20 de puncte
- Subiectul III: 20 de puncte
- Subiectul IV: 16 puncte
- Subiectul V: 8 puncte
- Din oficiu: 10 puncte

Subiectul I	10 p. + (4 x 4 p.) = 26 p.
Subiectul II	5 x 4 p. = 20 p.
Subiectul III	5 x 4 p. = 20 p.
Subiectul IV	4 x 4 p. = 16 p.
Subiectul V	2 x 4 p. = 8 p.

Punctaj maxim: 100 de puncte

Fig. 1. Strâmtoarea Dover

Nr. crt.	Țara	Suprafața (km ²)	Populația (locuitori)
1	Belgia	30 528	11,6 mil.
2	Franța	543 940	65,8 mil.
3	Irlanda	69 797	5 mil.
4	Luxemburg	2 586	652 000
5	Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord	243 610	67,5 mil.
6	Țările de Jos	41 540	17,5 mil.

Fig. 2. Statele Europei Vestice

Fig. 3. Irlanda

Dicționar

landă – formațiune vegetală de arbuști și ierburi specifică țărmurilor atlantice

Leția 11. Regiunea Europei Vestice: Franța**A. Regiunea Europei Vestice****Descoperă**

• Identifică pe harta din fig. 4 țările Europei Vestice. Ce state sunt traversate de meridianul de 0°? La ce ocean și la ce mări are ieșire această regiune? Care este singurul stat fără ieșire la mare? Care sunt țările continentale, respectiv insulare?

• Analizează datele din tabelul din fig. 2 și ordonează descrescător statele după suprafață și populație. Calculează densitatea medie a populației celui mai mic stat ca suprafață.

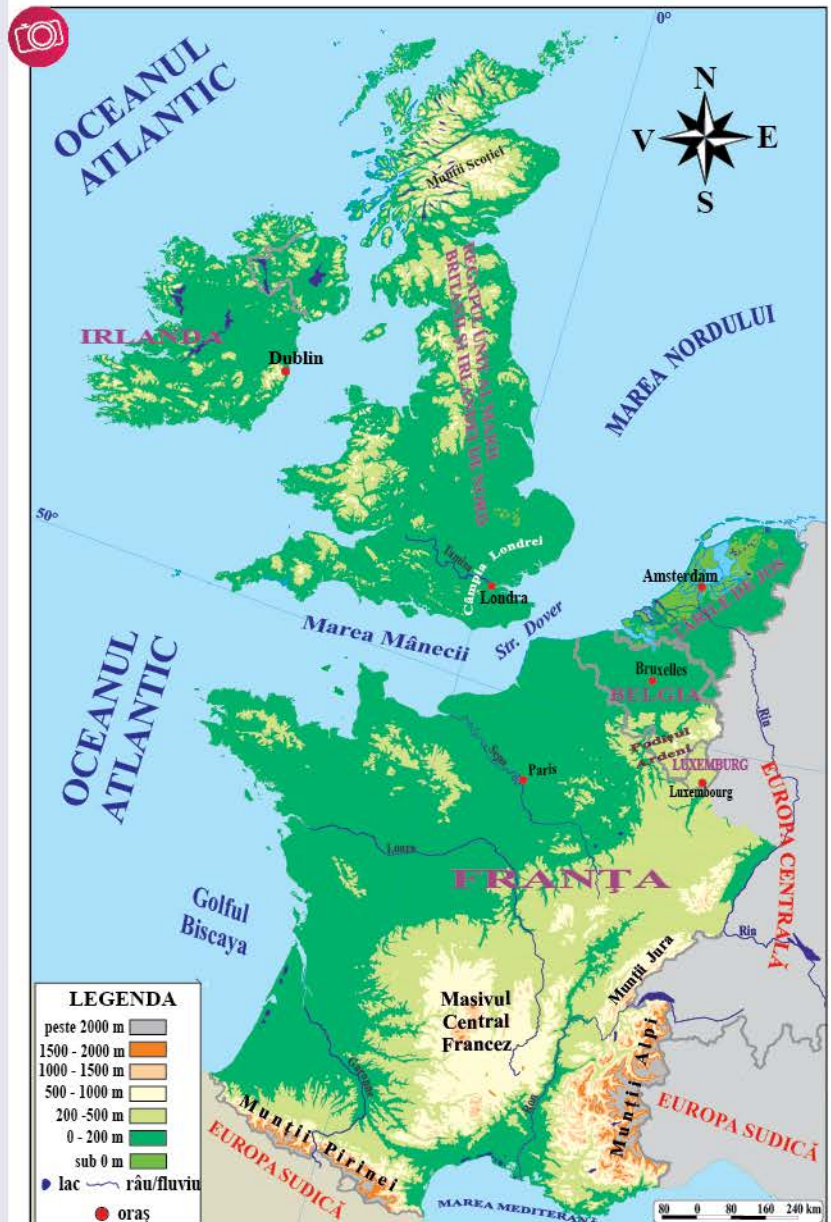

Fig. 4. Europa Vestică

Reține

Europa Vestică are o largă deschidere spre Oceanul Atlantic și cuprinde o parte continentală și una insulară (*Marea Britanie și Irlanda*). Relieful regiunii este variat atât ca aspect, cât și ca vârstă și altitudini. Se întâlnesc *munți bătrâni și scunzi (Scoției, în Marea Britanie)* și *munți tineri și înalți (Alpi, în Franța), câmpii întinse și podișuri vechi și erodate*.

Clima temperat-oceanică, cu temperaturi moderate, este ploioasă. *Fluviile* cu debite mari și constante tot timpul anului se varsă prin estuare și sunt navigabile. *Pădurile de foioase* lasă locul vegetației de **landă** în apropierea țărmurilor (fig. 5). Europa Vestică este o regiune foarte bine populată, cu un ridicat grad de urbanizare și o economie foarte dezvoltată. Cu excepția Marii Britanii, toate țările sunt membre ale Uniunii Europene.

Fig. 5. Vegetație de landă

Exersează

- Alege varianta corectă de răspuns în cazul enunțurilor de mai jos.
  - Nu are ieșire la mare:
    - Belgia.
    - Luxemburg.
    - Țările de Jos.
  - Cea mai mare insulă a regiunii este:
    - Corsica.
    - Irlanda.
    - Marea Britanie.
  - Zona biogeografică specifică Europei Vestice este cea de:
    - păduri de foioase.
    - stepă.
    - tundră.
  - Nu este stat membru al Uniunii Europene:
    - Franța.
    - Luxemburg.
    - Marea Britanie.

Fig. 6. Luxemburg

B. Franța

Reține

Suprafață: 543 940 km² (fără teritoriile de peste mări)
Populație: 65,8 mil. locuitori (fără teritoriile de peste mări)
Capitală: Paris
Formă de guvernământ: republică

• Cadrul natural

Poziția geografică a Franței este favorizată de ieșirea la Oceanul Atlantic și la Marea Mediterană, în care deține *Insula Corsica*. La suprafața și populația pe care Franța le are în Europa, se adaugă și teritoriile de peste mări, resturi ale fostului său imperiu colonial, precum *Guyana Franceză*, din America de Sud.

Fig. 7. Harta Franței

Fig. 8. Lac glaciari din Munții Pirinei

Fig. 9. Chenonceau, unul dintre cele mai frumoase castele de pe Valea Loarei

Fig. 10. Cultură de lavandă, plantă folosită în industria produselor cosmetice

Fig. 11. Turnul Eiffel, o atracție turistică importantă

Fig. 12. Nîs, important oraș turistic din sudul Franței

Relieful variază coboară altitudinal spre Oceanul Atlantic. În sud și est, relieful este înalt, format din munți tineri, de încrețire (*Pirinei, Alpi*), adevărate granițe naturale cu țările vecine. Altitudinea maximă, de 4 810 m, se înregistrează în *Vârful Mont Blanc*, din Alpi. *Masivul Central Francez*, foarte vechi, de origine vulcanică, face trecerea spre câmpiile din vest și nord.

Clima este *temperat-oceanică*, în vest și *mediteraneeană*, în sud.

Rețeaua hidrografică este alcătuită din numeroase râuri și fluvii: *Loara, Sena, Garonne, Ron, Rin*. O resursă importantă o reprezintă *apele minerale* (locul I pe glob).

Vegetația. *Pădurile de foioase și de conifere* acoperă un sfert din suprafața țării. Vegetația și fauna sunt protejate în numeroase parcuri naționale, unele dintre acestea fiind incluse în Patrimoniul natural UNESCO.

• Populația și marile orașe

Populația Franței este omogenă din punct de vedere lingvistic, etnic (francezii reprezentând 90% din numărul de locuitori) și religios, majoritatea fiind catolici. În jur de 75% din populația țării trăiește în orașe, 40 dintre acestea având peste 100 000 de locuitori.

Marile orașe

Aglomerarea urbană a Parisului depășește 12 milioane de locuitori, populație care se dublează dacă luăm în considerare și numărul de turiști care vizitează anual capitala Franței. Parisul și-a câștigat renumele de capitală a artei și culturii mondiale, din timpuri mai vechi, fiind de altfel și cel mai mare oraș al lumii între secolele XVI-XIX. Printre monumentele-simboluri și a căror imagine se confundă cu cea a orașului se impun *Muzeul Luvru, Turnul Eiffel* (fig. 11), *Catedrala Notre-Dame, Arcul de Triumf* etc.

Alte orașe importante sunt: *Marsilia, Lyon, Toulouse, Nîs* (fig. 12), *Bordeaux, Strasbourg* etc.

• Economia

Franța este a treia putere economică a Europei și a șaptea din lume. Industria modernă și diversificată produce: *energie electrică* (75% provine din centrale nucleare), *automobile, avioane, electronice, cauciuc sintetic, medicamente, cosmetice, confecții* etc. Franța este țara cu cea mai importantă contribuție la producția agricolă a Uniunii Europene, furnizând *cereale, legume, lactate și brânzeturi, vin* etc.

Căile de transport cele mai utilizate sunt *autostrăzile, căile ferate*, pe care circulă trenuri de mare viteză, și *liniile aeriene*. Franța este cea mai căutată *destinație turistică*, situându-se pe primul loc în lume.

Exersează

2. Numește statele vecine cu Franța și precizează regiunile geografice din care fac parte.
3. Localizează pe harta Franței principalele unități de relief și cele mai lungi fluvii.
4. Transcrie, în caiet, propozițiile de mai jos și completează-le cu variantele corecte de răspuns.
  - a. Franța are ieșire spre sud la Marea Mânecii/Marea Mediterană.
  - b. Cei mai înalți munți sunt Alpi/Pirinei.
  - c. Se varsă printr-un estuar în Oceanul Atlantic fluviul Garonne/Ron.
  - d. Partea de vest a Franței are un climat mediteraneean/temperat-oceanic.
5. Informează-te și alcătuiește o listă de cinci obiective turistice din Paris (altele decât cele enumerate în lecție) și cinci din restul Franței.
6. Explică de ce Franța este unul dintre cele mai dezvoltate state ale Europei.

Fig. 13. Regiunea Champagne, din Franța, importantă regiune viticolă

PROIECT ÎN ECHIPĂ

Realizați prezentări ale statelor Europei Vestice folosind ca model caracterizarea geografică a Franței.

Știi că...

...peste 15% din teritoriul Franței se află în afara Europei? Aceste regiuni sunt departamente și teritorii în care trăiesc două milioane de francezi.

...Franța este prima producătoare mondială de vin?

...Luvru este cel mai vizitat muzeu din lume?

Fig. 14. Luvru, cel mai vizitat muzeu din lume

Fig. 15. Mont Saint Michel, din Marea Mânecii, este insulă la flux și peninsulă la reflux

Fig. 1. Podul Carol, Praga

Leția 12. Regiunea Europei Centrale: Germania

A. Regiunea Europei Centrale

Descoperă

• Identifică în harta din fig. 3 țările Europei Centrale. La ce mări are ieșire această regiune? Cu ce regiuni se învecinează? Ce state nu au ieșire la mare?

• Analizează datele din tabel și ordonează descrescător statele după suprafață și populație. Amintește-ți ce țări sunt membre ale Uniunii Europene.

Nr. crt.	Țara	Suprafața (km ²)	Populația (locuitori)
1	Austria	83 879	9 mil.
2	Cehia	78 868	10,7 mil.
3	Elveția	41 285	8,6 mil.
4	Germania	357 376	83,7 mil.
5	Liechtenstein	158	38 128
6	Moldova	33 846	2,6 mil.
7	Polonia	312 679	37,8 mil.
8	România	238 397	19 mil.
9	Slovacia	49 035	5,4 mil.
10	Ungaria	93 011	9,6 mil.

Fig. 2. Statele Europei Centrale

Fig. 3. Europa Centrală

Fig. 4. Vârful Gerlachovsky (2 655 m), Slovacia, cel mai înalt vârf din Munții Carpați

Reține

Europa Centrală are ieșire în nord la Marea Baltică și la Marea Nordului și în sud-est la Marea Neagră. În această regiune se află cele mai multe state europene fără ieșire la mare.

Relieful variat este alcătuit din munți tineri (Munții Alpi, Munții Carpați), masive și podișuri vechi și erodate (Munții Pădurea Neagră, Podișul Boemiei) și mai multe câmpii (Câmpia Europei de Nord, Câmpia Română, Câmpia Panonică).

Clima este temperat-continentală de tranziție, cu mici diferențe de temperatură și precipitații între vestul și estul regiunii, și montană. Cu excepția Dunării, care traversează Europa Centrală de la vest la est, fluviile (Rin, Elba, Oder, Vistula) au o direcție de curgere dinspre sud spre nord. Se remarcă lacurile glaciare, numeroase în: Elveția, Austria,

Polonia, lagunele de pe țărmurile Mării Baltice și Mării Negre și lacul tectonic Balaton (fig. 5), cel mai mare lac al Europei Centrale. Pădurile de foioase și stepa, din sud-estul regiunii, au fost înlocuite pe mari suprafețe de terenuri agricole. Europa Centrală este o regiune cu o veche și densă populație, locuită de popoare de limbi germanice, slave și latine. Resursele naturale bogate sunt valorificate de o economie bine dezvoltată. Țările Europei Centrale sunt membre ale Uniunii Europene, mai puțin Elveția, Liechtenstein și Republica Moldova.

Fig. 5. Lacul Balaton, Ungaria

Exersează

1. Notează, pe caiet, țările Europei Centrale care nu au ieșire la mare și precizează două dezavantaje ale acestei poziții.
2. Analizează harta din fig. 3 și explică de ce majoritatea fluviilor regiunii au o direcție de curgere dinspre sud spre nord.
3. Dă câte două exemple de popoare de limbi germanice, slave și latine din Europa Centrală.

B. Germania

Reține

Suprafața: 357 376 km²
 Populația: 83,7 milioane de locuitori
 Capitala: Berlin
 Forma de guvernământ: republică federală

• Cadrul natural

Poziția geografică. În perioada dintre sfârșitul celui de Al Doilea Război Mondial și anul 1990, Germania a fost împărțită în două state: Republica Federală Germania și Republica Democrată Germană. În prezent, Germania este o republică federală alcătuită din 16 landuri. Germania se află în vestul Europei Centrale și are ieșire în nord la Marea Nordului și la Marea Baltică. Țările vecine sunt: Danemarca, Țările de Jos, Belgia, Luxemburg, Franța, Elveția, Austria, Cehia și Polonia.

Fig. 6. Harta Germaniei

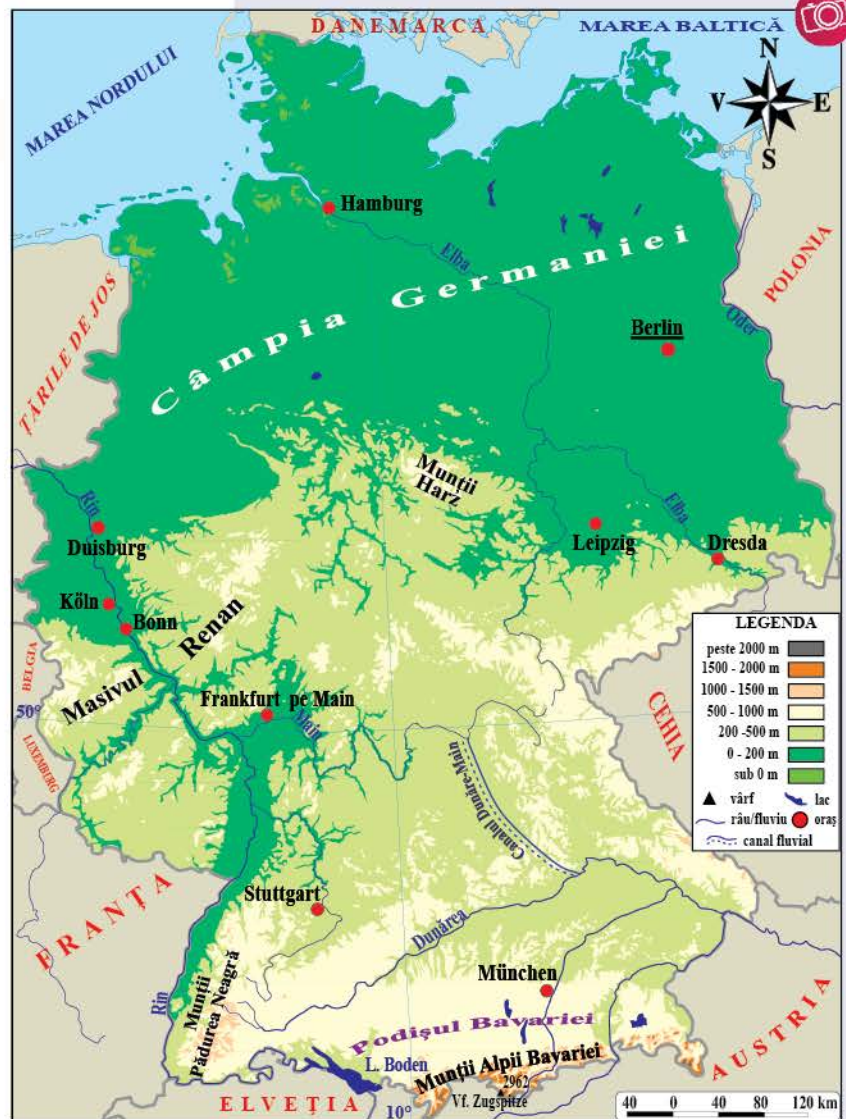

Fig. 7. Rinul în Köln

Fig. 8. Elba în Dresda

Relieful coboară în trepte de la sud spre nord. În sud sunt *Munții Alpii Bavariei*, care culminează cu vârful Zugspitze, 2 962 m, și *Podișul Bavariei*. În centru sunt munți și podișuri vechi (*Masivul Renan, Munții Pădurea Neagră*) care fac trecerea spre *Câmpia Germaniei* din nord.

Rețeaua hidrografică este alcătuită din fluvii, importante căi navigabile, legate între ele prin canale: *Rin* (fig. 7), *Dunăre*, *Elba* (fig. 8), *Oder*.

Clima, predominant *temperat-continentală de tranziție*, este umedă în nord și vest și mai rece în sud din cauza reliefului înalt.

Vegetația este reprezentată de *păduri de foioase și conifere* (în centru și sud), *pajiști naturale și lande* (în nord).

• Populația și marile orașe

Populația

Germania este al doilea cel mai populat stat european după Rusia. Cea mai mare densitate a populației se află în vestul țării și, în special, de-a lungul văii Rinului, în regiunea Ruhr. Germania este unul dintre cele mai urbanizate state europene, aproape 80% dintre germani trăind în orașe.

Marile orașe

Berlinul este cel mai populat oraș al Germaniei (3,6 milioane de locuitori) și unul dintre cele mai importante centre industriale și culturale ale Europei. Ca și Germania, orașul a fost divizat în două părți: Berlinul de Vest și Berlinul de Est. Zidul care le separa a fost dărâmat în anul 1990.

Printre alte orașe importante se numără: *Hamburg, München* (fig. 10), *Köln* (fig. 12), *Frankfurt pe Main, Stuttgart* (fig. 11) etc.

Fig. 9. Zidul Berlinului

Fig. 10. Clădirea Primăriei, München

Fig. 11. Piața Castelului, Stuttgart

Fig. 12. Catedrala din Köln

• Economia

Germania este prima putere economică a Europei și a patra din lume. Este cea mai mare producătoare europeană de: *energie electrică, automobile (Wolswagen, Mercedes, BMW etc.), locomotive, electronice, tractoare, medicamente* etc. Cele mai importante produse agricole sunt *cerealele, sfecla de zahăr, cartofii și lactatele*.

Germania dispune de cea mai lungă rețea de *căi ferate, șosele și autostrăzi* și de unele dintre cele mai mari *porturi (Hamburg, Duisburg)* și *aeroporturi (Frankfurt pe Main)* din Uniunea Europeană. De asemenea, una dintre cele mai mari exportatoare de mărfuri din lume și cel mai mare partener comercial al României.

Fig. 13. Berlin – Poarta Brandenburg

Fig. 14. Donaueschingen – Monumentul Izvorului Dunării

Exersează

4. Grupează țările vecine Germaniei în funcție de regiunile geografice cărora le aparțin.

5. Localizează pe harta Germaniei principalele unități de relief și cele mai lungi fluvii.

6. Compară Germania cu Franța și găsește două asemănări și două deosebiri în ceea ce privește poziția geografică, relieful, populația și economia celor două țări.

7. Caută pe internet sau folosește alte surse de informare și află de ce orașul Berlin a fost separat, după cel de Al Doilea Război Mondial, în două părți.

PROIECT ÎN ECHIPĂ

Realizați prezentări ale statelor Europei Centrale folosind ca model caracterizarea geografică a Germaniei.

Știi că...

...în orașul Duisburg, situat pe Rin, se află cel mai mare port fluvial din lume?

...pe teritoriul Germaniei se află Canalul Dunăre-Main prin intermediul căruia sunt legate pe cale navigabilă Marea Nordului și Marea Neagră?

...Castelul Neuschwanstein din landul Bavaria (fig. 15) a fost sursa de inspirație pentru castelele din desenele animate ale lui Walt Disney?

Fig. 15. Castelul Neuschwanstein, landul Bavaria

Fig. 1. Catedrala Sagrada Família, Barcelona

Leția 13. Regiunea Europei Sudice: Italia

A. Regiunea Europei Sudice

Descoperă

- La ce mări are ieșire Europa Sudică? Care sunt cele mai mari insule și peninsule ale regiunii? Numește de pe hartă țările Europei Sudice și capitalele acestora.

Fig. 2. Europa Sudică

Țara	Suprafața (km ²)	Populația (locuitori)	Țara	Suprafața (km ²)	Populația (locuitori)
Albania	28 748	2,8 mil.	Malta	316	521 000
Andorra	468	67 000	Monaco	2	36 500
Bosnia și Herțegovina	51 129	3,3 mil.	Muntenegru	13 812	622 359
Bulgaria	110 370	6,8 mil.	Portugalia	92 226	10,3 mil.
Cipru	9 251	904 705	San Marino	61	33 660
Croația	56 594	3,8 mil.	Serbia	77 453	7 mil.
Grecia	132 049	10,6 mil.	Slovenia	20 723	2,1 mil.
Italia	302 073	58,9 mil.	Spania	505 944	47,4 mil.
Macedonia de Nord	25 713	2 mil.	Vatican	0,44	800

Fig. 3. Statele Europei Sudice

- Observă harta și alege răspunsul corect.

1. Are ieșire la Marea Neagră:
a. Albania.   b. Bulgaria.   c. Croația.   d. Slovenia.
2. Este un stat insular:
a. Andorra.   b. Malta.   c. Portugalia.   d. Serbia.
3. Se află în Peninsula Balcanică:
a. Cipru.   b. Grecia.   c. San Marino.   d. Vatican.
4. Marea Neagră comunică prin strâmtoarele Bosfor și Dardanele cu:
a. Marea Adriatică.   b. Marea Egee.   c. Marea Ionică.   d. Marea Ligurică.

- Analizează datele din tabelul din fig. 3 și numește primele trei state ca suprafață, respectiv populație. Care este cel mai mic stat atât ca întindere, cât și ca număr de locuitori?

Reține

Europa Sudică are ieșire la *Marea Mediterană, Marea Neagră și Oceanul Atlantic*. Regiunea cuprinde trei mari peninsule (*Iberică, Italică și Balcanică*), numeroase insule și arhipelaguri (*Baleare, Corsica, Sardinia, Sicilia, Malta, Creta, Cipru etc.*).

Relieful este înalt, predominant muntos (Pirinei, Alpi, Apenini, Dinarici, Balcani, Pindului), cu puține câmpii, majoritatea litorale. În Europa Sudică sunt *vulcani activi* și frecvente *cutremure de pământ*. *Climatul mediteranean* îi sunt specifice temperaturile ridicate (cele mai mari din Europa) și diferențele mari de precipitații între verile aride și iernile foarte ploioase. Râurile sunt scurte, cu debite variabile. Pădurile, defrișate sau arse de incendiile frecvente din timpul verii, au lăsat locul tufșurilor și arbuștilor veșnic verzi care formează *vegetația de maquis*. Europa Sudică este o veche vatră de populare și civilizație, un *mozaic de popoare* (*latini, slavi, greci ș.a.*). Dintre activitățile economice tradiționale, în țările regiunii se evidențiază: *agricultura, transporturile maritime, turismul*.

Exersează

1. Compune un scurt text despre Europa Sudică folosind cuvintele: *mediteranean, peninsule, insule, munți, secetos, maquis, turism, cultură, civilizație*.

2. Observă harta de la pag. 92 și precizează:

- două state ale Europei Sudice traversate sau mărginite de Dunăre;
- două țări situate în Peninsula Italică;
- statul care are ieșire la Oceanul Atlantic;
- marea care separă Italia de Croația;
- țara în care se află Munții Apenini.

B. Italia

Reține

Suprafața: 302 073 km²

Populația: 58,9 mil. locuitori

Capitala: Roma

Forma de guvernământ: republică

• Cadrul natural

Poziția geografică

Cea mai mare parte a Italiei este o peninsulă înconjurată de mări din bazinul mediteranean: *Ligurică, Tireniană, Mediterană, Ionică, Adriatică*.

Fig. 4. Palatul Pena, Portugalia

Fig. 5. Insula Thassos, Grecia

Fig. 6. Vulcanul Vezuviu

Fig. 7. Harta Italiei

Fig. 8. Vulcanul Etna

Fig. 9. Fontana di Trevi, Roma

Fig. 10. Veneția

Relieful este dominat de două lanțuri muntoase: *Alpi* și *Apenini*, separate prin *Câmpia Padului*. În afara munților de încrețire, în Italia sunt și vulcani, unii activi: *Etna* (fig. 8), *Vezuviu* (fig. 6), *Stromboli*.

Hidrografia este alcătuită din fluvii scurte: *Pad*, *Tibru*, *Arno*, lacuri glaciare în Munții Alpi (*Como*, *Garda*), lacuri vulcanice (*Bolsena*) etc.

Clima este *mediteraneană*, cu temperaturi medii anuale care cresc dinspre nordul țării spre partea de sud – Insula Sicilia fiind afectată de vânturile fierbinți care vin din Africa.

Vegetația specifică este cea *mediteraneană* și, pe munți, cea de *păduri de foioase și conifere*.

• Populația și marile orașe Populația

Italia este o țară mijlocie ca suprafață, dar foarte bine populată, situându-se pe locul cinci în Europa. Rezultă o densitate mare a populației, în special în nordul țării. Aproape 10% din populație provine din imigrarea recentă, cea mai numeroasă comunitate fiind reprezentată de români.

• Marile orașe

„Toate drumurile duc la Roma” spuneau anticii despre fosta capitală a Imperiului Roman, înființată acum 2 700 de ani. Unele dintre multele monumente arhitectonice care fac din Roma (fig. 9) al treilea cel mai vizitat oraș european datează din perioada antică: *Forumul Roman*, *Colosseumul*, *Columna lui Traian* etc.

Alte orașe importante sunt: *Milano* (fig. 11), *Napoli*, *Torino*, *Palermo* (fig. 12), *Genova* (fig. 13) ș.a.

• **Economia** este foarte dezvoltată, se remarcă produsele industriale specific italiene: *automobile* (Fiat, Ferrari, Lamborghini), *motociclete*, *medicamente*, *cosmetice*, *confecții*, *încălțăminte* etc.

Agricultura este diversificată, se cultivă: *cereale*, *citrice*, *măslini*, *tomate*, *viță-de-vie*, *legume* ș.a.

Căile ferate, *șoselele* și *autostrăzile* traversează Italia de la nord la sud. Cel mai mare trafic de mărfuri trece prin *porturile Trieste* și *Genova* și cel mai mare număr de pasageri îl înregistrează *aeroportul Fiumicino* din Roma.

Turismul este o importantă sursă de venituri; se practică, în special, turismul cultural (Roma, Veneția – fig. 10, Florența), turismul litoral și turismul montan.

Fig. 11. Domul din Milano

Fig. 12. Palermo

Fig. 13. Monumentul lui Cristofor Columb, Genova

Exersează

3. Observă harta de la pag. 93 și numește cele două mari insule italiene și statele vecine cu Italia. Care dintre acestea sunt enclave?

4. Transcrie pe caiet propozițiile completate cu informația corectă.

- Cel mai mare port italian este Roma/Trieste.
- O marcă italiană de automobile este Fiat/Renault.
- Cel mai mare aeroport deservește orașul Palermo/Roma.
- Vulcanul Etna este vizitat de turiști în Insula Sardinia/Sicilia.
- Principala regiune agricolă a Italiei o reprezintă Câmpia Padului/Munții Alpi.
- Colosseumul se poate vizita în orașul Roma/Veneția.

5. Caută pe internet și află ce oameni de cultură italieni au creat: *Mona Lisa* (pictură), *David* (sculptură), *Aida* (operă), *Divina Comedie* (literatură).

Clubul geografilor

Imaginează-ți o călătorie prin Italia și desenează pe o hartă un traseu turistic pe direcția Milano – Veneția – Florența – Roma – Napoli. Informează-te și alege cel puțin un obiectiv turistic din fiecare oraș și notează-le pe hartă. Poți completa cu fotografii, desene etc.

Știi că...

...bucătăria italiană, una dintre cele mai apreciate în lume, este cunoscută pentru pizza, paste (spaghete, lasagna, cannelloni), brânză (parmezan, mozzarella, mascarpone) și dulciuri (înghețată, tiramisu, panettone)?

...statul italian a fost înființat abia în anul 1861 și de atunci include și insulele Sicilia și Sardinia?

...Turnul din Pisa (fig. 14), cea mai faimoasă clădire înclinată din lume, primește zilnic 14 000 de vizitatori?

PROIECT ÎN ECHIPĂ

Realizați prezentări ale statelor Europei Sudice folosind ca model caracterizarea geografică a Italiei.

Fig. 14. Turnul din Pisa

Leția 14. Regiunea Europei Estice: Federația Rusă

A. Regiunea Europei Estice

 Descoperă

Fig. 1. Europa Estică

- Identifică pe harta din fig. 1 statele Europei Estice. La ce ocean și la ce mări are ieșire această regiune? Ce stat nu are ieșire la mare?

Fig. 3. Minsk, Belarus

Nr. crt.	Țara	Suprafața (km ²)	Populația (locuitori)
1	Belarus	207 600	9,5 mil.
2	Federația Rusă	4,274 mil.	107,25 mil.
3	Ucraina	603 628	43 mil.

Fig. 2. Statele Europei Estice (pentru Federația Rusă, datele se referă la suprafața și populația din Europa)

- Știind că 75% dintre ruși trăiesc în partea europeană care reprezintă doar 25% din suprafața țării, calculează suprafața și populația totală a Federației Ruse.

Reține

Europa Estică este larg deschisă spre *Oceanul Arctic* și mările sale (*Barents, Albă*). În vest are ieșire la *Marea Baltică* și în sud la *Marea Neagră*. Cea mai mare parte a regiunii este acoperită de *Câmpia Europei de Est*, presărată, pe alocuri, de *podșuri (Valdai, Donețk)* și mărginită de *munți: Ural și Caucaz*, pe limita naturală cu Asia, și *Carpați*, în sud-vest. Europa de Est este străbătută de *fluvii mari*, atât ca lungime, cât și ca debit: *Volga, Ural, Nipru, Don, Peciora, Nistru*.

Clima este *temperat-continentală* în cea mai mare parte, cu precipitații reduse, veri calde și ierni geroase. Temperaturile scad semnificativ dinspre sudul spre nordul regiunii, care prezintă un *climat subpolar*.

Vegetația, variată, este dispusă în benzi latitudinale, corespunzătoare tipurilor de climă. De la sud spre nord, se succed următoarele *zone biogeografice: stepa și silvostepa, pădurile de foioase, pădurile de amestec, taigaua și tundra*. Locuitorii statelor din regiune vorbesc *limbi slave* și sunt de *religie creștin-ortodoxă*. *Resursele naturale* sunt bogate și variate: *cărbune, petrol, gaze naturale, minereu de fier, păduri, soluri foarte fertile (cernoziomuri)* etc.

Exersează

- Amintește-ți lecția Hidrografia Europei (pag. 56) și:
  - numește, referindu-te la Europa Estică, trei tipuri de lacuri după modul de formare și dă câte un exemplu pentru fiecare tip de lac.
  - explică de ce majoritatea fluviilor se varsă prin delte.
- Cum crezi că este influențată clima din nordul regiunii de largă deschidere spre Oceanul Arctic și de relieful scund, de câmpie?
- Știind care sunt resursele naturale, ce activități economice crezi că sunt specifice statelor regiunii?

B. Federația Rusă

Suprafața: 17 098 242 km²

Populația: 143,4 mil. locuitori

Capitala: Moscova

Forma de guvernământ: republică federală

• Cadrul natural

Poziția geografică

Federația Rusă este o țară uriașă, cu o suprafață mai mare decât a continentelor Antarctica, Europa sau Australia. Federația Rusă se întinde în *estul Europei și nordul Asiei (Siberia)* și are cele mai lungi țărmuri la *oceanele Arctic și Pacific* în care deține numeroase insule.

Relieful variat este format din unități întinse de câmpie și podiș, separate sau mărginite de lanțuri muntoase: *Câmpia Europei de Est, Câmpia Siberiei de Vest, Podișul Siberiei Centrale, Munții Caucaz* cu vârful Elbrus, cel mai înalt din Federația Rusă, *Munții Ural, Munții Altai* ș.a.

Hidrografia este reprezentată de *fluvii foarte lungi: Obi, Enisei, Lena, Amur* (în partea asiatică) și *Volga*, în Europa. Cele mai mari *lacuri* sunt: *Marea Caspică și Baikal* (cel mai adânc din lume).

Fig. 4. Rezervație de zimbri în Belarus

Fig. 5. Insulă pe Lacul Ladoga

Fig. 6. Lacul Baikal

Fig. 7. Harta Federației Ruse

Fig. 9. Cerbi în taiga

Fig. 8. Siberia în timpul iernii

Clima este *temperat-continentală* în cea mai mare parte a țării și, în nord, *subpolară* și chiar *polară* în insulele din Oceanul Arctic. Pentru că relieful este asemănător unui amfiteatru ce coboară spre Oceanul Arctic, aerul polar, foarte rece iarna, invadează teritoriul țării, aducând geruri puternice și de lungă durată, în special în Siberia (fig. 8).

Vegetația. Zonele biogeografice din Europa Estică se continuă spre est, în Rusia asiatică, unde taigaua ocupă cea mai mare suprafață, fiind, de altfel, cea mai întinsă pădure a lumii.

• Populația și marile orașe

Populația, care nu este foarte numeroasă dacă o raportăm la suprafață, situează Federația Rusă pe locul nouă în lume. Populația este repartizată inegal, 75% dintre locuitori trăind în partea europeană, care reprezintă doar 25% din suprafața țării. Rusia este o *federație* în care trăiesc peste o sută de popoare, majoritatea populației fiind reprezentată de ruși (80%).

Marile orașe

Moscova (fig. 11) este cel mai mare oraș al Europei și un important centru industrial. Dintre alte orașe mari pot fi amintite: *Sankt Petersburg* (fig. 10), *Novosibirsk*, *Ekaterinburg* (fig. 12), *Kazan*, *Volgograd*, *Krasnoiarsk* etc.

• **Economia** se bazează pe exploatarea și valorificarea bogatelor resurse naturale ale țării. Industria produce: *energie electrică*, *metale*, *autovehicule*, *nave*, *îngrășăminte chimice* ș.a.

Agricultura este mai dezvoltată în partea europeană, unde se cultivă în special *cereale* și *plante tehnice*. Rețeaua de transporturi (*feroviare*, *rutiere*, *fluviale*, *aeriene*) este mai densă la vest de Munții Ural. Federația Rusă este străbătută de la vest la est de cea mai lungă cale ferată din lume: *Transsiberianul*. Rusia exportă: *gaze naturale*, *petrol*, *metale*, *lemn*, *cereale* etc.

Fig. 10. Sankt Petersburg

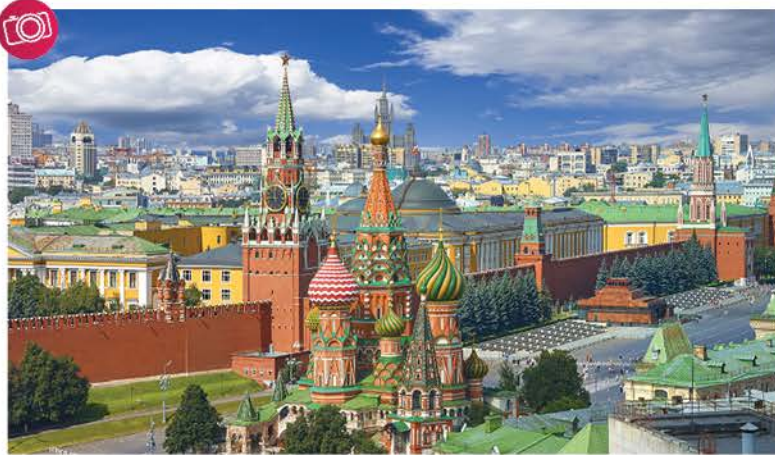

Fig. 11. Moscova

Fig. 12. Ekaterinburg

Exersează

4. Realizează o listă a unităților de relief și subliniază-le diferit în funcție de continentul pe care sunt situate.

5. Informează-te și precizează:

- pe câte fusuri orare se întinde Federația Rusă;
- ce **exclavă** deține Federația Rusă în Europa;
- cinci superlative geografice ale Federației Ruse.

6. Calculează:

- densitatea medie a populației;
- de câte ori este mai mică populația Federației Ruse decât cea a Chinei (1,43 miliarde de locuitori).

Dicționar

exclavă – parte a unui stat înconjurată de teritoriul altor state

Clubul geografilor

• Desenează harta Federației Ruse pe care să reprezinți oceanele și mările la care aceasta are ieșire, țările vecine, principalele insule, peninsule, unități de relief, fluvii, lacuri și orașe.

Știi că...

...Federația Rusă are o suprafață mai mare decât cea a planetei pitice Pluto?

...între anii 1922 și 1991, Rusia a făcut parte din URSS (Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste), o țară care cuprindea în total 15 republici, dintre care șase exclusiv în Europa (Estonia, Letonia, Lituania, Belarus, Ucraina, Moldova)?

...cea mai scăzută temperatură într-o zonă locuită a fost de $-71,2^{\circ}\text{C}$ și s-a înregistrat în Oimiakon, Siberia?

...nouă milioane de pasageri folosesc zilnic metroul din Moscova, traficul fiind egal cu cel al metrourilor din Londra și New York, la un loc?

Leția 15. Regiunea Europei Nordice: Suedia

A. Regiunea Europei Nordice

Descoperă

Fig. 2. Riga, Letonia

Nr. crt.	Țara	Suprafața (km ²)	Populația (locuitori)
1	Danemarca	42 924	5,8 mil.
2	Estonia	45 227	1,3 mil.
3	Finlanda	338 440	5,5 mil.
4	Islanda	103 000	372 520
5	Letonia	64 573	1,8 mil.
6	Lituania	65 286	2,8 mil.
7	Norvegia	385 207	5,4 mil.
8	Suedia	438 574	10,4 mil.

Fig. 3. Statele Europei Nordice

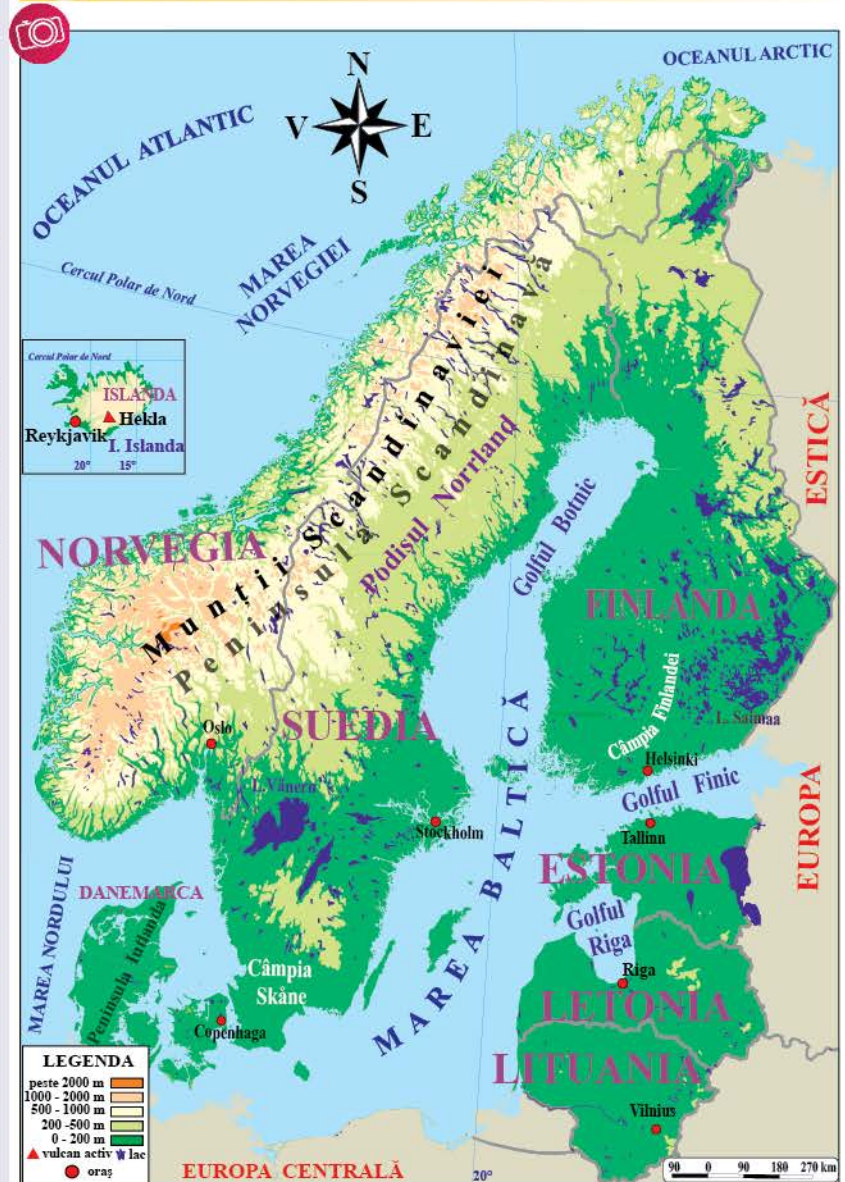

Fig. 1. Europa Nordică

- Identifică pe harta din fig. 1 statele Europei Nordice. La ce oceane și la ce mări are ieșire această regiune? Care este statul insular? Dar statele peninsulare?
- Numește singura țară cu o populație de peste 10 milioane de locuitori. De ce statele regiunii au populații puțin numeroase? Amintește-ți ce țări sunt membre ale Uniunii Europene.

Reține

Europa Nordică are ieșire la *oceanele Arctic și Atlantic și la mările Norvegiei, Nordului și Baltică*. Cuprinde *peninsulele Scandinavă și Iutlanda* și numeroase *insule*, cea mai mare dintre ele fiind *Islanda*. Țărmurile sunt crestate de fiorduri adânci.

Relieful a fost puternic erodat de calota glaciară care acoperea în trecut nordul continentului. Se remarcă *Munții Scandinaviei și vulcanii activi* din *Islanda*. Europa Nordică are *râuri scurte*, numeroase *lacuri glaciare* și, în *Islanda*, *ape geotermale și gheizere* (fig. 5).

Clima este *temperată*, cu veri răcoroase și ierni foarte reci, iar în nord, *subpolară*. **Vegetația** specifică este cea de *taiga și tundră*. În Europa Nordică, regiunea europeană cea mai slab locuită, se află țări foarte dezvoltate care prezintă o pondere ridicată a populației urbane. Resursele naturale bogate (*petrol, gaze naturale, minereu de fier, păduri* etc.) sunt valorificate de o economie diversificată.

Exersează

1. Scrie, în caiet, valoarea de adevăr (Adevărat sau Fals) pentru afirmațiile de mai jos.

- Europa Nordică are ieșire la Marea Baltică și la Marea Neagră.
- În *Islanda* sunt vulcani activi și gheizere.
- În sudul Europei Nordice este un climat subpolar și o vegetație de tundră.
- Europa Nordică este o regiune bine populată.

2. Recunoaște statele descrise în enunțurile de mai jos și rezolvă, în caiet, după modelul: *f – Lituania*.

- Este situat în Peninsula Iutlanda.
- Are ieșire la golfulurile Botnic și Finic.
- Ocupă cea mai mare insulă vulcanică din lume.
- Prezintă cele mai lungi țărmuri cu fiorduri.
- Este cel mai întins și mai populat stat al Europei Nordice.

B. Suedia

Suprafața: 438 574 km²

Populația: 10,4 mil. locuitori

Capitala: Stockholm

Forma de guvernământ: monarhie

• Cadrul natural

Poziția geografică. Suedia este cea mai întinsă și mai populată țară a *Peninsulei Scandinave*, are ieșire la *Marea Baltică* și granițe cu *Norvegia* și *Finlanda*. **Relieful** este alcătuit din *Munții Scandinaviei*, mărginiți spre est și sud de podișuri și câmpii joase. **Hidrografia** cuprinde râuri cu un mare potențial hidroenergetic, valorificat de numeroase centrale electrice. *Lacul Vänern* este al treilea cel mai mare lac glaciara al Europei, după *Ladoga* și *Onega*. **Clima** este predominant *temperată* și, în nord, *subpolară*. **Vegetația** de *păduri de conifere* acoperă aproape 70% din suprafața țării.

Dicționar

gheizer – izvor geotermal care țâșnește din când în când, aruncând apă fierbinte și aburi

Fig. 4. Aurora boreală în Norvegia

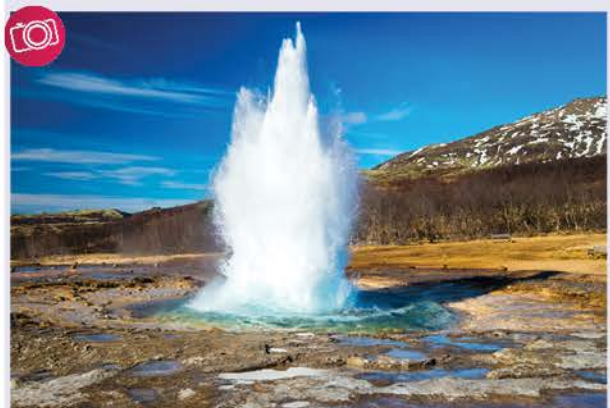

Fig. 5. Gheizer în Islanda

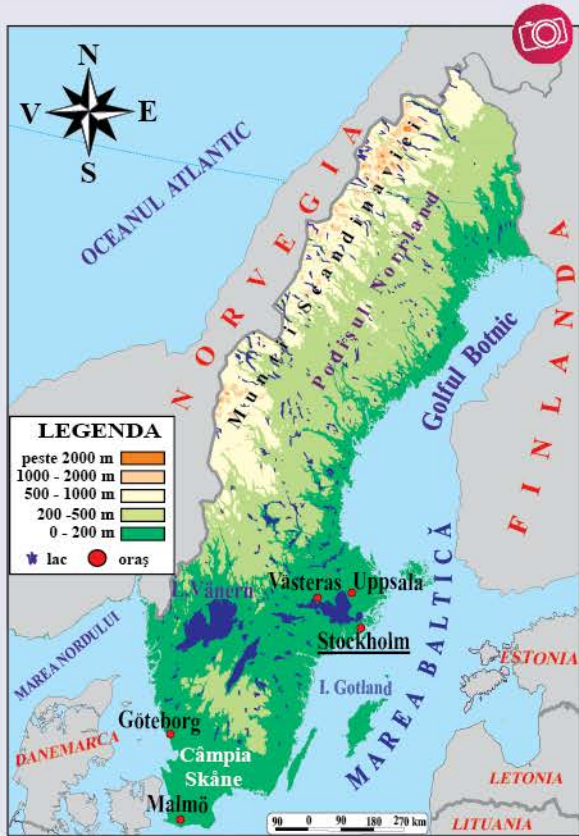

Fig. 6. Harta Suediei

• Populația și marile orașe

Populația este mai numeroasă în sud, acolo unde se află și principalele **orașe**: *Stockholm* (fig. 7), numit și „Veneția Nordului” pentru că ocupă insulele Lacului Mälaren, *Göteborg*, *Malmö* ș.a.

• **Economia** este foarte dezvoltată și asigură suedezilor un înalt nivel de trai. Industria produce: *energie electrică*, *oțel*, *autovehicule* (Volvo), *mobila* (Ikea) etc. Agricultură nu este favorizată de condițiile naturale, astfel încât Suedia importă și produse alimentare, pe lângă petrol și alte materii prime.

Fig. 7. Stockholm

Fig. 8. Podul Øresund leagă Suedia de Danemarca

PROIECT ÎN ECHIPĂ

Realizați prezentări ale statelor Europei Nordice după modelul caracterizării geografice a Suediei.

Exersează

3. Observă harta (fig. 6), transcrie și completează textul în caiet.
Suedia este situată în Peninsula ... și are ieșire în est la Marea ... . Cea mai mare insulă a sa este ... . Relieful este reprezentat de Munții ..., mărginiți de podișuri și câmpii. Capitala și celelalte orașe importante se află în partea de ... a țării.
4. Explică ce condiții naturale nu sunt favorabile dezvoltării agriculturii.

Știi că...

...Finlanda, supranumită și „Țara celor o mie de lacuri”, are, de fapt, peste 100 000 de lacuri?

...Suedia reciclează 99% din deșeurile pe care le produce?

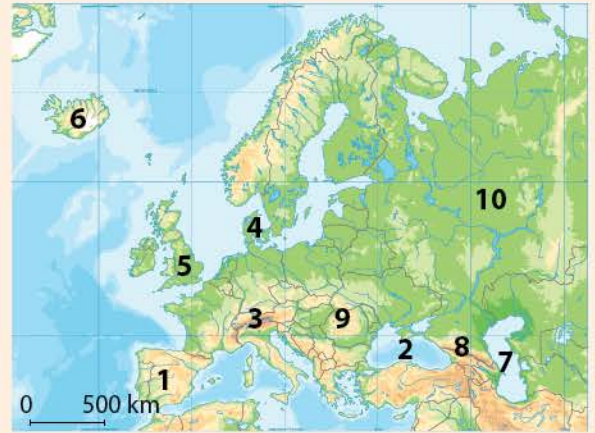
...suedezul Alfred Nobel, inventatorul dinamitei, rămâne în istorie ca fiind cel care a creat premiile care-i poartă numele, cele mai prestigioase din lume?

RECAPITULARE

I. Analizează harta alăturată și notează, în caiet, valoarea de adevăr (Adevărat sau Fals) a enunțurilor de mai jos. În cazul enunțurilor false, reformulează astfel încât să devină adevărate.

1. Podișul Meseta Spaniolă se află în peninsula marcată cu cifra 4.
2. Munții marcați cu cifra 8 sunt cei mai înalți din Europa.
3. Dunărea se varsă în marea marcată cu cifra 2.
4. Statul situat în insula marcată cu cifra 5 este o republică.
5. Germania se află la sud de peninsula marcată cu cifra 4.
6. Statele situate în peninsula marcată cu cifra 1 nu sunt membre ale Uniunii Europene.
7. Munții marcați cu cifrele 3, 8 și 9 s-au format prin încrețire în orogeneza caledoniană.
8. Volga traversează câmpia marcată cu numărul 10.
9. Majoritatea locuitorilor din peninsula marcată cu cifra 1 sunt catolici.
10. Sunt vulcani activi în insula marcată cu cifra 5.

Europa – harta fizică

II. Alege varianta corectă de răspuns pentru afirmațiile de mai jos.

1. Se varsă într-un lac fluviul:
  - a. Dunărea.   b. Pad.   c. Vistula.   d. Volga.
2. Statul care nu face parte din Uniunea Europeană se numește:
  - a. Estonia.   b. Finlanda.   c. Norvegia.   d. Spania.
3. Se află pe limita dintre Europa și Asia, munții:
  - a. Alpi și Caucaz.   b. Carpați și Ural.   c. Caucaz și Pirinei.   d. Caucaz și Ural.
4. Are un relief predominant de câmpie:
  - a. Austria.   b. Elveția.   c. Spania.   d. Țările de Jos.
5. Zona biogeografică specifică în Câmpia Precaspică este:
  - a. pădurea de conifere.   b. pădurea de foioase.   c. stepa.   d. tundra.

III. Compară Italia cu Suedia, completând, în caiet, un tabel după modelul celui de mai jos.

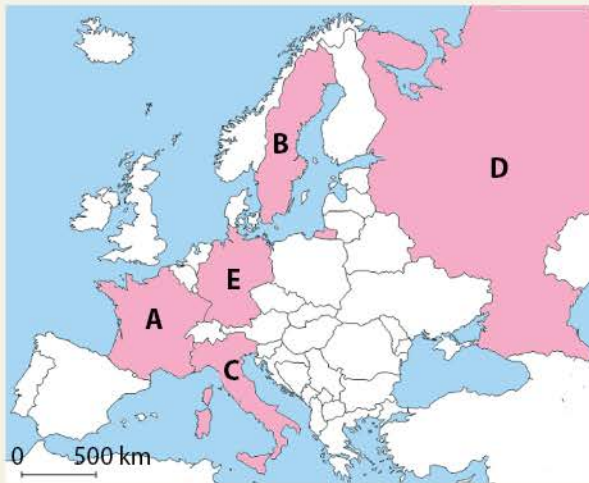
Caracteristica	Italia	Suedia	Asemănare (A)/Deosebire (D)
Regiunea geografică	Europa Sudică	Europa Nordică	D
Forma de guvernământ			
Grupa de limbi			
Religia			
Nivelul de dezvoltare economică			
Stat membru UE			

IV. Observă imaginile alăturate și scrie pentru fiecare: numele speciei; zona biogeografică în care trăiește; tipul de climă la care s-a adaptat.

V. Realizează o listă cu resursele naturale ale continentului european. Subliniază diferit resursele epuizabile și propune două măsuri care pot fi luate pentru limitarea exploatării acestora.

Europa – harta politică

EVALUARE

I. Observă harta alăturată și scrie în caiet:

- numele statelor și regiunilor geografice cărora le aparțin;
- pentru fiecare stat, câte o mare/ocean la care acesta are ieșire;
- denumirea unui lanț muntos din fiecare țară;
- un exemplu de fluviu sau lac și câte o zonă biogeografică specifică.

II. Analizează harta și alege varianta corectă de răspuns.

1. Este o monarhie statul marcat cu:

- A.
- B.
- D.
- E.

2. Este prezent climatul mediteraneeen în statele marcate cu:

- A și B.
- A și C.
- B și C.
- B și E.

3. Este traversată de fluviul Sena capitala statului marcat cu:

- A.
- C.
- D.
- E.

4. Este cel mai mare producător european de automobile statul marcat cu:

- A.
- B.
- C.
- E.

5. Are cea mai numeroasă populație statul marcat cu:

- B.
- C.
- D.
- E.

III. Scrie, în caiet, răspunsurile corecte care completează propozițiile de mai jos.

- Cel mai mare port de pe fluviul Rin se numește ...
- Din platforma continentală a Mării Nordului se exploatează ...
- În zona stepei se găsesc soluri foarte fertile numite ...
- Podișul Bavariei se află în statul numit ...
- Groenlanda este un teritoriu dependent de statul european numit ...

IV. Asociază statele din coloana A cu orașele din coloana B, după model.

A	B
1. Franța	a. Barcelona
2. Germania	b. Hamburg
3. Italia	c. Milano
4. Rusia	d. Sankt Petersburg
5. Suedia	e. Stockholm
	f. Strasbourg

V. Scrie trei argumente în sprijinul afirmației: *Populația Europei prezintă o mare diversitate.*

Model de răspuns:

6 – g

Grilă de autoevaluare

Subiectul I: 30 de puncte
 Subiectul II: 15 puncte
 Subiectul III: 15 puncte
 Subiectul IV: 15 puncte
 Subiectul V: 15 puncte
 Din oficiu: 10 puncte

Subiectul I	30 x 1 p. = 30 p.
Subiectul II	5 x 3 p. = 15 p.
Subiectul III	5 x 3 p. = 15 p.
Subiectul IV	5 x 3 p. = 15 p.
Subiectul V	3 x 5 p. = 15 p.

Punctaj maxim: 100 de puncte

UNITATEA 4

EUROPA ÎN LUMEA CONTEMPORANĂ

Conținuturi:

1. Valori culturale și umane europene

2. Calitatea vieții în Europa

Recapitulare și evaluare finale

• Pe durata unității de învățare **Europa în lumea contemporană**, profesorul clasei realizează fișe de observare sistematică a comportamentului elevilor la orele de geografie (model la pagina 9). Acestea vizează: • *respectarea regulilor grupului*; • *nivelul de sociabilitate*; • *emotivitatea și încrederea în sine*; • *capacitatea de autoorganizare*; • *atitudinea critică și implicarea în dezbaterile de la clasă*; • *interesul față de disciplina geografie*.

• Pe parcursul unității de învățare, elevii completează portofoliul de geografie cu o fișă pentru cinci state din Uniunea Europeană și cinci state europene din afara acesteia, care să cuprindă: numele unui muzeu, o imagine reprezentativă pentru cultura aceluia stat (arhitectură, artă, știință), date despre aceasta (autor, perioada realizării etc.) și numele unei arii protejate (parc național, rezervație naturală etc.).

Leția 1. Valori culturale și umane europene

Descoperă

1. Din lecțiile studiate la istorie, aminește-ți caracteristicile Renașterii, Umanismului și Iluminismului.

2. În imaginile de mai jos sunt prezentate trei creații artistice reprezentative pentru cultura europeană. Notează pe caiet pentru fiecare: numele operei, autorul și perioada istorică în care a fost creată.

Fig. 1. Venus din Milo,
Alexandros din Antiohia, sec. II î.H.

Fig. 2. Gioconda,
Leonardo da Vinci (1503-1504)

Fig. 3. Coloana infinitului,
Constantin Brâncuși, 1938

Dicționar

patrimoniul cultural – totalitatea monumentelor, a siturilor istorice, a ansamblurilor arhitectonice, a creațiilor artistice etc. aparținând unui anumit spațiu geografic

Reține

Cultura europeană se caracterizează prin existența unui **patrimoniul cultural** apărut și îmbogățit în perioade diferite de dezvoltare a societății. Fiecare perioadă istorică a influențat prin evoluția economică și socială, dezvoltarea culturală.

În Antichitate, cultura greacă a marcat apariția arhitecturii (fig. 4), a teatrului (fig. 5), a filozofiei, istoriei și geografiei.

În perioada Imperiului Roman, arhitectura a cunoscut o dezvoltare deosebită (fig. 6), a apărut creștinismul, iar cultura latină s-a răspândit pe tot continentul european.

Fig. 4. Acropole Atena

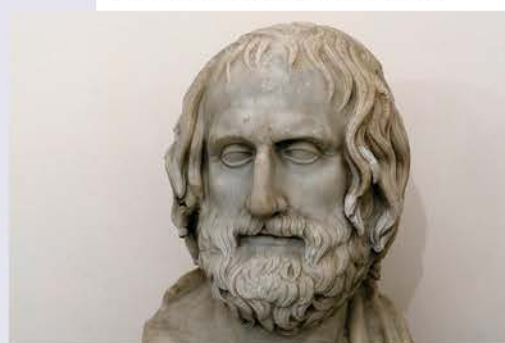

Fig. 5. Eschil – a pus bazele tragediei clasice

Fig. 6. Colosseum, Roma (Italia)

Evul Mediu a fost marcat de Renaștere și Umanism (fig. 7 și 8) și de apariția primelor universități din lume: Bologna (Italia), Oxford (Anglia) și Salamanca (Spania).

Perioada modernă și contemporană continuă completarea patrimoniului cultural cu realizări ale artiștilor care aparțin unor **curențe artistice** (**romantism, expresionism, suprarealism, pop art** – fig. 9 etc.).

Cultura europeană a integrat toate realizările unei istorii de peste 2 000 de ani, devenind astfel diversă, complexă, dar și unitară.

Fig. 7. Catedrala Sfântul Petru, Vatican

Fig. 8. Leonardo da Vinci, reprezentant al Renașterii

Fig. 9. Isaac Newton, sculptură în bronz de Eduardo Paolozzi

Clubul geografilor

• Folosind internetul faceți o vizită virtuală la Muzeul Luvru din Paris (<https://www.louvre.fr/en/online-tours#tabs>) și la Muzeele Vaticanului (<https://www.museivaticani.va/content/museivaticani/en/collezioni.html>). Notați, pentru cinci opere artistice aflate în muzeele vizitate, domeniul cultural, autorii acestora și perioada istorică în care au fost realizate.

Reține

Fiecare domeniu cultural are reprezentanți de seamă, care au marcat evoluția aceluși domeniu. Personalitățile culturale sunt diferite în fiecare perioadă istorică sau spațiu geografic și contribuie la afirmarea identității culturale a fiecărei țări din Europa și Uniunea Europeană.

„Unitate în diversitate” este expresia care stă la baza promovării valorilor culturale europene în cadrul proiectelor internaționale (Erasmus +), a festivalurilor culturale (Festivalul Internațional de teatru Sibiu), a organizării capitalelor culturale europene (Timișoara – 2023) etc.

Descoperă

• Ce proiecte europene s-au desfășurat în școala ta? Caută informații despre ele și află cu ce au contribuit la cunoașterea culturii țărilor care au participat la proiect.

Dicționar

curent artistic – stil în artă urmat de un grup de artiști într-o anumită perioadă de timp
romantism – mișcare artistică și literară apărută la sfârșitul secolului al XVIII-lea, care a promovat fantezia și libertatea de expresie
expresionism – curent artistic apărut în Germania la începutul secolului al XX-lea, caracterizat de prezentarea rațională, obișnuită a lumii
suprerealism – curent artistic apărut în 1920, în Franța, care a pus accentul pe promovarea imaginației artistice
pop art – mișcare artistică apărută între anii 1955-1960 în Marea Britanie și Statele Unite, bazată pe cultura populară a perioadei

Lecția 2. Calitatea vieții în Europa

 Descoperă

- Analizează imaginile de mai jos.
  1. Identifică un element care asigură nivelul ridicat al calității vieții și unul care îl amenință.
  2. Compară imaginea **a** cu imaginea **c**. Ce ai observat?
  3. Privește cu atenție imaginea **d**, analizează nivelul calității vieții prezentate și discută cu colegii observațiile făcute.

Dicționar

grupuri dezavantajate – grup de persoane supuse unui risc de sărăcie, excluziunii sociale, discriminării sau violenței

PPC – paritatea puterii de cumpărare, măsura puterii de cumpărare în mai multe țări cu monedă diferită

 Reține

Nivelul **calității vieții** este determinat de un ansamblu format din nivelul *condițiilor economice, sociale, politice, culturale și naturale*, care asigură și influențează viața și dezvoltarea ființei umane.

În Europa, acesta se stabilește pe baza analizei unor valori care urmăresc *asigurarea condițiilor de locuit, siguranța, ocuparea forței de muncă, condițiile materiale de trai, starea de sănătate, educația, relațiile sociale, mediul, guvernarea etc.*

Analiza calității vieții se realizează și printr-un sondaj care și-a propus să identifice **grupurile dezavantajate** și căile de îmbunătățire a situației acestora. Acest sondaj caută să adune date cu privire la ocuparea forței de muncă, venituri, educație, familie, locuință, sănătate etc. din țările Uniunii Europene și din alte state din afara acesteia (Albania, Muntenegru, Serbia, Norvegia etc.).

 Exersează

1. Ce înțelegi prin calitatea vieții?
2. Accesează linkul <https://www.eurofound.europa.eu/ro/eqls2016#3> și analizează datele pentru două țări din vestul și estul Uniunii Europene. Discută împreună cu colegii de clasă observațiile făcute.
3. Analizează datele din tabel (fig. 1).
  - a. Identifică și notează, în caiet:
    - primele și ultimele două țări după nivelul salariului minim;
    - două urmări ale nivelului salarizării în Albania și Germania.
  - b. Discută cu colegii și căutați două măsuri aplicabile la nivel național sau european care să determine creșterea veniturilor în țările cu salariu minim mic.

Nr. crt.	Țara	Valoarea salariului minim în anul 2021 (euro)
1	Albania	234
2	Bulgaria	282
3	Croația	499
4	Franța	1 269
5	Germania	1 283
6	Grecia	569
7	Moldova	130
8	Norvegia	1 740
9	România	308
10	Ucraina	171

Fig. 1. Valoarea salariului minim în unele state europene

Reține

Pe glob, țările Uniunii Europene au un *nivel ridicat al calității vieții*, iar în Europa, pe primele locuri se află *Norvegia, Luxemburg, Danemarca și Elveția*.

Calitatea vieții, se reflectă și în *speranța de viață* a locuitorilor. Pe primele locuri în Europa se situează *Elveția, Italia, Finlanda*, iar pe ultimele *Ucraina, Republica Moldova și Bulgaria*.

Exersează

4. Încearcă să explici de ce în Ucraina și Republica Moldova speranța de viață este mai mică în comparație cu cea din Elveția și Italia.
5. Observă graficul din fig. 2 și scrie în caiet:
  - a. primele și ultimele două țări din Uniunea Europeană, după puterea de cumpărare;
  - b. locul ocupat de țara noastră, în ordine descrescătoare.
6. În echipă cu un coleg de clasă, analizați valorile corespunzătoare Bulgariei și Germaniei din tabel (fig. 1) și grafic (fig. 2). Notați răspunsurile la următoarele întrebări.
  - a. Ce legătură există între nivelul salariului minim și puterea de cumpărare?
  - b. Dar între puterea de cumpărare și calitatea vieții?

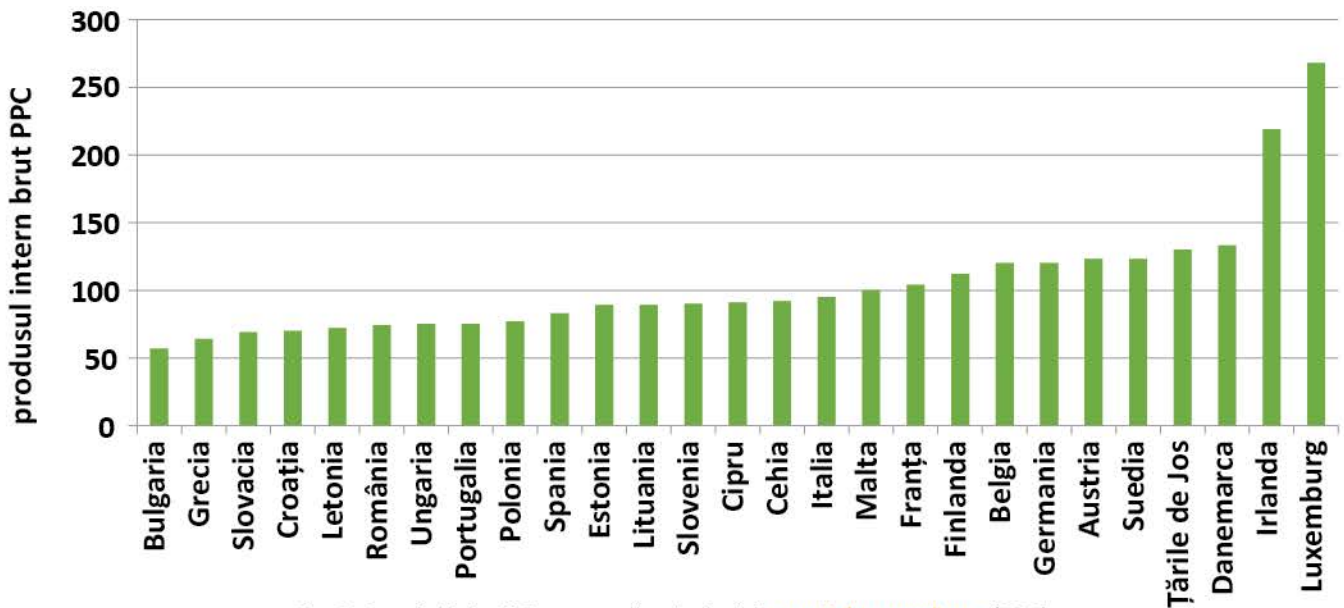

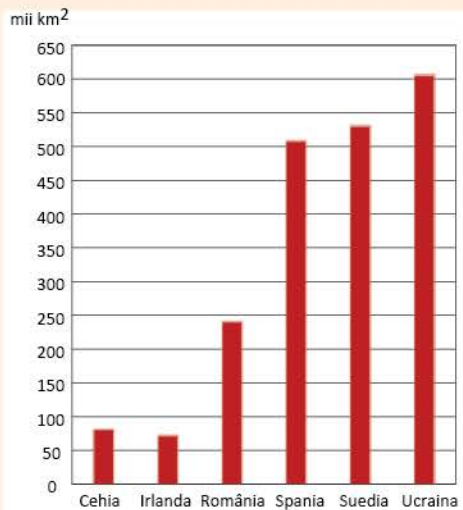
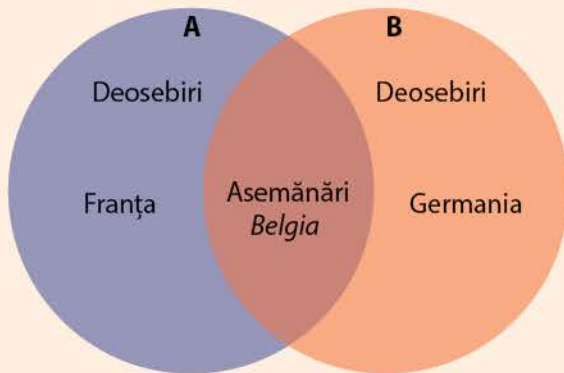
Fig. 2. Statele Uniunii Europene după nivelul *puterii de cumpărare* (PPC), raportat la produsul intern brut (2021)

Știi că...

...în Bhutan, țară asiatică, există Ministerul Fericirii? Acesta are ca activitate asigurarea aplicării art. 9 din Constituția Regatului Bhutan care susține că „scopul activității guvernului este atingerea fericirii de către fiecare cetățean al țării”. În această țară, 45,2% dintre locuitori se declară foarte fericiți.

...într-un top alcătuit din 149 de țări, România se află între primele 50 de state la siguranța personală, calitatea mediului, hrană și drepturi?

RECAPITULARE FINALĂ

I. Scrie în caiet:

1. patru exploratori din perioada secolelor al XV-lea și al XVI-lea;
2. patru factori care influențează răspândirea populației pe Terra;
3. patru tipuri de sate după dispunerea gospodăriilor în cadrul vetrei;
4. patru culturi agricole din America de Sud;
5. patru țări fondatoare ale Uniunii Europene.

II. Observă harta lumii și scrie, în caiet, informația care completează fiecare dintre afirmațiile următoare.

1. În funcție de localizarea teritoriului, țara marcată cu numărul 1 este de tip ... .
2. Țările marcate cu numerele 2 și 3 au comun Oceanul ... .
3. Țara din Asia ce se întinde și în Europa este marcată cu numărul ... .
4. A doua țară ca suprafață din lume este marcată cu numărul ... .
5. Țara situată în peninsula cu clima influențată de Curentul Atlanticului de Nord este marcată cu numărul ... .
6. Statul african cu o concentrare mare de populație de-a lungul Nilului este marcat cu numărul ... .
7. Țara marcată cu numărul 5 are teritoriul de formă ... .
8. Țara cu cel mai mare teritoriu din Uniunea Europeană este marcată cu numărul ... .

III. Desenează diagrama, în caiet, și notează în ea asemănările și deosebirile geografice dintre Franța (A) și Germania (B), folosind termenii din listă.

Listă de termeni: Belgia, Elba, Marea Baltică, Marea Mediterană, Marea Nordului, maquis, stat membru al Uniunii Europene, Munții Alpi, pădure de foioase, republică, Rin, Ron.

IV. Pe graficul alăturat sunt redată suprafețele unor țări. Analizează-l și rezolvă următoarele cerințe.

1. Precizează numele țării cu cel mai mic teritoriu și pe cel al țării cu cel mai mare teritoriu.
2. Numește regiunile geografice europene în care sunt situate țările cu teritorii cuprinse între 500 000 și 550 000 km².
3. Apreciază cu cât este mai mică România în comparație cu Ucraina.
4. Numește țările care fac parte din aceeași regiune geografică europeană.

V. Elaborează, în caiet, un text de cinci-șapte rânduri, referitor la resursele naturale ale Terrei, utilizând termenii din listă.

Listă de termeni: cărbuni, gaze naturale, Golful Persic, Marea Nordului, minereu de fier, oțel, petrol, Rusia, Statele Unite ale Americii.

EVALUARE FINALĂ

I. Observă harta Europei și scrie, în caiet, informația care completează fiecare dintre afirmațiile următoare.

1. Țara situată în Peninsula Iutlanda este marcată cu numărul ... .
2. Serbia este marcată cu numărul ... .
3. În țara marcată cu numărul 4 predomină clima ... .
4. Țările cu ieșire la Marea Azov sunt marcate cu numerele 11 și ... .
5. Țara marcată cu numărul 6 se numește ... .
6. Capul Roca se află în țara marcată cu numărul ... .
7. În sudul statului marcat cu numărul 10 clima este ... .
8. Lacul Ladoga se află în țara marcată cu numărul ... .
9. Finlanda este marcată cu numărul ... .
10. Exclava Kaliningrad aparține statului marcat cu numărul ... .

II. Citește cu atenție textul de mai jos și lista de termeni. Scrie, în caiet, cifra corespunzătoare fiecărui spațiu liber și în dreptul ei, termenul potrivit din lista de termeni dată.

Pe glob, ...1... asigură circulația ...2... și a oamenilor. Acestea se clasifică în transporturi: ...3... (rutiere și ...4...), ...5... (fluviale și ...6...), aeriene și speciale (...7... – radioul, televiziunea etc., transportul energiei electrice, transportul prin ...8... etc.).

Listă de termeni: conducte, feroviare, maritime, mărfurilor, navale, telecomunicațiile, terestre, transporturile.

III. Pentru Europa, scrie în caiet:

1. două țări din Europa Estică;
2. două țări vecine cu Suedia;
3. două mări la care are ieșire Germania;
4. două ape curgătoare din Franța;
5. două orașe mari, altele decât capitala, din Rusia europeană;
6. două culturi agricole din Italia.

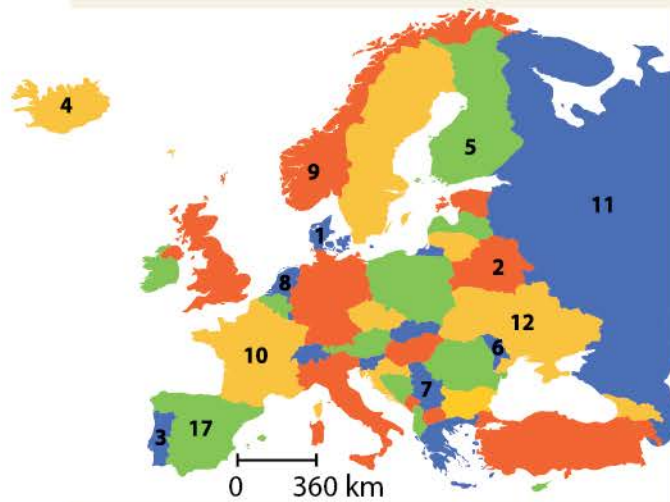
IV. Asociază statele (A) cu orașele (B), după model.

A	B
a. Belarus	1. Copenhaga
b. Cehia	2. Dublin
c. Finlanda	3. Helsinki
d. Irlanda	4. Lisabona
e. Portugalia	5. Minsk
	6. Praga

Model de răspuns:

f. Grecia – 7. Atena

V. Scrie, în caiet, două argumente care să explice diversitatea etnică și confesională a europenilor.

Europa – harta politică

Grilă de autoevaluare

Subiectul I: 30 de puncte

Subiectul II: 16 puncte

Subiectul III: 24 de puncte

Subiectul IV: 10 puncte

Subiectul V: 10 puncte

Din oficiu: 10 puncte

Subiectul I	10 x 3 p. = 30 p.
Subiectul II	8 x 2 p. = 16 p.
Subiectul III	6 x 4 p. = 24 p.
Subiectul IV	5 x 2 p. = 10 p.
Subiectul V	2 x 5 p. = 10 p.

Punctaj maxim: 100 de puncte

MIC GLOSAR DE TERMENI GEOGRAFICI

- agricultură** – sector economic ce are ca obiect cultivarea plantelor și creșterea animalelor
- areal** – teritoriu în care se află sau se manifestă un element, fenomen sau proces (de ex.: arealul fagului)
- autostradă** – cale rutieră modernă deschisă traficului de mare viteză, rezervată circulației autovehiculelor, cu sensurile de rulare despărțite prin garduri
- calitatea mediului** – starea mediului la un moment dat, rezultată prin întrepătrunderea tuturor elementelor sale și care poate asigura ambianța necesară vieții omului
- cătun** – așezare rurală alcătuită dintr-un număr mic de gospodării, având o populație redusă numeric
- centru industrial** – așezare în care industria deține un rol important
- comerț** – domeniu economic ce se ocupă cu circulația mărfurilor, prin operațiuni de vânzare/cumpărare
- defrișare** – îndepărtarea pădurii prin tăiere sau incendiere în scopul obținerii de terenuri pentru agricultură, construcții etc.
- demografie** – știință care studiază fenomenele și procesele privitoare la numărul, repartitia teritorială, structura, mobilitatea populației etc.
- densitatea populației** – raportul dintre numărul locuitorilor și teritoriul pe care trăiesc (loc./km²)
- discriminare** – tratare inegală a persoanelor sau grupurilor în funcție de unele trăsături caracteristice, cum ar fi etnie, rasă, religie etc.
- economie** – sistemul de activități specifice producției, repartiției și consumului de bunuri și servicii
- familie lingvistică** – grup de limbi care derivă dintr-o limbă mai veche
- faună** – totalitatea speciilor de animale sălbatice care trăiesc într-un spațiu geografic
- floră** – totalitatea speciilor de plante care cresc într-un spațiu geografic
- formă de guvernământ** – mod de organizare și de exercitare a puterii de stat; principalele forme de guvernământ sunt republica și monarhia
- glaciațiune** – perioadă geologică pe parcursul căreia răcirea accentuată a climei a dus la formarea și extinderea ghețarilor
- industrializare** – proces de dezvoltare a industriei, care devine dominantă în economie
- industrie** – domeniu economic ce se ocupă cu exploatarea resurselor și transformarea lor în produse prelucrate
- infrastructură** – totalitatea construcțiilor și dotărilor tehnice care permit desfășurarea activităților economice și sociale
- irigație** – alimentarea cu apă a terenurilor agricole cu deficit de umiditate; se realizează prin canale și instalații speciale
- metropolă** – oraș cu dimensiuni mari și cu o populație de peste un milion de locuitori
- migrație** – proces prin care persoanele își schimbă locul în care trăiesc temporar sau definitiv
- oraș** – așezare umană ai cărei locuitori practică activități economice neagricole
- religie** – credință împărtășită de grup de persoane
- resurse** – totalitatea elementelor, factorilor și proceselor din mediul înconjurător care pot fi folosite de către om
- populație** – colectivitate de persoane care locuiesc pe un anumit teritoriu (sat, oraș, țară etc.)
- sat** – așezare a cărei populație locuiește în gospodării individuale și se ocupă îndeosebi cu agricultura
- transporturi** – sector economic ce constă în deplasarea persoanelor și mărfurilor cu mijloace de transport pe căi de comunicație (rutiere, feroviare, navale, aeriene etc.)
- turism** – sector economic ce constă în deplasarea și sejurul persoanelor în afara localității de reședință

